

Vysoká škola ekonomická v Praze

Národohospodářská fakulta

Hlavní specializace: Ekonomická analýza

ANALÝZA DOPADŮ ZAVEDENÍ NAVRHOVANÉ
SPOTŘEBNÍ DANĚ NA TICHÁ VÍNA NA DOTČENÉ
SKUPINY A NA SPOLEČNOST VINIUM A.S.

diplomová práce

Autor: Bc. Vladimír Kurka

Vedoucí práce: doc. Ing. Zdeněk Chytil, CSc.

Rok: 2017

Prohlašuji na svou čest, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně
a s použitím uvedené literatury.

Bc. Vladimír Kurka

V Praze, dne 15. 1. 2017

Poděkování

Děkuji panu doc. Ing. Zdeněk Chytil, CSc. za cenné připomínky a ochotu při vedení mé práce. Moc děkuji své rodině za podporu a trpělivost.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá možnými dopady nenulové sazby spotřební daně z tichého vína na subjekty trhu – spotřebitele, výrobce a stát. Je sestavena funkce cenové elasticity poptávky po víně v ČR a pomocí regresní analýzy zjištěno, že poptávka po víně v ČR je neelastická. Zkoumaná hypotéza, že zavedení sazby 10 Kč na litr tichého vína není výhodná pro žádnou ze subjektů není výpočty potvrzena. Poptávané množství by kleslo s negativním dopadem na výrobce a spotřebitele, ale stát by na daňovém inkasu profitoval. Je zároveň prokázáno, že levná vína jsou cenově elastičtější a dopad daně na poptávané množství by byl vyšší než u vín dražších. Výsledky zkoumání jsou promítnuty do hospodaření společnosti VINIUM a.s. a je zjištěno, že zavedení daně by mohlo být pro společnost likvidační.

klíčová slova: víno, cenová elasticita poptávky, spotřební daň, nepřímé daně, spotřeba, dopad na výrobce, dopad na státní rozpočet

Abstract

The thesis deals with possible impacts of non-zero rate of excise tax on still wine if applied on market subjects - consumers, producers and the government. Function of price elasticity demand for wine in the Czech Republic is created and – using regression analysis - is found that demand for wines in the Czech Republic is inelastic. Original hypothesis that introduction of excise tax of 10 CZK per one litter of still wine would not positively impact any of affected subjects has not been confirmed. Demand for still wine would be reduced if excise tax was exercised and therefore producers and customers would be harmed but the analysis shows that the government would increase its tax collection. Another finding is that cheap wines are more price elastic and impact of tax growth on demand for these wines would be greater than in case of more expensive wines. Results of research are applied on the VINIUM Company and its financial statements with finding that introduction of excise tax would probably lead to bankruptcy of the company.

Keywords: wine, price elasticity of demand, excise tax, indirect taxes, consumption, impact on producers, impact on the state budget

JEL klasifikace / JEL classification

L66 Food • Beverages • Cosmetics • Tobacco • Wine and Spirits

H22 Incidence

H25 Business Taxes and Subsidies

E62 Fiscal Policy

Obsah

Úvod.....	1
1 Spotřební daně	3
1.1 Daňová teorie	3
1.2 Daňový systém České republiky.....	6
1.3 Historie a současnost spotřebních daní	7
1.4 Obecná právní úprava v ČR.....	9
1.4.1 Harmonizace spotřebních daní v Evropské unii	12
2 Spotřební daň z alkoholu s akcentem na víno.....	15
2.1 Aktuální právní úprava	17
2.2 Historický vývoj spotřební daně z vína v ČR	19
2.3 Mezinárodní komparace.....	20
3 Trh s vínem v České republice.....	25
3.1 Vymezení pojmů	25
3.2 Produkce, import a spotřeba vína v České republice.....	26
3.3 Příjmy státního rozpočtu	28
4 Cenová elasticita poptávky	30
4.1 Dopad daně na spotřebitele a na výrobce	31
4.2 Cenová elasticita poptávky po víně	33
5 Výpočet cenové elasticity poptávky po víně v ČR	38
5.1 Základní analýza cenové elasticity	38
5.1.1 Cenová elasticita dle jakosti vína.....	43
5.2 Vícenásobná regresivní analýza cenové elasticity	44
5.2.1 Teoretická východiska	44
5.2.2 Výpočet cenové elasticity	45
5.2.3 Validace výsledku.....	50
6 Dopady zavedení nenulové spotřební daně na dotčené skupiny.....	52

6.1 Dopad zavedení spotřební daně na spotřebitele a na výrobce	52
6.2 Dopad zavedení spotřební daně na státní rozpočet	54
6.2.1 Spotřební daň dopadne plně na vrub konečného spotřebitele.....	55
6.2.2 Spotřební daň dopadne plně na vrub výrobce.....	58
6.3 Shrnutí výsledků	59
7 Společnost VINIUM a.s.	62
7.1 Historie společnosti VINIUM a.s.	62
7.2 Současná situace společnosti na trhu	63
7.3 Vývoj tržeb.....	64
7.4 Dopad spotřební daně na společnost VINIUM.....	65
7.4.1 Dopad spotřební daně na společnost VINIUM při jejím přenesení plně na vrub konečného spotřebitele.....	68
7.4.2 Dopad spotřební daně na společnost VINIUM při jejím přenesení plně na vrub výrobce.....	71
7.4.3 Dopad spotřební daně na společnost VINIUM – shrnutí.....	72
8. Závěr	74
Seznam použitých zdrojů	77
Seznam grafů	82
Seznam tabulek	83
Přílohy	85

Úvod

Se zavedením nenulové spotřební daně z tichého vína počítalo ministerstvo financí v čele s tehdejším ministrem Kalouskem, od roku 2014. Změny představil tehdejší ministr v návrhu stabilizačních rozpočtových opatření pro období 2012–2014. Příprava předmětné právní úpravy včetně zjišťování důsledků zvýšení nulové sazby na 1 000 Kč z hektolitrů vína, tedy 10 Kč z litru, pro státní kasu započalo ministerstvo v roce 2012. Pod vlivem kritiky a argumentů ze strany odpůrců zavedení spotřební daně nakonec ministerstvo rozhodlo, že předložení návrhu vládě dočasně odloží (Králová, 2012).

Téma je dle mého názoru stále aktuální, a to i přes to, že současný ministr financí Babiš zatím nezveřejnil plán vrátit se k myšlence zavedení nenulové sazby spotřební daně z tichého vína, avšak vzhledem k tlaku ministra na výběr daní a vzhledem k tomu, že návrh byl ministerstvem pouze odložen, nikoli kompletně zamítnut, stále existuje možnost, že v dohledné době se ministerstvo k záměru vrátí. A to i v kontextu nového Zákona o vinařství a vinohradnictví, který je v současnosti ve 3. čtení a který by měl významně zpřísnit evidenci a obchod s vínem. Téma mě v neposlední řadě zajímá i proto, že se vinařství profesně věnuji.

V teoretické části bude prvně vysvětlen pojem Spotřební daně se zařazením do základní daňové teorie a daňové soustavy České republiky. Následně bude shrnuta aktuální právní úprava spotřebních daní, a to včetně harmonizace v rámci Evropské unie.

Teoretická část se bude dále zabývat specifiky spotřební daně uvalené na alkohol, resp. víno, a to jak na obecné úrovni, tak se bude také shrnuta právní úprava v ČR a bude provedena mezinárodní komparace. Poté bude popsán trh s vínem včetně vymezení velikosti tohoto trhu. Nakonec bude shrnuta teorie cenové elasticity poptávky, jako příprava pro praktickou část práce.

V první fázi praktické části práce budu zkoumat a za pomoci regresní analýzy vypočítám cenovou elasticitu poptávky po víně v České republice, kterou budu validovat se zjištěními jiných autorů včetně mezinárodní komparace. Ve druhé fázi budu za pomoci vypočtené cenové elasticity zkoumat dopady zavedení sazby 10 Kč/litr vína na skupiny,

které by byly touto změnou přímo dotčeny, tedy na vinaře, resp. výrobce, spotřebitele a v neposlední řadě na stát v podobě přínosů pro státní pokladnu. Bude zkoumána hypotéza, že zavedení spotřební daně významně ovlivní poptávku po víně a nebude tak výhodné pro žádnou z dotčených skupin. Pokusím se také potvrdit hypotézu, že největší dopad bude mít spotřební daň na vína nižší jakosti (levná vína) z důvodu vyšší elasticity poptávky.

Práce bude završena případovou studií dopadu navrhovaného opatření na jedno z největších vinařství v České republice – VINIUM a.s., kde očekávám, že nenulová spotřební daň z tichého vína může být pro společnost až likvidační.

1 Spotřební daně

Daně jsou součástí světa již od starověku, kde byl jejich průkopníkem Aristoteles. Postupně byly rozvíjeny a jejich teorie zdokonalována. Prošly mnoha směry vývoje, od středověkého učení Tomáše Akvinského, přes klasickou ekonomii Adama Smithe, jenž definoval daňové kánony až po současně uplatňované teorie (Kubátová, 2010).

Ve starověku byly již první náznaky dnešních spotřebních daní, byly však spíše jako poplatek za propůjčení práv náležících panovníkovi. Příkladem je daň ze soli. Později se začaly zavádět tzv. akcízy. Ty představují první formu nepřímých daní, když se původní „propůjčení práv panovníka“ přeměňuje do poplatku za převod zboží prodávaného na tržišti, případně jinde, na nového majitele. Akcízy se později vyvinuly dvěma směry. První směr se postupně vyvinul v obrátové daně a druhý směr znamenal postupné nahrazování akcíz dnešní podobou spotřebních daní, tedy selektivním výběrem zboží, na které bude uvalena speciální daň. (Široký, 2008)

Cílem kapitoly je vymezení základních pojmů daňové teorie včetně specifikace spotřebních daní a jejich funkce a zařazení v daňovém systému české republiky. Dále je v této kapitole shrnuta základní zákonná úprava a systém harmonizace spotřebních daní v rámci členství naší republiky v Evropské unii.

1.1 Daňová teorie

Jak již bylo zmíněno, daně jsou s lidskou civilizací spojeny od pradávna a stejně dlouho jsou i předmětem vášnivých diskusí odborníků i laiků. Kubátová (2010) definuje daň jako povinnou, nenávratnou a zákonem určenou platbu do veřejného rozpočtu. Tato platba je neúčelová a neekvivalentní. Daň může být pravidelně opakovaná v určitých časových intervalech, nebo může být také nepravidelná a opakovat se jen za určitých okolností např. daň z převodu nemovitosti.

Nejvýznamnější a nejdůležitější funkcí daní je určitě funkce fiskální, jejímž předmětem je zajistit dostatečný příjem do státního rozpočtu za účelem pokrytí všech státních výdajů. Daně slouží k naplňování příjmové stránky veřejných rozpočtů. Jejich existence je

opodstatněná nutností státní autority v ekonomice a jejím zajišťování celospolečensky přijatých minimálních standardů školství, zdravotnictví, obrany, sociálních potřeb a dalších oblastí.

Zatím co někteří ekonomové vidí v daních spíše pozitiva (financování veřejných služeb, regulace spotřeby, omezování negativního chování atp.), část ekonomů, zejména tzv. Rakouská škola, vidí v daních obecně problém, a to zejména v alokaci zdrojů. Např. Rothbard (2001) ve své knize uvádí, že neexistuje tzv. neutrální daň, tedy taková, která by se chovala neutrálně k trhu. Daň odebírá občanům část jejich zdrojů a ti tak nemohou maximalizovat svůj užitek. Tím daň negativně ovlivňuje alokaci zdrojů, neboť zdroje neplynou jen mezi dobrovolnými tržními transakcemi, ale také mezi daňovými plátcí a daňovými spotřebiteli. Rothbard dále zpochybňuje daňovou ekvivalenci, neboť nelze přesně určit užitek služeb placených z daní, a dokonce přirovnává stát ke zločinecké organizaci, avšak legalizované zákony.

V ekonomické teorii rozlišujeme, jak uvádí Šíroky (2008), dva základní druhy daní – přímé a nepřímé – podle vazby na důchod poplatníka:

- **Přímé daně** jsou bezprostředně vyměřeny poplatníkovi na základě jeho důchodu nebo majetku a předpokládá se, že jejich výše jde na úkor důchodu osoby, které jsou předepsány, a ta se jim nemůže vyhnout, nemůže jejich část přenést na další ekonomické subjekty. Daně jsou adresné a přihlížejí k majetkové a důchodové situaci osoby, která si jejich výši mnohdy vypočítává sama a sama je odvádí, či alespoň její hodnotu zná. Dělí se dále na důchodové a majetkové.
- **Nepřímé daně** jsou placeny a vybírány v cenách zboží, služeb, převodů a pronájmů. Rozhodujícím momentem zdanění je většinou samotný akt nákupu či spotřeby příslušné komodity. Daně nerespektují důchodovou ani majetkovou situaci osoby, a tak si jejich výši běžný občas často ani neuvedomí. Nepřímé daně se dále dělí na všeobecné (např. daň z přidané hodnoty) a akcízy neboli selektivní spotřební daně, které jsou uvalovány jako jednotková daň na vybrané komodity – např. na cigarety, alkohol nebo minerální oleje.

Kubátová (2010) upozorňuje, že zatímco u přímých daní je situace jednoduchá a subjekt platící daně je nazýván poplatník, tak u nepřímých daní jsou subjekty dva. První je nazýván plátcem, ten vyčísluje a odvádí daň finančnímu úřadu, a druhý je poplatník, který

daň platí v podobě navýšené ceny. Daň tedy platí obchodníci, ale je předpokladem, že o tuto daň navýší své ceny, a tak přenesou daňové břemeno na spotřebitele – proto se tomuto typu daní říká nepřímé. Záleží na specifikách daného trhu, konkurenci a dalších faktorech, zda obchodník na spotřebitele přenesou daň v plné výši, nebo zda se bude o daňové břemeno se spotřebitelem v určitém poměru dělit. Může také nastat situace, že celou daň ponese výrobce, což je specifikem statků s dokonale elasticou poptávkou, nebo naopak že celou daň ponese spotřebitel.

Spotřební daň (Ševčík et al., 2010) je nepřímou daní, která zdaňuje přímo spotřebu konkrétního statku. V České republice je uvalena spotřební daň na líh, pivo, víno a meziprodukty, na minerální oleje a tabákové výrobky. Spotřební daně mohou být také snahou omezit chování lidí, které je má určité negativní externality. Na tento účel daní poukazuje Vančurová (2012). Spotřební daně jsou využívány pro omezování spotřeby statků, jenž negativně ovlivňují zdraví člověka či životní prostředí, tak, že jsou uvaleny cíleně na předmětné statky v takové výši, aby bylo jejich užívání regulováno.

Problémem spotřebních daní jsou daňové úniky, které jsou s tímto typem daně spojovány od založení novodobé České republiky. Hlavním důvodem je, podle Svátkové (2013), „*vysoké daňové zatížení těchto výrobků ve vztahu k jednotce výrobku nebo jejich ceně. Pouhá jedna cisterna s objemem 48 000 litrů motorové nafty přinesla v roce 2012 nepoctivcům jen z titulu nezaplacení spotřební daně „výnos“ v částce necelých 526 000 korun.*“ Druhým problémem, na který upozorňuje Široký (2008) je, že zboží, na které je uvalena spotřební selektivní daň, podléhá dvojímu zdanění. Mechanismus zdanění je takový, že součet firemních nákladů, zisku výrobce (případně ještě zisku prodejce) a jednotkové spotřební daně je podroben dani z přidané hodnoty. Ve svém důsledku jde o daň z daně. Dalším argumentem proti vysokému zdanění spotřeby je, že přesouvá daňové břemeno na chudé. (Buus, 2012)

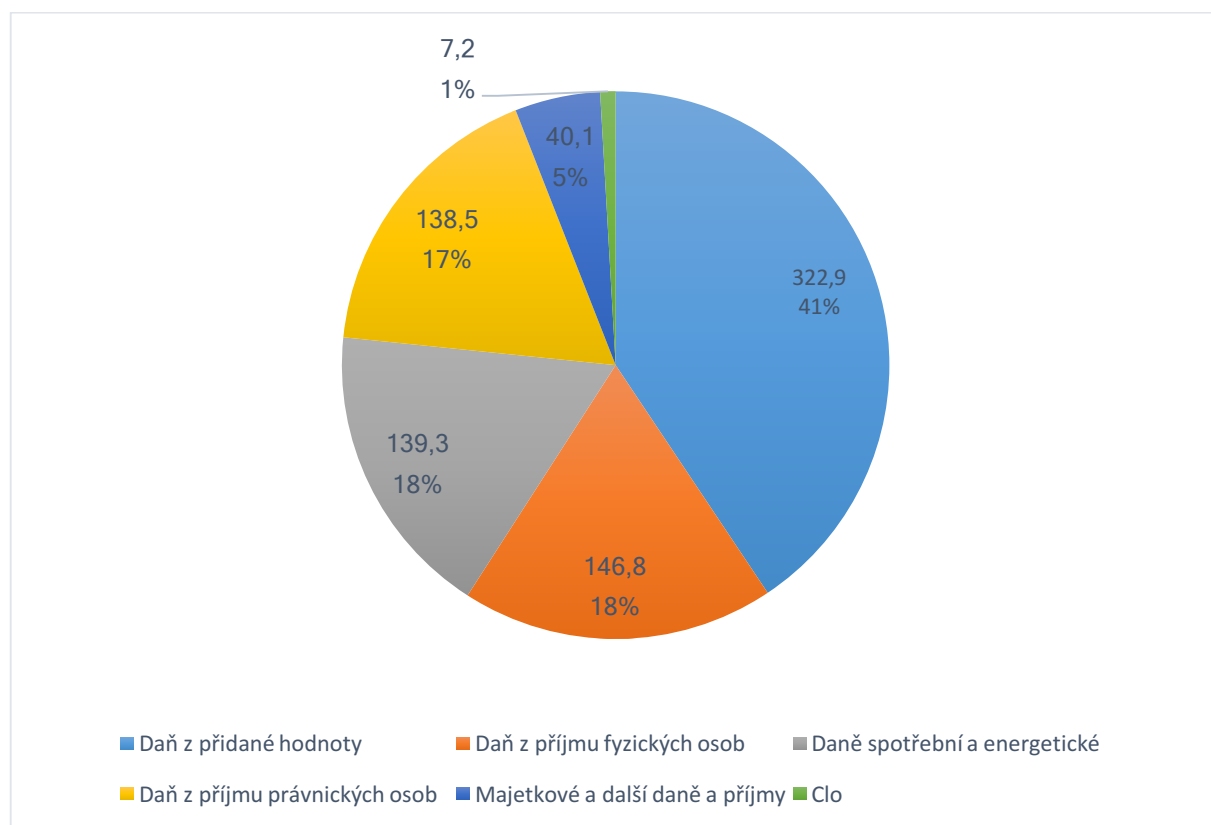
I přes problémy je spotřební daň spolu s daní z přidané hodnoty základním pilířem nepřímých daní a daňové soustavy České republiky, ale i ostatních vyspělých ekonomik světa. Spotřební daň se od DPH, které zpravidla postihuje všechny statky, liší zejména selektivním výběrem statků, které budou zdaněny.

1.2 Daňový systém České republiky

Český daňový systém (Vančurová, Láchová, 2012) se skládá jak z přímých, tak nepřímých daní. Rozložení jednotlivých daní je názorně zobrazováno za pomoci **daňového mixu**. Daňový mix vypovídá, jaký typ daní vybraný stát preferuje a který naopak potlačuje.

Přímé daně jsou tvořeny daněmi z příjmů a majetkovými daněmi. Daně z příjmů se dále dělí na daň z příjmů právnických osob a daň z příjmů fyzických osob. Tyto daně jsou druhým nejvyšším daňovým příjmem státu, jak ilustruje následující Graf 2. Nepřímé daně jsou zastoupeny zejména Daní z přidané hodnoty, která je největším přispěvovatelem do státní pokladny, a dále Daněmi spotřebními a energetickými a clem.

Graf 1: Daňový mix – podíl výnosu jednotlivých daní na celkových daňových výnosech státu v roce 2014 (v mld. Kč)

Zdroj: MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2015, vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že největší podíl na daňových příjmech s celkem 41 % (tj. 322,9 mld. Kč) má **Daň z přidané hodnoty**. Jedná se o nepřímou daň, která je z hlediska státního

rozpočtu velmi oblíbená, jelikož není „tolik vidět“ a pro spotřebitele prakticky neexistuje možnost se platbě vyhnout. Další významné složky daňového mixu jsou **Daň z příjmu fyzických osob**, která je druhým nejvýznamnějším příjmem státního rozpočtu a dále pak následují **Daň z příjmu právnických osob a příjmy ze spotřebních a energetických daní** s přibližně shodným objemem vybraných daní. Ostatní daně a poplatky mají už jen minimální podíl v daňovém mixu.

Nepřímé daně nebo také **daně ze spotřeby** Vančurová (2012, str. 56) rozděluje na daně univerzální, jejichž jediným zástupcem je daň z přidané hodnoty a daně selektivní, které se dále dělí na daně spotřební, cla, energetické daně a daň silniční. Z Grafu 2 lze vypočítat, že spotřební daně zaujímají v daňovém mixu české republiky třetí místo s 18 % (tj. 139,3 mld. Kč). Spotřebními daněmi jsou všeobecně zatíženy statky nežádoucí spotřeby a budou podrobně rozebrány v následující kapitole.

1.3 Historie a současnost spotřebních daní

Jak již bylo naznačeno v úvodu této kapitoly, předchůdci dnešních spotřebních a obrátových daní byli v historii různé poplatky a daně placené obchodníky při vjezdu na trh, nebo jiné území či místo. Tyto daně původně měly postihnout čistě jen obchodníky, avšak faktickými plátcí byli samozřejmě zejména spotřebitelé, protože obchodníci adekvátně vyšší uvalené daně (s ohledem na konkurenci na trhu) zvýšili své ceny, aby pokryly vyšší náklady způsobené výběrem daní.

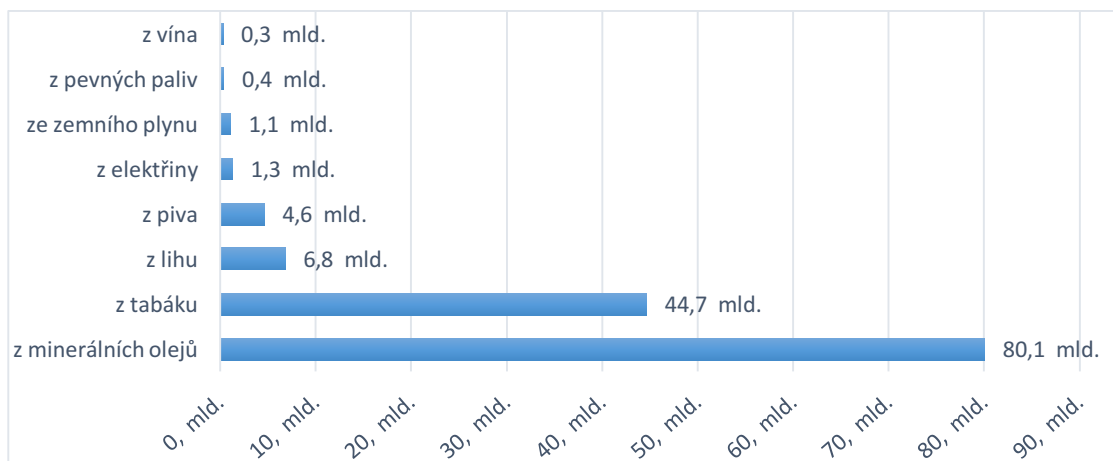
Časem se vyvinuly dva druhy spotřebních daní. Prvním typem byly daně obrátové, které postihovaly obchodníky tím, že jim ukládaly povinnost odvádět určité procento z obrátu zboží. Nevýhodou bylo, že se zboží mohlo stát předmětem daně vícekrát (podle počtu převodů mezi obchodníky) a cena zboží tak mohla neúměrně narůst. Druhým typem byly daně spotřební selektivní (akcízy), kdy základem pro výpočet daně byly fyzické jednotky jako kusy, litry atp. Selektivní spotřební daně působí jako daně na věc a při jejich uložení nelze brát ohled na majetkové a sociální poměry poplatníků/spotřebitelů. Postihují jen určité zboží a ukládají se jednorázově na výrobním stupni, nebo při dovozu u dovozce. (Kubátová, 2010)

Spotřební daně jsou v současnosti velmi významným zdrojem příjmů do státní pokladny, a i z toho důvodu je ve většině vyspělých zemí několik jednotkových spotřebních daní zavedeno, a to zejména na zboží s nízkou elasticitou poptávky, jako je tabák, alkohol nebo minerální oleje. Což je částečná implementace tzv. **Ramseyho pravidla** (Schwarz, 2007), které říká, že při zavádění selektivních daní by měl vyšší sazbou být zdaněn statek s nižší elasticitou, neboť reakce poptávky na zvýšení ceny statku s nižší elasticitou je menší než u statku s elasticitou vyšší. V ideálním případě se změna poptávky bude blížit nule a tím pádem budou i minimalizovány ztráty mrtvé váhy. Problém Ramseyova pravidla je, že by se zejména měly zdanit statky nezbytné, tedy tzv. předměty nutné spotřeby, jako jsou základní potraviny atp.

Ševčík et al. (2010) ve své práci zabývající se spotřební daní z pohonných hmot upozorňuje, že příliš vysoká spotřební daň může znamenat výrazné snížení daňového inkasa. I zboží s velmi nízkou elasticitou poptávky totiž může být při určité výši zdanění substituováno. V případě daně z pohonných hmot může být, například díky přídavným nádržím, ve velké míře tankováno za hranicemi České republiky.

Z následujícího grafu lze vyčíst jednotlivé podíly každého z typů spotřebních daní na celkovém inkasu spotřebních a energetických daní v české republice v roce 2014. Nejvyšší podíl z celkem vybraných 139,3 mld. Kč má spotřební daň z minerálních olejů s inkasem 80,1 mld. Kč (tj. 57,5%) a dále pak spotřební daň z tabáku s inkasem 44,7 mld. Kč (tj. 32,1%). Alkoholické výrobky mají na celkovém inkasu ze spotřebních daní jen malý podíl s celkem 11,7 mld. Kč (tj. 8,4%) s tím, že spotřební daň z vína v současnosti zahrnuje pouze daň ze šumivého vína a její celkový výběr činil 0,3 mld. Kč (tj. 0,2%).

Graf 2: Podíl výnosu jednotlivých daní na celkovém výběru spotřebních a energetických daní za rok 2014

Zdroj: MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2015, Vlastní zpracování

1.4 Obecná právní úprava v ČR

Na základě směrnic EU byla Česká republika povinna upravit stávající zákon o spotřebních daních a s účinností od 1. 1. 2004 byl přijat zákon č. 535/2003 Sb., o spotřebních daních. Tento zákon implementoval příslušné předpisy Evropské unie a upravil podmínky zdaňování minerálních olejů, lihu, piva, vína a meziproductů a tabákových výrobků spotřebními daněmi. Dále pak tento zákon upravuje způsob značení a prodeje tabákových výrobků a způsob značení některých minerálních olejů. Správu daní vykonávají v České republice orgány Celní správy (§ 1).

Předmětem spotřebních daní jsou vybrané výrobky, které byly na území Evropského společenství dovezené nebo zde vyrobené (§ 7). Vybranými výrobky se rozumí (§ 1):

- **Minerální oleje**, mezi které patří motorové benzíny, střední oleje, těžké plynové oleje, těžké topné oleje a další minerální oleje určené příslušným kódem nomenklatury. Základ daně je množství minerálních olejů vyjádřené v 1000 litrech.
- **Lih** obsažený v jakýchkoli výrobcích s tím, že základem je množství lihu vyjádřené v hektolitrech etanolu. Zákon stanovuje také sníženou sazbu pro lih z pěstelského pálení.

- **Pivo**, jímž se pro účely zákona rozumí výrobek uvedený pod příslušnou nomenklaturou obsahující více než 0,5 % objemových alkoholu. Základem daně z piva je množství piva vyjádřené v hektolitrech a jeho stupňovitost v Plato¹.
- **Víno a meziprodukty** jejíž předmětem jsou vína, fermentované nápoje a meziprodukty uvedené pod příslušným kódem nomenklatury, které obsahují více než 1,2 % objemových alkoholu, nejvíce však 22 %. Zákon rozlišuje tichá a šumivá vína a základem daně je množství vína a meziproduktů vyjádřené v hektolitrech.
- **Tabákové výrobky**, což jsou cigarety, doutníky, cigarillos a tabák ke kouření. U doutníků a cigarillos je základem daně množství vyjádřené v kusech, u tabáku množství vyjádřené v kilogramech a u cigaret se daňový základ skládá ze dvou složek, a to z pevné části, jejíž základem je množství vyjádřené v kusech, a procentní části, jejíž základem je cena pro konečného spotřebitele.

Sazby spotřebních daní z minerálních olejů a tabákových výrobků vychází z §48 a §104 a jsou diferencovány podle konkrétního druhu vybraného výrobku. Celkový přehled zobrazuje následující tabulka (mimo spotřební daň z alkoholu, o které bude blíže pojednáno v následujících odstavcích).

¹ Plato stupeň se odvíjí od obsahu cukrů ve sladidě, což je měřeno během výrobního procesu piva cukroměrem.

Tabulka 1: Sazby spotřebních daní z minerálních olejů a tabákových výrobků

Druh vybraného výrobku	Sazba
Minerální oleje	
Motorové benzíny nízkoolovnaté	12 840 Kč/ 1 000 litrů
Motorové benzíny olovnaté	13 710 Kč/ 1 000 litrů
Střední oleje a těžké plynové (motor. nafty)	10 950 Kč/ 1 000 litrů
Těžké topné oleje	472 Kč/ tunu
Odpadní oleje	660 Kč/ 1 000 litrů
Zkapalněné ropné plyny	0 Kč/ tunu až 3 933 Kč/ tunu
Tabákové výrobky	
Cigarety	1,39 Kč/ks + 27 % z ceny pro kon. spotřeb.
Tabák ke kouření a ostatní	2 142 Kč/kg
Doutníky a cigarillos	1,64 Kč/ks

Zdroj: <http://www.ucetnikavarna.cz/uzitecne-tabulky/sazby-spotrebnych-dani/>, vlastní zpracování

Buchanan (2008) uvádí, že u inkasa spotřebních daní existují dva základní způsoby jejich výběru. Prvním je výběr na základě principu země spotřeby a druhým pak výběr na základě principu země původu. První z nich předpokládá, že výrobek bude podléhat dani v zemi, kde je určen ke konečné spotřebě, a tím je zajištěno rovné postavení importovaného a domácího zboží. Druhý typ preferuje zdanění již v zemi, kde byl vyroben, a tím bude naopak zajištěno, že různé zboží bude v dané zemi zdaněno různou sazbou (může tak být například zvýhodněno domácí zboží).

Zákon o spotřebních daních (Parlament ČR, 2003) určuje, že daňová povinnost vzniká okamžikem výroby nebo dovozu, přičemž se preferuje zdanění v zemi, kde dochází ke konečné spotřebě vybraného výrobku (uplatňuje se „princip země spotřeby“) (§ 8). Okamžik vzniku povinnosti daň přiznat a zaplatit je často od vzniku daňové povinnosti odlišný, jelikož se váže k okamžiku uvedení vybraného výrobku do volného daňového oběhu. Do té doby je vybraný výrobek v režimu podmíněného osvobození od daně (§ 9), který vzniká uvedením výrobku do daňového skladu, což je určené místo (prostorově ohraničené), kde jsou vybrané výrobky vyráběny, zpracovávány, skladovány, přijímány nebo odesílány (§ 19).

Pravidla jasně určují zákony každé země, ale v případě, že by se jednotlivé země v principech neshodovali, může se stát, že bude vybraný výrobek podléhat dvojímu zdanění. Aby se tomu zabránilo, uzavírají jednotlivé státy mezi sebou tzv. bilaterální dohody, ve kterých je mimo jiné definováno, kde se bude daný výrobek danit a jsou zde vymezeny také metody k zamezení dvojího zdanění.

1.4.1 Harmonizace spotřebních daní v Evropské unii

Spotřební daně jsou stejně jako ostatní nepřímé daně (daň z přidané hodnoty, ekologické daně) v rámci Evropské Unie harmonizovány. Dle Kubátové (2010) je harmonizace nutná, jelikož daň se promítá do cen, a motivací pro sbližování daňových systémů je odstranění překážek volného obchodu v rámci Evropské Unie. Je zřejmé, že sazby i způsob zdanění se bude lišit podle historie a spotřebitelských preferencí členských států, a proto nebylo jejich sblížení snadné. Snahou členských států bylo ochránit své historicky tradiční produkty od spotřební daně, nebo je zatížit jen velmi malou daní. Příkladem může být právě víno, kdy země jako je Německo, Itálie, Španělsko nechtějí víno zdaňovat vůbec, a naopak v severských zemích nebo Irsku jde o luxusní statek a podléhá vysokému zdanění. Vedlejším efektem harmonizace je potlačování daňové konkurence mezi státy EU, čímž se snižuje přirozený tlak daňových poplatníků na snižování výše zdanění. Svátková (2013) vidí přijetí harmonizačních pravidel pozitivně, neboť tato harmonizace přispěla k rozšíření volného pohybu zboží zatíženého spotřební daní a k zapojení ČR do evropského mechanismu vylučujícího dvojí zdanění.

V současné době jsou základní principy, sazby, postupy evidence a výběr spotřebních daní definovány Směrnicí Rady 92/83/EHS ze dne 19. října 1992 o harmonizaci struktury spotřebních daní a Směrnicí Rady 92/84/EHS z téhož dne o sbližování sazeb spotřební daně. Předmětem spotřební daně jsou minerální oleje, tabák, alkohol pivo a víno. Poslední schválenou direktivou je Směrnice Rady 2008/118/ES, v aktuálním znění, o obecné úpravě spotřebních daní a o zrušení směrnice 92/12/EHSV přijatá 16. prosince 2008, která se zabývá zejména pohybem zboží podléhajícím spotřební dani po vnitřním trhu Evropské unie.

Výrobci či dovozci vzniká daňová povinnost v okamžiku vývozu či dovozu, avšak splatnost má až při uvolnění pro konečnou spotřebu. Celý režim probíhá prostřednictvím daňových skladů, prostřednictvím kterých se výrobky mohou pohybovat v rámci Evropské Unie bez povinnosti je zdaňovat.

Důležitou součástí evropských směrnic je snaha o harmonizaci sazeb spotřební daně a pro tento účel jsou vymezeny minimální sazby, které mohou být i nulové, a které jsou pro jednotlivé státy závazné. Hodnoty minimálních sazeb základních produktů jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka 2: Harmonizace spotřebních daní – minimální sazby daně (výbrané komodity)

Komodita	Minimální sazba daně
Benzín	421 EUR / 1000 l
Bezolovnatý benzín	359 EUR / 1000 l
Nafta	330 EUR / 1000 l
Petrolej	330 EUR / 1000 l
LPG	125 EUR / 1000 l
Cigarety	nejméně 90 EUR z 1000 ks cigaret, nejméně 60% váženého průměru maloobchodní prodejní ceny
Alkohol	550 EUR / 100 l čistého alkoholu
Tichá a šumivá vína	0 EUR / 100 l
Meziprodukty	45 EUR / 100 l
Pivo	0,748 EUR / 100 l a stupeň plato

Zdroj: Rada EU, Excise duties on alcohol, tobacco and energy: General overview, vlastní zpracování

Směrnice 92/84/EHS (Rada EU) dále určuje výrobky, které jsou osvobozeny od spotřební daně. Z alkoholických výrobků jsou to zejména výrobky používané pro výrobu octa, léků, výrobky pro vědecké a lékařské účely a další. Členské země mají právo osvobodit od daně víno a ostatní kvasné nápoje, pokud jsou vyrobené jednotlivcem a spotřebované výrobcem, členy rodiny nebo hosty, avšak za předpokladu, že nedochází k prodeji těchto výrobků.

Směrnice 93/83/EHS (Rada EU) mimo jiné určuje, že na všechny alkoholické výrobky, které podléhají spotřební dani (tedy z lihu, piva, z tichého i šumivého vína a dalších) je nutno stanovit vždy stejnou sazbu daně. Toto ustanovení je však narušeno v další části směrnice, neboť ta dále zavádí několik výjimek, a to například možnost uplatňovat sníženou sazbu u piva vyrobeného malými nezávislými pivovary, u lihu vyrobeného malými lihovary (čl. 4 a čl. 22) a také u tichého i šumivého vína, jehož skutečný obsah alkoholu nepřesahuje 8,5 % objemových (čl. 9) alkoholu.

V rámci harmonizace administrativně-technických náležitostí jsou definovány především průvodní doklady a jejich náležitosti či ochranné prvky proti nezákonnému jednání jako kolky na lahvích s alkoholem, přimíchávání složek k pohonným hmotám nebo použití tabákových nálepek.

2 Spotřební daň z alkoholu s akcentem na víno

Spotřební daň u alkoholu je rozlišena do několika podskupin – líh, pivo a víno, přičemž kategorie víno je dále členěna na tichá vína, šumivá vína a meziprodukty.

Jak bylo nastíněno v předchozí kapitole, existují dva hlavní důvody pro uvalení spotřební daně na alkohol. Prvním důvodem je jednoznačně inkaso daní do státního rozpočtu, neboť alkohol je obecně vnímán, podobně jako cigarety či benzín, za zboží s nízkou cenovou elasticitou. Druhým důvodem je pak snaha zákonodárce omezit spotřebu škodlivých statků, a to jak s ohledem na lidské zdraví a sociální problémy, tak nepřímo také na státní rozpočet v podobě úspor na výdajích na zdravotnictví, nebo na sociální dávky, nebo alespoň uvalenou daň před daňovými poplatníky tímto ospravedlnit.

Na druhou stranu například Ševčík et al. (2010) ve své práci zabývající se spotřební daní z pohonných hmot upozorňuje, že příliš vysoká spotřební daň může znamenat výrazné snížení daňového inkasa. I zboží s velmi nízkou elasticitou poptávky totiž může být při určité výši zdanění substituováno. V případě daně z pohonných hmot může být, například díky přídavným nádržím, ve velké míře tankováno za hranicemi České republiky.

I druhý důvod je poměrně sporný, jak naznačují například výsledky studie autorů Juruss a Seile (2016) zabývající se spotřební daní na nezdravá jídla měla sice za následek určitou změnu ve stravování obyvatel, avšak zároveň spotřební daň znamenala významný dopad do rozpočtů nízkopříjmových rodin z důvodu, že pro nízkopříjmové obyvatelstvo tvoří výdaje na jídlo poměrně velkou část rozpočtu. Výsledkem zavedení daně tak byl značný nárůst přeshraničního obchodu (nákup levnějšího jídla v zahraničí) a výrazný zásah do rozpočtů chudších rodin. Nebo v případě vína pak MUDr. Víték (2015) uvádí, že existuje bezpočet vědeckých studií, které prokazují, že přiměřená dávka, zejména červeného vína, které má více zdravých polyfenolů, snižuje riziko kardiovaskulárních a neurodegenerativních nemocí. Ve světě je známý tzv. Francouzský paradox, který popisuje nízký výskyt nemocí cév a srdce u Francouzů i přes méně zdravou stravu a vysoký příjem alkoholu, zejména vína.

Dalšími důvody pro uvalení spotřební daně mohou být za prvé snaha státu omezit příjem návykových látek, jako alkohol, pro nejrizikovější skupiny – mladých a také chudých lidí. V obou případech je určitá pravděpodobnost, že zvýšení ceny návykových látek změní, z důvodu menšího disponibilního důchodu, nákupní preference těchto skupin a od koupě je odradí. Za druhé pak snaha státu zamezit, nebo alespoň narovnat negativní externalitu vzniklé nákupem nebo užíváním koupeného statku pomocí jeho zdanění, protože jinak by za způsobenou negativní externalitu spotřebitel neplatil žádné odškodnění. U vína si však takové odůvodnění nedokáží představit.

I přes problémy nastíněné výše jsou spotřební daně stabilním a významným příspěvovatelem do veřejných rozpočtů, neboť snahou zákonodárce je a mělo by být z důvodu stability příjmů uvalovat spotřební daň na produkty, které mají nízkou elasticitu poptávky², a které mají zároveň malé množství producentů, neboť kromě příjmové strany rozpočtu má zavedení spotřební daně dopad také na výdajovou stranu rozpočtu (vyšší počty úředníků, kontroly celníků atd.) a výrobce (nižší poptávané množství, nižší marže, vyšší administrativní nároky atd.). Čím více producentů daný statek vyrábí, tím větší jsou náklady na administrativu, výběr a kontrolu odvodu daně a tím větší jsou také daňové úniky.

Výnos ze selektivních spotřebních daní není zpravidla účelově vázán (např. daň z alkoholu nebo cigaret neplyne zdravotnickým zařízením ani na osvětu) a deklarovaná snaha omezit spotřebu je také diskutabilní, neboť selektivní spotřební daně jsou mnohdy regresivní a domácnosti raději sníží spotřebu jiných výrobků pro zachování spotřeby daněného zboží (zejména u návykových látek).

Jak již bylo výše zmíněno, uvalení spotřební daně na produkty, které mají poměrně malou základnu výrobců ulehčuje výběr daní i kontrolu odvedené daně. Specifikem trhu s vínem však je, že existuje velké množství producentů³, což významně ovlivňuje efektivitu výběru daně kvůli zvýšeným administrativním nákladům. Navíc většina producentů jsou malí nebo střední vinaři čímž je ztížena také kontrola ze strany celních úřadů.

² Ramseyho pravidlo, viz předchozí kapitola

³ Dle situační zprávy Ministerstva Zemědělství (2016) existuje celkem 18 304 pěstitelů révy vinné

2.1 Aktuální právní úprava

Předmět daně z alkoholu je definován v § 67 Zákona o spotřebních daních – je jím líh (etanol) včetně neodděleného lihu vzniklého kvašením, obsažený v jakýchkoli výrobcích, pokud celkový obsah lihu v těchto výrobcích činí více než 1,2 % objemových etanolu s výjimkou výrobků uvedených pod kódy nomenklatury 2203, 2204, 2205, 2206⁴. Tímto paragrafem zákonodárce vyčlenil zejména kvašené nápoje ze spotřební daně z lihu a přidělil těmto třídám alkoholických nápojů speciální sazby daně.

Předmět daně z vína a meziproduktů je vymezen v § 93. Rozumí se jím vína a meziprodukty, jež obsahují více než 1,2 % objemových alkoholu, maximálně však 22 %.

Šumivým vínem se dle § 93 rozumí všechny výrobky, které jsou plněny do láhví s hříbovitou zátkou pro šumivé víno, která se připevňuje zvláštním úchytným zařízením nebo která má v uzavřeném stavu při 20°C přetlak 3 bary a více. Naopak jako **tiché víno** jsou chápány všechny výrobky, které nejsou vínem šumivým ani meziprodukty. **Meziprodukty** se rozumí všechny výrobky s obsahem alkoholu od 1,2 % do 22 % a nejsou šumivým ani tichým vínem a nepodléhají dani z piva.

Tabulka 3: Sazby spotřební daně z alkoholu dle zákona č. 535/2003 Sb., o spotřebních daních

Nápoj	Sazba daně	
Láh	28 500 Kč za hektolitr etanolu	§ 70
Pivo	32 Kč na hektolitr za každý stupeň Plato. Pro pivovary s výstavem do 200 000 hl ročně platí nižší sazby.	§ 85
Víno šumivé	2 340 Kč za hektolitr šumivého vína	§ 96
Víno tiché	0 Kč za hektolitr tichého vína	§ 96

Zdroj: zákon č. 535/2003 Sb. v aktuálním znění, vlastní zpracování

Tichým a šumivým vínem včetně meziproduktů se zabývají zejména § 92 až § 100. Zákon stanovuje sazby spotřební daně na tyto produkty, a to ve výši 2 340 Kč na hektolitr pro

⁴ 2203 - pivo ze sladu, 2204 - víno z hroznů včetně vína obohaceného o alkohol, 2205 - vermut a ostatní víno z čerstvých hroznů připravené pomocí bylin nebo aromatických látek, 2206 - ostatní kvašené nápoje a směsi kvašených a nealkoholických nápojů. Zdroj: KOMISE EU, 2012.

šumivá vína a meziprodukty a 0 Kč na hektolitr pro tichá vína. Přepočteme-li hodnotu daně na standardní láhev o obsahu 0,75 litru, potom u šumivých vín vychází spotřební daň na 17,55 Kč. Zákon vyloučil jako plátce spotřební daně malé vinaře, tedy fyzickou osobu s celkovým vyrobeným množstvím vína maximálně 2 000 litrů za rok. Při průměrné výlísnosti hroznové šťávy z bobulí ve výši 75% a při dlouhodobé průměrné výnosnosti vinic na Moravě 6,5 tun hroznů na hektar obhospodařované plochy vinic to znamená, že vyloučení z povinnosti platit spotřební daň budou vinaři hospodařící na necelém půl hektaru pozemku s vinicemi.

Porovnáme-li sazby spotřební daně v ČR při kurzu 27 Kč/EUR s minimálními sazbami stanovenými Směrnicí Rady 92/84/EHS je patrné, že sazby České republiky se od minimálních sazeb dle směrnic EU významně liší. U čistého lihu je sazba vyšší o 13 650 Kč/hl a u piva potom o necelých 12 Kč/hl a Plato stupeň⁵. U šumivého vína byla stanovena sazba 2 340 Kč/hl oproti minimální možné nulové sazbě. U tichého vína zůstala minimální možná nulová sazba a je tak patrné, že tiché víno je z výše uvedených alkoholických nápojů jediné, které má jednak minimální možnou spotřební daň dle směrnic EU a zároveň je jediné, které má nulovou sazbu spotřební daně.

Poměrně vysoká spotřební daň uvalená na líh a výrobky z lihu (28 500 Kč z hl čistého etanolu) je pravděpodobně hlavním důvodem tzv. lihové aféry z roku 2012. Obchodování na černém trhu se stává tak výnosné (neboť úspora na spotřební dani a DPH je významná), že se vyplatí stále více riskovat pokuty a kriminalizaci. Před vypuknutím "lihové aféry" se odhadoval podíl černého trhu s lihem na více než 30 % (Kütner, Pavlík, 2013). Je obecně známé, že vysoká míra zdanění přispívá k nárůstu neformálního sektoru (stínové ekonomiky), kam lidé přesouvají své činnosti, aby se vyhnuli odvádění daní. Čím vyšší daňové zatížení, tím větší je ochota riskovat postih za obcházení daně, neboť roste výnos z nezaplacení daně. Zdanění vína sebou nese, i vzhledem k vysokému počtu producentů, právě zvýšené riziko nárůstu stínové ekonomiky z důvodu složité kontroly.

Zákon dále v § 97 vymezuje situace, za kterých je víno a meziprodukty od daně osvobozeno. Jedná se zejména o následující případy:

⁵ Plato stupeň se odvíjí od obsahu cukrů ve sladidě, což je měřeno během výrobního procesu piva cukroměrem.

- Víno a meziprodukty určené pro výrobu octa, léčiv, potravin a nápojů, jejichž obsah nepřekročí stanovenou mez
- Vína a meziprodukty ve výši zdůvodněných výrobních ztrát
- Víno a meziprodukty určené pro povinné rozbor, vzorky apod.

Daňovým skladem v případě vína a meziproduktů může být jen sklad, jehož roční odbyt je nejméně 100 hl (§99), přičemž omezení neplatí, pokud je víno přijímáno či odesíláno z jiného členského státu.

2.2 Historický vývoj spotřební daně z vína v ČR

V České republice není spotřební daň z vína novinkou. Od roku 1993 byla zavedena spotřební daň z tichého vína ve výši 7,80 Kč/litr. Výše daně byla postupně snižována až do roku 2000, kdy byla nakonec na 2 roky zrušena úplně – tiché víno bylo vyňato z předmětu daně. Od roku 2002 je sazba spotřební daně rovna nule s tím, že současná právní úprava vychází z roku 2004, kdy byly implementovány příslušné směrnice Evropské unie.

Následující tabulka zobrazuje vývoj sazeb spotřební daně z vína dle jednotlivých druhů v letech 1993–2004.

Tabulka 4: Přehled o vývoji sazeb spotřební daně z vína v České republice

Rok	Rékové / Tiché víno	Šumivé víno	Dezertní a kořeněné víno / Meziproducty
1993	7,80 Kč/l	23,30 Kč/l	16,30 Kč/l
1994	7,80 Kč/l	23,30 Kč/l	16,30 Kč/l
1995	6,00 Kč/l	23,30 Kč/l	16,30 Kč/l
1996	5,50 Kč/l	23,40 Kč/l	16,40 Kč/l
1997	2,50 Kč/l	23,40 Kč/l	16,40 Kč/l
1998	2,50 Kč/l	23,40 Kč/l	16,40 Kč/l
1999	2,50 Kč/l	23,40 Kč/l	16,40 Kč/l
2000	X*	23,40 Kč/l	16,40 Kč/l
2001	X*	23,40 Kč/l	16,40 Kč/l
2002	0 Kč/l	23,40 Kč/l	16,40 Kč/l
2003	0 Kč/l	23,40 Kč/l	16,40 Kč/l
2004 a dále	0 Kč/hl	2340 Kč/hl	2340 Kč/hl

* V letech 2000 a 2001 byla spotřební daň z tichého vína úplně zrušená s tím, že od roku 2002 byla spotřební daň obnovena, avšak sazba je nulová.

Zdroj: Svátková et al, 2007, vlastní zpracování

Spotřební daň z vína byla postupně snižována, aby nakonec v roce 2000 byla zrušena úplně, ve snaze podpořit tuzemské vinaře a obnovit kulturu pěstování a výroby vína, která byla před revolucí značně potlačena povinnou kolektivizací a zákazem soukromého podnikání.

Začátkem 90. let byla plocha vinic v ČR okolo 9 500 hektarů. I díky postupnému snižování spotřební daně z tichého vína vzrostla výsadba vinic skoro dvojnásobně na dnešních asi 18 000 hektarů (Půček, 2012). Další důvody pro zrušení spotřební daně z tichého vína byly: nákladovost výběru daně vzhledem k počtu plátců a přiblížení se podmínkám zemí Evropské unie, které jsou také jako Česká republika producenty vinné révy a vína.

2.3 Mezinárodní komparace

Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, zdanění vína podléhá v zemích Evropské Unie harmonizaci. Kvůli neshodám mezi členskými zeměmi ohledně sazby daně, byla

stanovena minimální sazba spotřební daně z vína v nulové hodnotě a je tedy plně v kompetenci členských zemí. Existují tak významné rozdíly ve zdanění tichého a šumivého vína napříč státy Evropské unie.

Tabulka 5: Výše spotřebních daní u tichého a šumivého vína v roce 2015 v rámci Evropské unie⁶

stát	kód	spotřební daň z tichého vína (EUR/hl)		spotřební daň ze šumivého vína (EUR/hl)	
		sazba	poznámky	sazba	poznámky
Irsko	IE	424,84	pro 5,5% - 15% alk.		pro 5,5%+ alk.
		616,45	pro 15% alk. a více	849,68	
Velká Británie	UK	370,99		475,19	
Finsko	FI	339,00		339,00	
Švédsko	SE	268,47		268,47	
Malta	MT	205,00		205,00	
Dánsko	DK	155,62	pro 6% - 15% alk.	200,52	pro 6% - 15% alk.
		208,43	pro 15% - 22% alk.	253,33	pro 15% - 22% alk.
Estonsko	EE	97,37		97,37	
Nizozemsko	NL	88,36		254,41	
Belgie	BE	74,91		256,32	
Lotyšsko	LV	74,00		74,00	
Polsko	PL	37,21		37,21	
Řecko	EL	20,00		20,00	
Francie	FR	3,77		9,33	
Bulharsko	BG	0,00		0,00	
Česká republika	CZ	0,00		86,11	
Chorvatsko	HR	0,00		0,00	
Itálie	IT	0,00		0,00	
Kypr	CY	0,00		0,00	
Lucembursko	LU	0,00		0,00	
Maďarsko	HU	0,00		52,62	
Německo	DE	0,00		136,00	
Portugalsko	PT	0,00		0,00	
Rakousko	AT	0,00		100,00	
Rumunsko	RO	0,00		10,73	
Slovensko	SK	0,00		79,65	
Slovinsko	SI	0,00		0,00	
Španělsko	ES	0,00		0,00	

Zdroj: Komise EU, 2016, vlastní zpracování

⁶ Přepočet jednotlivých sazeb z národních měn na EUR bylo provedeno dle kurzů k 1. říjnu 2015

Výše uvedená tabulka seřazuje země dle výše spotřební daně z hektolitrů tichého vína od nejvyšší po nejnižší a viditelně tak odděluje skupinu států, které jsou historicky spjaty s pěstováním vinné révy a výrobou vína, a na ty ostatní, které veskrze víno nevyrábí (nebo jen velmi okrajově).

První skupina jsou zejména země jižní Evropy a také země střední Evropy, které se nulovou spotřební daní na tichá vína snaží nepodvazovat domácí produkty daněmi⁷, neboť zvýšení ceny by jistě odradilo část zákazníků od koupě, což by mohlo mít negativní dopad nejen na producenty, ale také na obory, které jsou na produkci vína navázané, jako je gastronomie, turistika atd. Na druhou stranu se nulovou (nebo jen nízkou daní) stát vzdává možnosti regulovat negativní vlivy (externality) spojené s pitím alkoholu. Nenulovou sazbu z tichých vín v této skupině států mají jen Francie a Řecko. Zatímco u Francie (Nyitray, 2012) je sazba cca 1 Kč na litr a tyto prostředky jsou distribuovány do státěm řízeného fondu na podporu vinařství (podobně jako v ČR Vinařský fond), tak u Řecka se jedná zejména o snahu zachránit jakýmkoli způsobem veřejné finance a pod tlakem mezinárodních věřitelů tak byla v roce 2015 zavedena spotřební daň z vína.

Druhou skupinou jsou zejména severské a ostrovní země. Tyto nemají silnou tradici ve výrobě ani pití vína a snahou zákonodárce je zejména snaha omezit pití alkoholu (obecně je to známá snaha vlád zejména u skandinávských zemí, jako Finsko nebo Švédsko) a také zvýšit daňové inkaso, neboť alkohol má obecně nižší cenovou elasticitu než některé jiné druhy zboží. Nejvyšší spotřební daň je na tiché víno uvalena v Irsku, kde se z každého litru zaplatí státu přes 4,2 EUR (u speciálních vín s více než 15% objemu alkoholu pak dokonce necelých 6,2 EUR na litr).

Zajímavé jsou zkušenosti okolních států se spotřební daní z vína. Slovenská vláda chtěla zavést spotřební daň na všechny typy vín, ale nakonec uvalila od 1.1.2012 spotřební daň jen na ovocná vína a medovinu. V březnu téhož roku však vláda přistoupila k opětovnému snížení této spotřební daně zpět na nulu, s odůvodněním že zákon byl diskriminační (zavedl selektivní daň jen na některé druhy vín). Skutečným důvodem však pravděpodobně bylo zejména významné zdražení ovocných vín po zavedení daně, čímž

⁷ V rámci Evropské unie nelze selektivně danit jen zahraniční zboží, pokud pochází z členského státu EU a tudíž daň musí dopadnout ve stejné výši jak zahraniční zboží tak i domácí.

došlo k omezení výroby, propouštění a ve výsledku snížení výběru DPH a dalších daňových příjmů. Podle odhadů také narostl černý obchod s tímto typem vína až na 30%. V Maďarsku v roce 2005 přistoupili ke snížení spotřební daně na nulu a zavedli poplatek do společného fondu, jehož účelem je propagace domácího vína a potlačování černého trhu. Zajímavou zkušenost se spotřební daní mají i v Polsku, kde v roce 2009 polská vláda zvýšila sazby spotřebních daní na alkoholické nápoje včetně tichého vína s cílem zvýšit příjmy státní pokladny. Zvýšení sazeb však přineslo opak, neboť zvýšené příjmy ze spotřební daně nepokryly pokles inkasa daně z příjmu. Konkrétně ve vinařském oboru po zvýšení daně poklesl prodej vína o 5% a poklesl také výběr daně z příjmu z důvodu snížených tržeb vinařů a návazných odvětví (Nitrayi, 2012).

Tabulka 6: Výše spotřebních daní u tichého a šumivého vína v roce 2014 ve světě mimo Evropskou unii⁸

stát	kód	spotřební daň z tichého vína (EUR/hl)		spotřební daň ze šumivého vína (EUR/hl)	
		sazba	poznámky	sazba	poznámky
Turecko	TR	195,43		1321,62	
Nový Zéland	NZ	162,10		162,10	
Japonsko	JP	73,18		73,18	
Spojené státy	US	41,96		103,56	
Švýcarsko	CH	0,00		0,00	
Austrálie*	AU	0,00		0,00	

* pozn.: Austrálie nemá spotřební daň, ale účtuje velkoobchodní daň na víno ve výši 29%.

Zdroj: OECD, 2014, vlastní zpracování

Při pohledu na vybrané státy ve světě lze upozorovat, že trend neuvolit spotřební daň u států s tradicí výroby vína ve světě není standardem. Spojené státy nebo Nový Zéland jsou významní producenti vína, a přesto mají zavedenu spotřební daň z tichého vína. Specifická je Austrálie, kde není oficiálně zavedena spotřební daň z vína, kterou platí koncoví spotřebitelé v maloobchodě, ale stát uvaluje tzv. WET⁹, což je velkoobchodní daň, ve výši 29% z ceny vína. Vysoké zdanění, nebo přímo zákaz prodeje, se dá očekávat u islámských nebo převážně islámských zemí jako je například Turecko.

⁸ Přepočet jednotlivých sazeb z národních měn na EUR jsem z důvodu komparace s předchozí tabulkou provedl dle kurzů platných k 1. říjnu 2015.

⁹ WET = Wine equalisation tax (v překladu Vyrovnávací daň z vína)

Z výše uvedených příkladů se jeví, že a) uvalovat spotřební daň na tichá vína ve státech s tradicí výroby a pití vína není minimálně v naší geografické poloze obvyklé a b) zavedení spotřební daně může ve svém důsledku mít více negativních důsledků, než byly zamýšlené pozitivní (z pohledu vlády a státu) dopady.

3 Trh s vínem v České republice

V této kapitole jsou shrnuty základní údaje o trhu s vínem v České republice. Znalost základních parametrů trhu s vínem je nezbytné pro budoucí stanovení dopadů zvýšené sazby spotřební daně.

3.1 Vymezení pojmů

Celý vinařský sektor v České republice svazuje a reguluje řada předpisů, ať už těch tuzemských nebo unijních, které jsou ze strany orgánů státní správy kontrolovány.

Zákon č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství, rozlišuje víno na *zemské, jakostní, jakostní víno s přívlastkem, šumivé, perlivé, likérové, víno s originální certifikací, vinný nápoj, aromatizované víno, aromatizovaný vinný nápoj, aromatizovaný koktejl, odalkoholizované a nízkoalkoholické víno*. Pro každý druh stanovuje zákon zvláštní předpisy spojené s jeho výrobou a uvedením na trh.

Předmětem Zákona není pouze definování jednotlivých vinných odrůd, ale také podmínky a požadavky s vinařstvím související. Je zde také upraven výkon státní správy a ukládání sankcí v případě nedodržování předpisů. Zákon se naopak nevztahuje na vinné hrozny určené k přímé lidské spotřebě jako hroznovou šťávu, vinný ocet nebo potraviny nového typu.

§ 3 Zákona pak vymezuje základní pojmy, které jsou s vinohradnictvím potažmo vinařstvím spojeny. Níže budou představeny ty základní:

- **Vinohrad/vinice** – zemědělsky obhospodařovaná půda, jenž je souvisle osázená keři vinné révy jednoho pěstitele o celkové výměře větší než 10 arů a bylo ji přiděleno registrační číslo
- **Hektarový výnos** – podíl množství vinných hroznů sklizených v jednom vinařském roce a plochy vinic, na nichž byly tyto hrozny vypěstovány vyjádřený v tunách na jeden hektar
- **Pěstitel** – osoba provozující vinohradnictví na vinici

- **Vinohradnictví** – pěstitelem provozovaná výsadba, pěstování, sklizeň a produkce vinné révy
- **Vinařství** – zpracování vinných hroznů, rmutu, hroznového moštu nebo vína povolenými postupy, plnění do obalu, označování produktu a jeho uvádění do oběhu
- **Výrobce** – fyzická nebo právnická osoba, která vyrábí nebo označuje produkt za účelem jeho uvádění do oběhu
- **Malé množství** – množství prodaného vína konečnému spotřebiteli nepřevyšuje 1000 hektolitrů za vinařský rok

Zákon dále upravuje povinnosti výrobců vína (§11), které jsou spojeny se zahájením, přerušením i ukončením činnosti. Výrobce je dále povinen dodržovat požadavky na výrobu a jakost produkce dle předpisů Evropské Unie, dodržovat hygienické předpisy, zajistit soustavnou kontrolu produkce a další. Dále jsou zde upraveny podmínky pro označování produktu (§16), jež vychází z předpisů Evropské Unie.

3.2 Produkce, import a spotřeba vína v České republice

Dle situační zprávy Ministerstva zemědělství (2015) bylo v České republice v roce 2014 osázeno celkem 17,6 tis ha vinic s tím, že produkční potenciál je 19,6 tis ha (část pozemků, na které váznou viniční práva není osázeno a část jsou státní rezervy). Celkem bylo ke konci roku 2014 registrováno 18,5 tis pěstitelů. Většina výměr vinic je ve vinařské oblasti Morava, na Čechy připadá pouhá 4% celkových výměr.

Vývoj produkce vína v ČR znázorňuje následující tabulka.

Tabulka 7: Vývoj produkce vína v ČR v letech 2010 – 2015 v tis. hl

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Produkce vína v tis. hl	366	650	487	650	536	750
Import vína v tis. hl	2066	1717	1597	1594	1651	1600

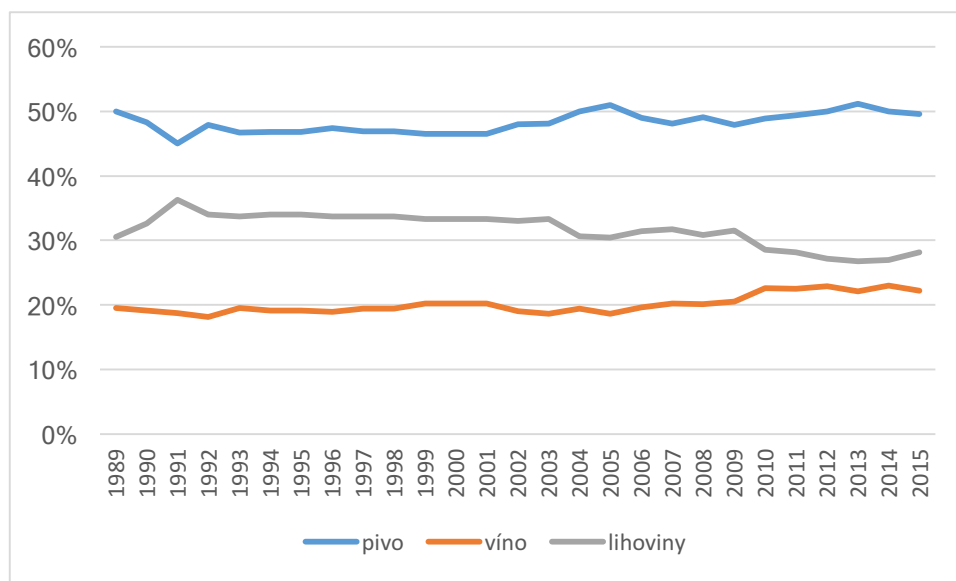
Zdroj: Ministerstvo zemědělství ČR, 2014 a 2016, vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že produkce vína je významně kolísavá. Důvodem je každoroční rozdílné počasí. To je také důvod, proč podíl českých vín na trhu kolísá mezi 20%-30% podílu. Zbytek je importován ze zahraničí. Česká republika tedy není v uspokojení trhu s vínem soběstačná.

Česká vína mají konkurenční výhodu v kategorii přívlastkových vín, neboť přívlastkovým vínem se v české republice může nazývat jen víno vyrobené z českých hroznů v české republice a zároveň toto víno musí projít degustační zkouškou, poté je zaříděno. Zároveň českým vínům pomáhá dobrá pověst mezi zákazníky a poměrně velká konzervativnost českých spotřebitelů při výběru odrůd k nákupu (neradi kupují odrůdy se zahraničními názvy).

Pokud se zaměříme na **trh alkoholických nápojů** v ČR, zjistíme následující vývoj tržních podílů.

Graf 3: Tržní podíly alkoholických nápojů v ČR v hodnotě čistého lihu (v %)

Zdroj: ČSÚ, 2014, 2016 vlastní zpracování

Z důvodu těžké porovnatelnosti prodaného množství mezi například pivem a lihovinami (půllitrová sklenice proti 0,04l skleničce), jsem pro grafické porovnání tržních podílů zvolil společnou neutrální jednotku – čistý líh. Po zejména z pohledu

Při pohledu na graf je jednoznačně zřejmý vysoký podíl piva, který se dlouhodobě drží kolem 50% podílu na zkoumaném trhu. Současně se ale zřetelně projevuje substituce lihovin, kterým podíl dlouhodobě klesá, především ve prospěch vína, a to zejména od roku 2003.

Tabulka 8: Spotřeba alkoholu na osobu v litrech

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Čistý líh (celkem)	10,4	10,4	10,4	9,8	9,8	9,9	9,8	10,1	9,8
Víno celkem	18,5	18,5	18,7	19,4	19,4	19,8	18,8	19,5	18,9
z toho víno hroznové	16,1	16,3	16,5	17,3	17,3	17,5	16,2	16,6	16,4
Pivo	159,1	156,6	150,7	144,4	142,5	148,6	147,0	147,0	146,6
Lihoviny	8,2	8,1	8,2	7,0	6,9	6,7	6,5	6,7	6,9

Zdroj: ČSÚ, 2014, 2016 vlastní zpracování

Z tabulky spotřeby alkoholu v litrech už trend pomalého substituování piva i lihovin vínem tak patrný není. V roce 2015 průměrný Čech vypil 18,9 litrů vína, z toho 16,4 hroznového, oproti tomu například průměrný Francouz vypil v roce 2010 45,7 litrů vína na osobu, průměrný Němec 24,54 litrů a například na Slovensku byla v roce 2010 průměrná spotřeba 11,88 litrů vína na osobu¹⁰.

Domnívám se, že i když v počtu litrů na osobu jsme západ ještě nedohnali, tak je naprosto zřejmé, že kultura pití vína se za poslední roky v České republice výrazně posunula směrem na západ a trend nahrazování piva a lihovin vínem bude pomalu pokračovat dále.

3.3 Příjmy státního rozpočtu

V roce 2016 vyměřila celní správa spotřební daň z vína a meziproductů (2016a) ve výši 196 mil Korun, z lihu (2016b) ve výši 5 075 mil Korun a z piva (2016c) ve výši 3 786 mil Korun. Celkem tedy 9 057 mil Korun.

Z výše uvedeného je patrné, že existuje významný nepoměr mezi vyměřenou daní z vína a meziproductů a lihovin a piva. Z pohledu neporovnatelných odvodů jednotlivých druhů

¹⁰ Dostupné online:

http://www.wineinstitute.org/files/2010_Per_Capita_Wine_Consumption_by_Country.pdf

alkoholických nápojů do státních pokladny se jeví návrh bývalého ministra financí ČR, Ing. Miroslava Kalouska, na opuštění nulové spotřební daně na tichá vína a zavedení sazby 10 Kč na litr, tedy 1 000 Kč na hektolitr tichého vína jako racionální krok. Důvodem byl zajisté i lobbying ze strany výrobců piva a lihovin, neboť nulovou sazbou spotřební daně má víno oproti jiným alkoholickým nápojům významnou finanční výhodu.

Od uvalení daně na tiché víno si ministerstvo slibovalo (Kalousek, 2012) dodatečný výnos 1,3 mld. Kč na inkasu státního rozpočtu, což budu ověřovat v praktické části této práce.

4 Cenová elasticita poptávky

Pro odhad dopadů zavedení nenulové sazby spotřební daně na poptávané množství bude nutné vypočítat **cenovou elasticitu poptávky**. Ta udává míru reakce spotřebitelů na změnu ceny statku změnou poptávaného množství tohoto statku. Pokud bychom chtěli elasticitu poptávky měřit v číselném vyjádření, používáme k tomu koeficient elasticity poptávky E_D . Výsledné číslo je za předpokladu platnosti zákona klesající poptávky bezrozměrné záporné číslo a z toho důvodu se uvádí v absolutní hodnotě. Koeficient cenové elasticity lze vyjádřit následující rovnicí (Kučerová, Zeman, 2013):

$$E_D = - \frac{\text{změna poptávky v \%}}{\text{změna ceny v \%}} = \frac{\Delta Q[\%]}{\Delta P[\%]}, \quad (1)$$

Oblouková cenová elasticita poptávky, je přibližná hodnota cenové elasticity poptávky nacházející se uprostřed poptávkové křivky, případně uprostřed zvoleného intervalu poptávkové křivky, a můžeme jí vyjádřit:

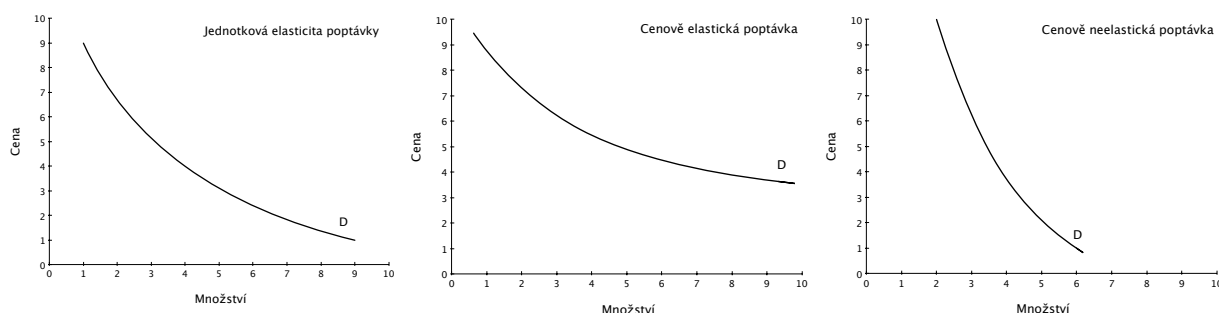
$$E_D = - \frac{Q_2 - Q_1}{(Q_1 + Q_2)/2} \div \frac{P_2 - P_1}{(P_1 + P_2)/2} = \frac{Q_1 - Q_2}{Q_1 + Q_2} \div \frac{P_1 - P_2}{P_1 + P_2}, \quad (2)$$

kde P_1 je *původní cena*, Q_1 je *poptávané množství při ceně P_1* , P_2 je *nová cena*, Q_2 je *poptávané množství po změně ceny na úroveň P_2* (Kučerová, Zeman, 2013).

Samuelson (2007) rozlišuje, mimo dvě krajní situace, tři základní stupně elasticity poptávky podle citlivosti poptávky po statku na cenu:

- cenově elastická poptávka – pokud jednorozměrný růst ceny vyvolá více než jednorozměrný pokles poptávaného množství ($|E_D| > 1$)
- jednotková elasticita poptávky – pokud jednorozměrný růst ceny vyvolá také přesně jednorozměrný pokles poptávaného množství ($|E_D| = 1$)
- cenově neelastická poptávka – pokud jednorozměrný růst ceny vyvolá menší než jednorozměrný pokles poptávaného množství ($|E_D| < 1$)

Graf 4: Grafické znázornění elasticity poptávky

Zdroj: vlastní zpracování

Poptávka po životně důležitých statcích, je z pravidla neelastická, tedy relativně málo citlivá na změny ceny (např. potraviny, bydlení atp.). I když jejich cena roste, není snadné se takových statků vzdát. Naproti tomu stojí např. luxusní statky, kterých se spotřebitel může celkem bez problémů vzdát, aniž by mu výrazně klesl užitek (např. módní oblečení, drahý alkohol atp.).

Existuje několik faktorů, kromě ceny a množství, ovlivňujících cenovou elasticitu poptávky. Základní dva faktory jsou dle **substituční efekt**, se kterým jsou přímo spjaty také transakční náklady, a **důchodový efekt**. Samuelson (2007) vyjmenovává ještě další determinanty, které jsou ve vztahu k poptávce po vínu aktuální, a to jsou **podíl spotřeby vybraného statku na celkových výdajích spotřebitele**, kdy obecně platí, že čím vyšší podíl spotřeby na celkových výdajích statek zaujímá, tím je poptávka na změnu ceny elastičtější a naopak, a **preference a zvyky spotřebitelů**, neboť platí, že spotřebitel v dlouhém období lépe reaguje na změny ceny a umí se tomu přizpůsobit.

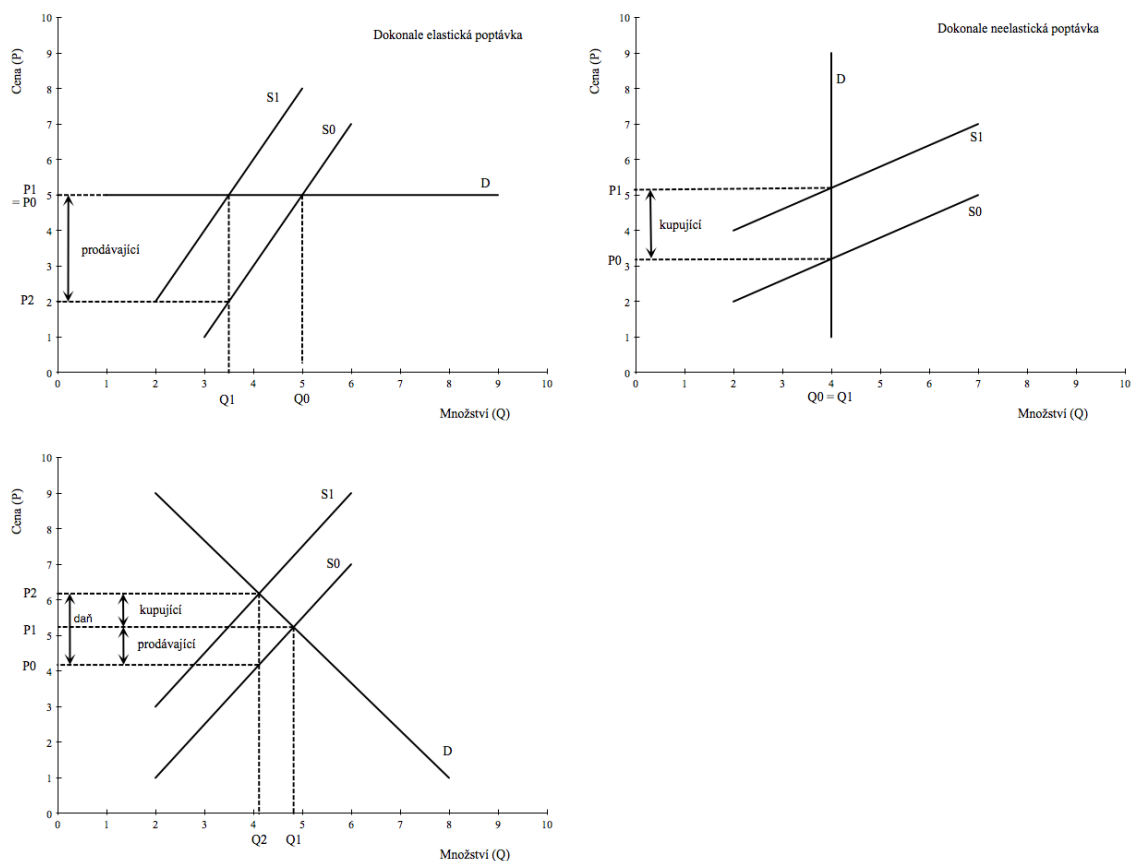
Keřkovský (2004) upozorňuje, že hodnota koeficientu cenové elasticity poptávky většinou není konstantní po celé křivce poptávky a směrem k nižším cenovým pásmům se zpravidla snižuje. Lze tedy povětšinou pozorovat pásma, kde je poptávka elastická, jednotkově elastická až neelastická.

4.1 Dopad daně na spotřebitele a na výrobce

Pokud známe poptávku (D) a nabídku (S) po určitém statku, pak můžeme pomocí ekonomické teorie dopad daně přesně popsat včetně grafického vyjádření (Ševčík et al., 2010). Absolutní výše dopadu či přesunu daně závisí na celkové výši uvalované daně.

Následující grafy zobrazují, na koho dopadá daň při dokonale neelastické a dokonale elastické poptávce. Poslední graf znázorňuje situaci, kdy je poptávka po statku lehce neelastická.

Graf 5: Elasticita poptávky a přesun daně

Zdroj: vlastní zpracování

Z výše uvedených grafů je možné vidět, jak elasticita poptávky ovlivňuje daňový přesun. První graf (vlevo nahoře) ilustruje, jak daň dopadá v případě **nekonečné elasticity poptávkové křivky**. Pokud dojde ke zdanění takového statku, pak celou daň nesou výrobci, neboť spotřebitelé na jakékoliv zvýšení ceny reagují okamžitým snížením poptávaného množství. Jejich poptávka je dokonale elastická, takže za daný rozpočet (nedají ani více ani méně) koupí jakékoli množství prodávajícího statku. Při **nulové elasticitě poptávkové křivky** (graf vpravo nahoře) spotřebitelé nijak nereagují na změnu ceny vyvolanou zavedením daně a poptávají stále stejné množství statku bez ohledu na vyšší ceny, protože ke statku neexistuje vhodný substitut. Daň tedy dopadá pouze na spotřebitele a je zřejmé, že o kolik se zvýší výnos státu o tolik se sníží disponibilní důchod

spotřebitelů. Na posledním grafu je znázorněna situace, kdy se daňové břemeno rozdělí mezi spotřebitele i výrobce. Jelikož se jedná o **mírně neelastickou poptávkovou křivku**, budou větší daňové břemeno nést výrobci. (Ševčík et al., 2010).

Stiglitz ve své knize (1997) uvádí, že platí axiom, že vyšší daňový dopad připadá na spotřebitele se strmější poptávkovou křivkou. Naopak, čím je poptávková křivka méně strmá, tím daň více dopadá na výrobce. Na koho daň nakonec dopadne je předmětem analýz a mimo elasticitu či charakter konkurenčního prostředí. V modelu dílčí rovnováhy¹¹ se daňová incidence dá matematicky vyjádřit následovně:

Přesun na spotřebitele vyjadřuje následující vztah:

$$p_1 - p_0 = \frac{E_S \times t}{E_S - E_D}, \quad (3)$$

kde p_1 je *nová cena*, dále p_0 je *původní cena*, E_S značí *elasticitu nabídky*, E_D *elasticitu poptávky* a t *daňovou sazbu*.

Dopad na výrobce je vyjádřen analogicky:

$$p_2 - p_0 = \frac{E_D \times t}{E_S - E_D}, \quad (4)$$

kde p_2 je *snížená cena prodávajícího*, dále p_0 je *původní cena*, E_S značí *elasticitu nabídky*, E_D *elasticitu poptávky* a t *daňovou sazbu*.

4.2 Cenová elasticita poptávky po víně

Problematikou cenové elasticity poptávky po alkoholu se zabývala řada studií s různými výsledky. Problém je především v dostupných datech a s tím souvisejících zvolených postupech. Vzhledem k tomu, že nejsou sestavovány datové soubory, které by srovnávaly spotřebu alkoholu jednotlivců s různými cenami alkoholických nápojů, používají se pro analýzu data buď individuální nebo průřezová.

¹¹ V modelu celkové rovnováhy se daňový dopad vyjádří za pomoci Harbergerova modelu.

Fogarty (2004) uvádí výsledky meta-analýzy zpracované Edwardsem a kol. (1994) jako soubor dostupných studií o cenové elasticitě pro tři kategorie alkoholických nápojů v 18 zemích. V následující tabulce je průměr výsledků jednotlivých zkoumání dle zkoumaných zemí pro kategorii víno. Cenová elasticita poptávky po víně je uvedena v tabulce ve sloupci označeném η_{ww} . Kompletní tabulka s výsledky je uvedena jako Příloha č. 1.

Tabulka 9: Cenová elasticita poptávky po víně dle jednotlivých zemí

země	η_{ww}
Austrálie	0,69
Finsko	1,08
Francie	0,06
Itálie	1,00
Kanada	0,87
Německo	0,38
Nizozemí	0,50
Norsko	0,79
Nový Zéland	0,73
Portugalsko	0,68
Španělsko	0,37
Švédsko	1,13
USA	0,64
Velká Británie	0,75

průměr	0,77
medián	0,76

Zdroj: Fogarty, 2004, str. 5, vlastní zpracování

Tabulka s kompletními výsledky je uvedena jako Příloha č. 1 a vyplývá z ní, že cenová elasticita poptávky po víně se pohybuje v intervalu od 0,05 (Selvanathan, 1991, USA) do 1,80 (Miller and Roberts, 1972, Austrálie)¹² s téměř shodnou mediánovou (0,76) a průměrnou hodnotou (0,77).¹³ Pokud se podíváme i na četnost výskytu jednotlivých

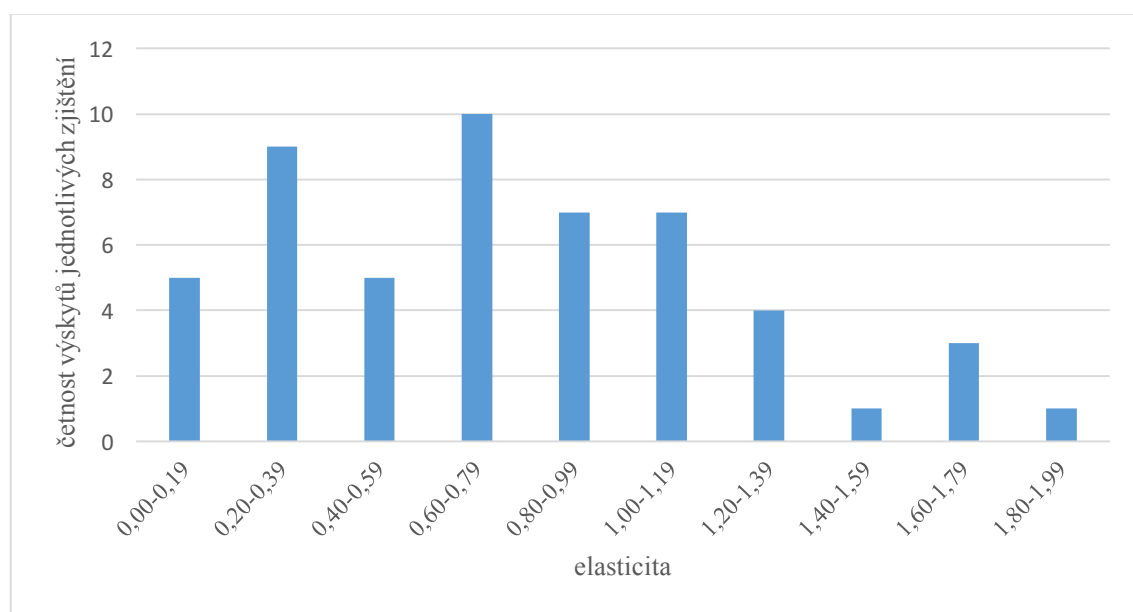
¹² viz

Příloha č. 1

¹³ V případě běžných statků jako je víno, mají koeficienty cenové elasticity poptávky, v souladu se zákonem klesající poptávky, zápornou hodnotu. V opačném případě by se jednalo o Giffenův statek. Nicméně s ohledem na lepší přehlednost při srovnání uvádím v této diplomové práci hodnoty koeficientů

zjištění, pak 36 výsledků má hodnotu koeficientu elasticity <1 a tedy definuje poptávku po vínu jako neelastickou. Oproti tomu 3 výsledky jsou rovny jedné (jednotková elasticita) a 13 výsledků má hodnotu >1 , což značí poptávku elastickou. Rozložení do decilů je potom následující:

Graf 6: Decilové rozdělení cenové elasticity poptávky po víně

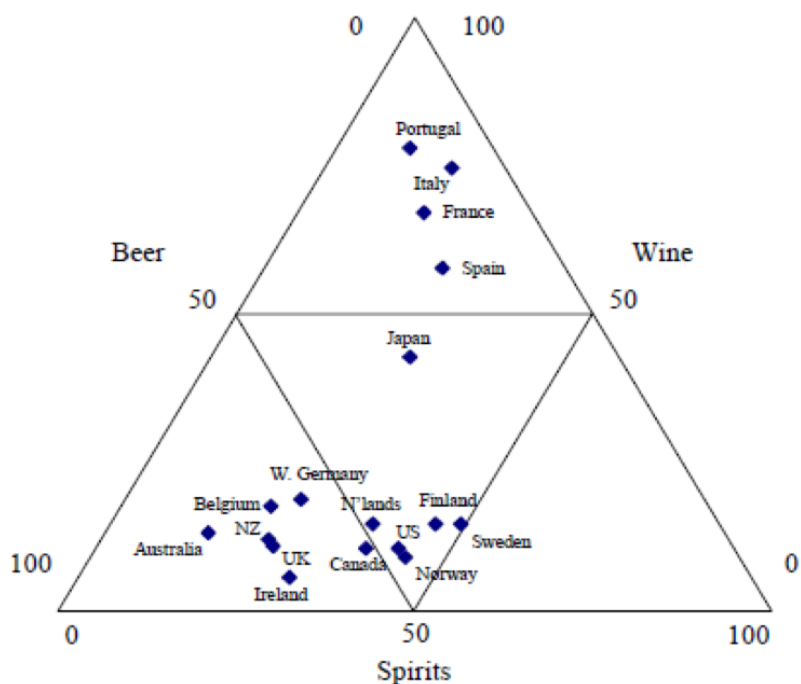

Zdroj: Fogarty, 2004, str. 6, vlastní zpracování

I když převažuje počet zjištění, které odhadují elasticitu po víně jako elastickou, tak nelze zcela jednoznačně rozhodnout, zda je poptávka po vínu elastická či ne. Proto se zabýval Fogarty (2004) ve své meta-analýze dalšími faktory ovlivňujícími cenovou elasticitu, kdy vycházel z dat uvedené Edwardsovi studie o cenové elasticitě pro tři kategorie alkoholických nápojů v 18 zemích, která doplnil o data z dalších studií a pomocí regresní analýzy porovnával průměrné hodnoty elasticit alkoholických nápojů s relativními tržními podíly alkoholických nápojů v příslušných státech. V následujícím grafu jsou uvedeny tržní podíly alkoholických nápojů v příslušných zemích.

v absolutní hodnotě s tím, že pokud by některé výsledky ukazovaly na Giffenův statek, bude na to výrazně upozorněno.

Graf 7: Relativní tržní podíl alkoholických nápojů dle jednotlivých států

Zdroj: Fogarty, 2004, str. 17

Fogarty (2004) promítl do rovnostranného trojúhelníku podíl spotřeby jednotlivých alkoholických nápojů na osobu v příslušné zemi. Státy nacházející se v levém spodním trojúhelníku mají více než 50 % spotřebu piva z celkové spotřeby všech alkoholických nápojů na osobu. Pravý spodní trojúhelník zahrnuje státy s převahou spotřeby destilátu a v horním trojúhelníku s více jak 50 % spotřebou vína z celkové spotřeby všech alkoholických nápojů na osobu. Prostřední trojúhelník potom zahrnuje státy, ve kterých nepřekračuje spotřeba jediného alkoholického nápoje 50 % podíl na celkové spotřebě alkoholu.

Základním výstupem této meta-analýzy bylo zjištění, že alkoholický nápoj s největším podílem na příslušném trhu současně vykazuje nejméně elastickou poptávku a naopak. Na základě toho lze přijmout předpoklad existence inverzního vztahu mezi cenovou elasticitou poptávky a podílem příslušného nápoje na trhu s alkoholickými nápoji, měřeno spotřebou alkoholických nápojů na jednoho obyvatele.

Dalším zjištěním byl obdobný inverzní vztah mezi cenovou elasticitou poptávky a výší úrovně spotřeby na obyvatele, tedy čím je vyšší úroveň spotřeby, tím více se stává poptávka cenově neelastickou.

Podle Jandy et al. (2010) vykazuje koeficient cenové elasticity u vína v České republice hodnotu 1,09 a podle studie Leunga a Phelpse (1993) hodnotu 1. Také Becker (1997) považuje ve své teorii závislosti poptávku po návykových látkách (tedy i víně) za cenově elasticitou, přičemž dlouhodobá citlivost poptávky na změnu ceny převyšuje krátkodobou citlivost.

5 Výpočet cenové elasticity poptávky po víně v ČR

Cílem této kapitoly je zejména vyčíslit cenovou elasticitu poptávky po víně v České republice, tak aby výsledek mohl být využit pro odhad dopadů zavedení spotřební daně v další kapitole, a ověřit předpoklad, že poptávka po víně je cenově neelastická. Dále bude zkoumáno, zda platí hypotéza, že v případě levných vín dochází se změnou ceny k výraznější změně v poptávaném množství, než je tomu u vín vyšší kategorie.

5.1 Základní analýza cenové elasticity

Datové podklady pro výpočty jsem čerpal z databází Českého statistického úřadu (ČSÚ). Jedná se o průměrné spotřebitelské ceny¹⁴ alkoholických nápojů za období 1995-2014 čerpané z datového souboru Veřejné databáze „Spotřebitelské ceny vybraných druhů zboží a služeb“¹⁵, dále o spotřebu alkoholických nápojů na 1 obyvatele v České republice za období 1995-2014 čerpanou z datového souboru Česká republika od roku 1989 v číslech „Tab. 03.03 Spotřeba alkoholických nápojů a cigaret na 1 obyvatele (1989-2014)“¹⁶ a o čistá peněžní vydání na alkohol a tabák na 1 obyvatele za období 1995-2014 čerpaný z datového souboru Statistika rodinných účtů - Tab. 1/2 Čisté peněžní příjmy a vydání, bilanční položky, naturální příjmy a vydání v regionech soudržnosti a krajích“.

Vybraná data obsahuje následující tabulka:

¹⁴ Spotřebitelské ceny vybraných cenových reprezentantů jsou průměrné spotřebitelské ceny ve sledovaném období, které mají charakter průměrných hodnot jednotlivých variet příslušného reprezentanta. Spotřebitelské ceny zahrnují všechny daně a poplatky na zboží a služby.

¹⁵ <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup->

objekt&pvo=CEN10&katalog=all&pvokc=&z=T

¹⁶ <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-vy42dggohg>

Tabulka 10: Datové zdroje z ČSÚ

1995-2004		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Spotřebitelské ceny											
jakostní víno bílé	Kč/l	47,29	50,09	54,32	55,22	54,82	57,43	66,1	63,35	61,45	62,31
pivo výč. světlé lahvé	Kč/0,5 l	6,19	6,52	6,88	7,2	7,59	7,61	7,79	8,41	8,6	8,48
rum tuzemský tmavý	Kč/l	136,60	138,59	140,67	140,61	160,87	158,78	165,49	166,77	166,86	169,45
Spotřeba											
Víno*	l	15,4	15,8	15,9	16	16,1	16,1	16,2	16,2	16,3	16,5
v hodnotě čistého lihu	l	1,8	1,8	1,9	1,9	2	2	2	1,9	1,9	1,9
Pivo	l	156,9	157,3	161,4	161,1	159,8	159,9	156,9	159,9	161,7	160,5
v hodnotě čistého lihu	l	4,4	4,5	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,8	4,9	4,9
Lihoviny (40%)	l	7,9	8	8,3	8,2	8,3	8,3	8,2	8,3	8,4	7,6
v hodnotě čistého lihu	l	3,2	3,2	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,4	3
Čistá peněžní vydání na alkohol a tabák											
na 1 obyvatele	Kč/obyv.	2 004	2 219	2 379	2 587	2 691	2 691	2 778	2 885	2 993	2 900

2005-2014		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Spotřebitelské ceny											
jakostní víno bílé	Kč/l	59,62	55,83	54,53	54,85	57,18	60,26	64,04	64,93	68,76	71,24
pivo výč. světlé lahvé	Kč/0,5 l	8,41	8,32	8,74	9,13	9,1	10,05	9,78	10,44	10,56	10,43
rum tuzemský tmavý	Kč/l	176,65	186,13	185,62	188,93	198,25	201,47	213,25	232,38	221,81	229,56
Spotřeba											
Víno*	l	16,8	17,2	18,5	18,47	18,7	19,41	19,44	19,84	18,77	19,5
v hodnotě čistého lihu	l	1,9	2	2,1	2,11	2,13	2,21	2,21	2,27	2,16	2,3
Pivo	l	163,5	159,1	159,1	156,57	150,68	144,43	142,47	148,6	147,02	147
v hodnotě čistého lihu	l	5,2	5	5	5,15	4,97	4,79	4,84	4,96	5	5
Lihoviny (40%)	l	7,8	8	8,2	8,07	8,17	7,01	6,91	6,74	6,51	6,7
v hodnotě čistého lihu	l	3,1	3,2	3,3	3,23	3,27	2,8	2,76	2,69	2,61	2,7
Čistá peněžní vydání na alkohol a tabák											
na 1 obyvatele	Kč/obyv.	2 900	2 900	2 900	2 700	2 800	2 800	2 900	2 800	2 800	2 900

* Spotřeba byla propočítána jako průměr na 1 obyvatele ČR. Počet obyvatel je dán středním stavem obyvatelstva k 1. 7. v příslušném roce. Spotřeba vína v litrech zahrnuje víno hroznové, ovocné, sladové, šumivé a medovinu, které byly vyrobeny průmyslově i v domácnostech.

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Pokud vypočteme koeficient cenové elasticity poptávky, podle již uvedeného vzorce, tedy jako podíl změny poptávaného množství a změny ceny dostaneme následující hodnoty:

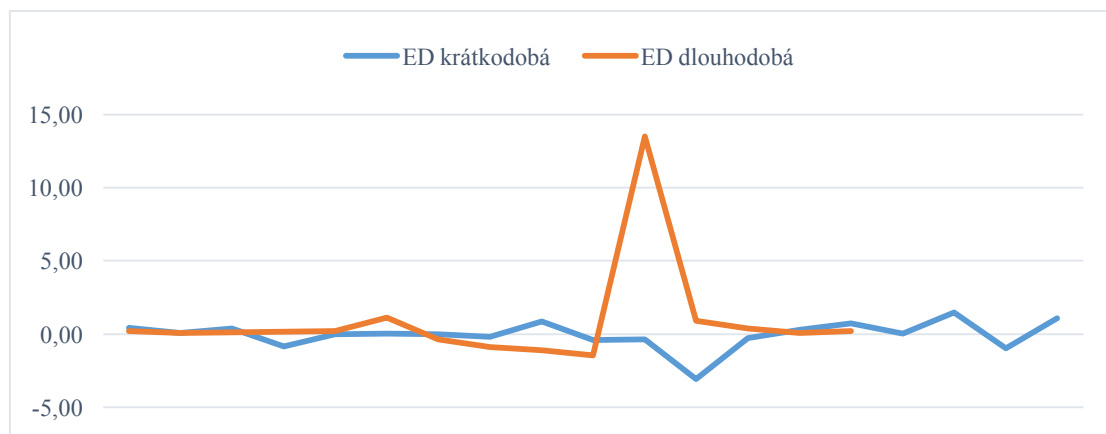
Tabulka 11: Koeficienty krátkodobé a dlouhodobé cenové elasticity poptávky po víně v ČR

krátkodobá cenová elasticita		dlouhodobá cenová elasticita	
96/95	0,446	00/95	0,229
97/96	0,078	01/96	0,091
98/97	0,382	02/97	0,122
99/98	-0,857	03/98	0,174
00/99	0,000	04/99	0,192
01/00	0,044	05/00	1,137
02/01	0,000	06/01	-0,355
03/02	-0,202	07/02	-0,886
04/03	0,877	08/03	-1,100
05/04	-0,408	09/04	-1,456
06/05	-0,358	10/05	13,501
07/06	-3,091	11/06	0,893
08/07	-0,277	12/07	0,401
09/08	0,298	13/08	0,072
10/09	0,710	14/08	0,191
11/10	0,025		
12/11	1,476		
13/12	-0,967		
14/13	1,077		

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

V tabulkách jsou uvedeny koeficienty elasticity pro krátké (zvolen interval 1 rok) a dlouhé (5 let) období a je patrný tak velký rozptyl, že nelze otázku elasticity poptávky rozhodnout. Pro lepší přehled jsem přenesl hodnoty do následujícího grafu:

Graf 8: Koeficienty dlouhodobé a krátkodobé cenové elasticity poptávky po víně v ČR

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnoty jednotlivých koeficientů elasticity nejsou v tomto případě uvedeny v absolutních hodnotách a pohybují se v průběhu zkoumaného období v intervalech definujících jak elastickou, tak i neelastickou cenovou poptávku po víně včetně charakteristiky označující víno jako Giffenův statek.

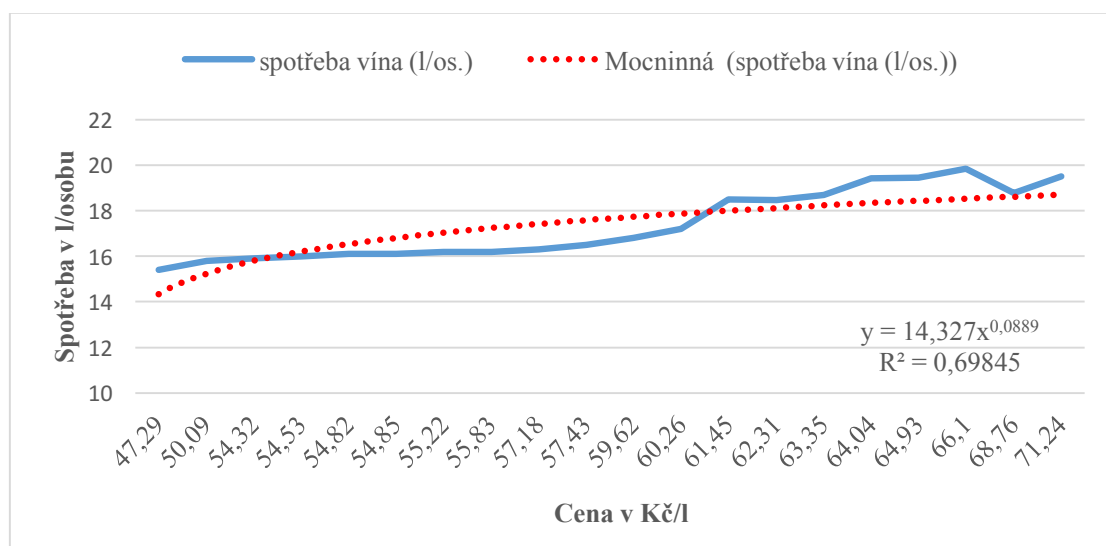
Průměrná a mediánová hodnota koeficientů dosahuje u krátkého období hodnot -0,04, resp. 0,03, což definuje cenovou poptávku po víně v krátkém období za v podstatě **dokonale neelastickou**.

Obdobný výsledek můžeme sledovat i v případě dlouhého období, kdy průměr činí -0,02 a medián 0,15.¹⁷ Tyto výsledky tedy ukazují na to, že změna ceny vína nemá žádný vliv na změnu jeho spotřeby.

Za účelem validace výsledků jsem pro vyhlazení dat použil regresní analýzu. Na základě předpokladu, že spotřeba vína je funkcí jeho ceny jsem do následujícího grafu vynesl na osu Y spotřebu vína na osobu a na osu X jeho cenu a pro jejich vyhlazení použil vhodnou trendovou funkci včetně uvedení příslušné regresní rovnice.

¹⁷ V případě dlouhého období jsem z výpočtu vynechal extrémní hodnotu koeficientu za období 2010/2005, která činila 13,501 a řádově se tak lišila od ostatních zjištěných hodnot.

Graf 9: Regresní analýza spotřeby a ceny vína

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Za nejvhodnější jsem zvolil mocninný trend, který vykazoval nejvyšší hodnotu koeficientu determinace R^2 (0,70).¹⁸ Z regresní rovnice zjistíme, že má rostoucí charakter (exponent je kladný), čili dle ní poroste s cenou i spotřeba vína, což charakterizuje Giffenův statek.

Na druhé straně ukazatel vysvětlující síly regresní analýzy R^2 dosáhl hodnoty pouze 0,70, což ukazuje, že 70% změny spotřeby vína je vysvětleno nezávislou proměnnou (v tomto případě je to cena vína), což odpovídá zjištění uvedeným ve studiích zabývajících se cenovou elasticitou alkoholu, resp. vína, tedy že poptávku po víně ovlivňuje také řada dalších parametrů.

Jak již bylo uvedeno, Fogarty (2004) zjistil inverzní vztah mezi cenovou elasticitou poptávky a podílem příslušného nápoje na trhu s alkoholickými nápoji a mezi cenovou elasticitou poptávky a výší úrovně spotřeby na obyvatele.

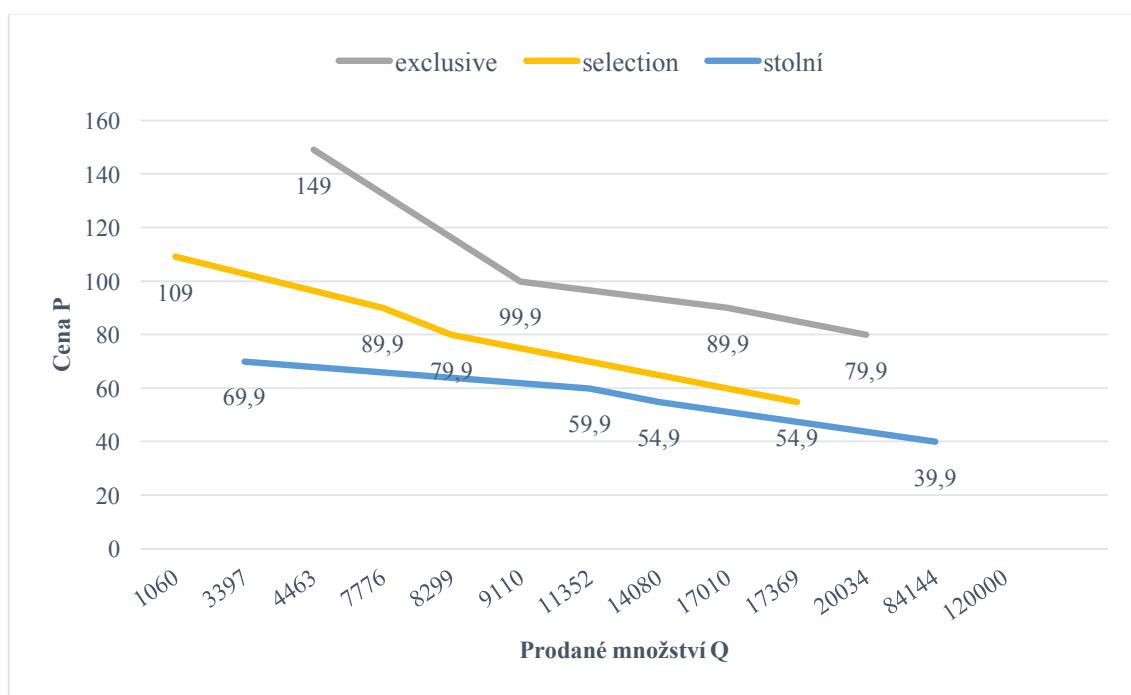
¹⁸ Jedná se o koeficient determinace R^2 , který měří procento výběrového rozptylu, závislé proměnné.

5.1.1 Cenová elasticita dle jakosti vína

Z důvodu, že se mi nepodařilo najít relevantní celorepubliková statistická data pro ověření hypotézy, že změna poptávky se nejvýrazněji dotkne levných, zejména tzv. stolních vín, využil jsem dat poskytnutých obchodním úsekem společnosti VINIUM a.s.

Pro zkoumání jsem zvolil 3 různé výrobní řady, ke kterým mi byly poskytnuty informace o množství prodaných kusů vždy za určitou cenu. Data jsou shromážděny za rok 2015 ze dvou nadnárodních obchodních řetězců. Nejvyšší jakostní výrobní řada má název exklusive, střední jakostní řada pak Selection a poslední a jakostně nejnižší řadou jsou tzv. stolní vína. Výsledky shrnuje následující graf¹⁹.

Graf 10: Porovnání cenové elasticity dle jakosti prodáváných vín

Zdroj: obchodní úsek společnosti VINIUM a.s., vlastní zpracování

Z výše uvedeného grafu je patrné, že u levných vín má snížení, resp. zvýšení, ceny obecně silnější dopad na prodávané množství, než je tomu u vín dražších. To je dle mého názoru, v případě zvýšení ceny, dáno částečně substitucí za jiný typ alkoholu a částečně přesunem zákazníka z levného vína na vyšší jakost v případě, že víno vyšší jakosti stojí stejně nebo

¹⁹ Z důvodu obchodního tajemství, nemohou být zveřejněny kompletní datové podklady.

i méně než víno, které standardně kupuje. Zároveň je z grafu patrné, že čím vyšší jakost vína, tím je stejné zvýšení ceny pro zákazníky méně citlivé. Je zřejmé, že k vyslovení jednoznačného závěru není dostatek podkladů, přesto se však domnívám, že výše uvedený **výsledek potvrzuje hypotézu, že v případě levných vín dochází se změnou ceny k výraznější změně v poptávaném množství, než je tomu u jakostnějších vín.**

5.2 Vícenásobná regresivní analýza cenové elasticity

Z předcházející kapitoly 6.1 plyne, že spotřeba vína se neřídí pouze jeho cenovým vývojem, ale je ovlivněna i dalšími parametry, které jsem na základě odborných studií vymezil ve formě podílu na trhu alkoholických nápojů a úrovně spotřeby. Sledování vlivu vybraných faktorů na výsledný efekt, či vzájemných vztahů mezi jednotlivými faktory, je velmi časté. Jako podpůrné techniky při vyšetřování kauzálních závislostí a jejich intenzity se zde využívají metody regresního a korelačního počtu.

5.2.1 Teoretická východiska

Pro další výpočty jsem použil vícenásobnou regresní analýzu, která, na rozdíl od regrese použité v předcházející kapitole, zahrnuje více faktorů, které mohou mít vliv na spotřebu vína a zprostředkovává flexibilnější vztah mezi těmito faktory a spotřebou vína.

V případě, že je uvažována a zkoumána závislost vícenásobná, je třeba respektovat několik důležitých zásad. Při využívání výpočetní techniky je velmi snadné vyjádřit jakýkoli regresní model s velkým množstvím proměnných. Je třeba si uvědomit, že každý regresní model představuje určitou simplifikaci daného reálného procesu a nemusí tedy odrážet skutečné kauzální vztahy mezi vyšetřovanými proměnnými a že nelze zaměňovat kauzální závislost se zjištěnou závislostí statistickou. Rovněž je třeba nalézt dostatečně obecnou, ale přitom zjednodušující abstrakci daného problému. Příliš složitý model totiž nelze jednoduše interpretovat, což obvykle nevede k žádoucím cílům. Posledním typickým problémem je dle Huška (2007) multikolinearita²⁰, respektive závislosti mezi

²⁰ Vysvětlující proměnná, která silně koreluje s jinou vysvětlující proměnnou, pouze víceméně opakuje informaci, již v modelu obsaženou.

proměnnými, což může negativně ovlivnit výsledky analýzy, a je třeba model o tyto závislosti očistit (vypustit některé proměnné).

5.2.2 Výpočet cenové elasticity

V tomto výpočtu koeficientu cenové elasticity poptávky po víně v České republice se opírám o předpoklad, že spotřeba vína (resp. její změna) závisí na parametrech uvedených v předcházející kapitole, tedy, že je funkcí jeho ceny, podílu na trhu a úrovní spotřeby.

Cenu vína jsem čerpal z datových podkladů ČSÚ – Spotřebitelské ceny vybraných druhů zboží a služeb²¹, kde je uváděna cena jakostního vína bílého.

Podíl vína na trhu alkoholických nápojů v ČR jsem spočetl z dat spotřeby alkoholických nápojů zveřejněných ČSÚ a je uveden v následující tabulce.

Tabulka 12: Podíl vína na trhu alkoholických nápojů v ČR

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
lihoviny	34,04%	33,68%	33,67%	33,67%	33,33%	33,33%	33,33%	33,00%	33,33%	30,61%
víno	19,15%	18,95%	19,39%	19,39%	20,20%	20,20%	20,20%	19,00%	18,63%	19,39%
pivo	46,81%	47,37%	46,94%	46,94%	46,46%	46,46%	46,46%	48,00%	48,04%	50,00%
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
lihoviny	30,39%	31,37%	31,73%	31,06%	31,53%	28,57%	28,13%	27,12%	26,71%	26,73%
víno	18,63%	19,61%	20,19%	20,29%	20,54%	22,55%	22,53%	22,88%	22,11%	22,77%
pivo	50,98%	49,02%	48,08%	49,52%	47,93%	48,88%	49,34%	50,00%	51,18%	49,50%

Zdroj: ČSÚ, Spotřeba alkoholických nápojů na 1 obyvatele, dostupné z:

<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-vy42dggohg>; vlastní zpracování

Úroveň spotřeby jsem vyjádřil čistými peněžními vydáními na alkohol a tabák na 1 obyvatele průměrné rodiny. Tyto data jsou součástí statistiky rodinných účtů zveřejňovaných Českým statistickým úřadem.

²¹ Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvokc=&katalog=31779&pvo=CEN10&z=T>

Je nepochybné, že na spotřebu vína má vliv i **substituční efekt**, který jsem do regresní rovnice promítl ve formě **křížové elasticity²² vína a piva** a **křížové elasticity vína a lihovin**. Za ekvivalent lihoviny jsem volil rum tuzemský, jehož cenová data jsou, stejně jako cena jakostního bílého vína, zveřejňována ČSÚ a spočetl podle vzorce:

$$E_{CD} = \frac{\% \text{ změna množství poptávaného statku}}{\% \text{ změna ceny substituujícího statku}} \quad (5)$$

Výpočet koeficientů křížové elasticity je uveden v následující tabulce.

Tabulka 13: Křížová elasticita vína pro období 1994-2014

	95/94	96/95	97/96	98/97	99/98	00/99	01/00
změna množství vína	0,00%	2,60%	0,63%	0,63%	0,63%	0,00%	62,00%
změna ceny lihovin	1,46%	1,50%	-0,04%	14,41%	-1,30%	4,23%	0,77%
změna ceny piva	4,21%	5,33%	5,52%	4,65%	5,42%	0,26%	2,37%
křížová elasticita víno-lihoviny ECDvl	0,00	1,73	-14,84	0,04	-0,48	0,00	0,80
křížová elasticita víno-pivo ECDvp	0,00	0,49	0,11	0,14	0,12	0,00	0,26

	02/01	03/02	04/03	05/04	06/05	07/06	08/07
změna množství vína	0,00%	0,62%	1,23%	1,82%	2,38%	7,56%	-0,16%
změna ceny lihovin	0,05%	1,55%	4,25%	5,37%	-0,27%	1,78%	4,93%
změna ceny piva	7,96%	2,26%	-1,40%	-0,83%	-1,07%	5,05%	4,46%
křížová elasticita víno-lihoviny ECDvl	0,00	0,40	0,29	0,34	-8,69	4,24	-0,03
křížová elasticita víno-pivo ECDvp	0,00	0,27	-0,88	-2,20	-2,22	1,50	-0,04

	09/08	10/09	11/10	12/11	13/12	14/13	
změna množství vína	1,25%	3,80%	0,15%	2,06%	-5,39%	3,89%	
změna ceny lihovin	1,62%	5,85%	8,97%	-4,55%	3,49%	-2,27%	
změna ceny piva	-0,33%	10,44%	-2,69%	6,75%	1,15%	-1,23%	
křížová elasticita víno-lihoviny ECDvl	0,77	0,65	0,02	-0,45	-1,54	-1,71	
křížová elasticita víno-pivo ECDvp	-3,79	0,36	-0,06	0,30	-4,69	-3,16	

Zdroj: vlastní výpočty

Výchozí předpoklad jsem tedy rozšířil a **spotřebu vína na osobu (Y)** definoval jako funkci její **spotřební ceny (X₁)**, **podílu na trhu (X₂)**, **úrovni spotřeby neboli čistá peněžnímu vydání na alkohol a tabák (X₃)** a **křížové elasticity vína s pivem (X₄)** a

²² Křížová elasticita poptávky vyjadřuje změnu poptávky zboží A při změně ceny zboží B.

křížové elasticity vína s lihovinami (X_5). Kompletní soubor vstupních dat obsahuje *Tabulka 32: Soubor vstupních dat pro regresní analýzu*, která je v příloze této práce.

Metoda vícenásobné lineární regrese (Hušek, 2007) vychází z rovnice jednoduché regrese

$$y = \eta + \varepsilon, \quad (6)$$

kde ε jsou nahodilé odchylky, které lze interpretovat jako důsledek působení nahodilých vlivů včetně eventuální nedokonalosti zvolené regresní funkce. Regresní funkci η lze pak vyjádřit ve tvaru:

$$\eta = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_k X_k, \quad (7)$$

kde η je vysvětlovaná proměnná, $\beta_0, \beta_1, \dots, \beta_k$ jsou neznámé parametry a $X_1, X_2, \dots, X_k$ jsou vysvětlující proměnné.

O nahodilé odchylce předpokládám, že její střední hodnoty jsou nulové a že jsou korelačně nezávislé. Což znamená, že náhodná porucha, jak se také dá náhodná složka interpretovat, nezávisí na poruše v minulém okamžiku ani neovlivňuje vznik a velikost poruchy v okamžiku následujícím.

Odhadnutou regresní funkci pak lze napsat ve tvaru:

$$Y = b_0 + b_1 X_1 + b_2 X_2 + b_3 X_3 + b_4 X_4 + b_5 X_5, \quad (8)$$

kde Y je modelem predikovaná hodnota η , dále $b_0, b_1, \dots, b_5$ jsou bodové odhady neznámých parametrů $\beta_0, \beta_1, \dots, \beta_5$ a $X_1, X_2, \dots, X_k$ jsou vysvětlující proměnné.

Vzhledem k podmínce použitelnosti metody nejmenších čtverců, která stanovuje, že mezi nezávisle proměnnými nesmí být silná lineární korelace, jsem nejprve provedl kontrolu korelace jednotlivých vysvětlujících proměnných pomocí korelační matice.

Tabulka 14: Korelační matice souboru vstupních dat²³

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
X ₁	1,00	0,59	0,70	0,08	-0,42
X ₂	0,59	1,00	0,31	0,08	-0,24
X ₃	0,70	0,31	1,00	0,18	-0,27
X ₄	0,08	0,08	0,18	1,00	0,17
X ₅	-0,42	-0,24	-0,27	0,17	1,00

Zdroj: vlastní výpočty

Z tabulky plyne silná korelace mezi hodnotami spotřební cena (X₁) a čistá peněžní vydání na alkohol a tabák (X₃), nicméně s ohledem na výsledky zde citovaných studií ohledně vlivu úrovně spotřeby na cenovou elasticitu, jsem se rozhodl ve výpočtu ponechat i tento regresor²⁴.

Regresní analýzu jsem realizoval pomocí analytického nástroje Regrese s hodnotou spolehlivosti nastavenou na 95%. Tento nástroj je spolu s jinými analytickými nástroji součástí doplňků programu Microsoft Excel. Výsledky regresní analýzy obsahuje *Tabulka 34: Výsledky regresní analýzy s pěti regresory*, která je spolu s kompletním postupem testování statistické významnosti zjištěných hodnot k nalezení v příloze této práce.

Z výsledků regresní analýzy plyne, že na hladině významnosti 0,05 je model jako celek statisticky významný, tedy že existuje pravděpodobnost menší než 5%, že příslušné vysvětlující proměnné (X₁, ..., X₅) mají na vysvětlovanou proměnnou (Y) nulový vliv.

Výsledky ovšem ukázaly, a to za pomoci tzv. Studentova t-testu, že pro zvolenou regresní funkci je regresor křížová elasticita vína s pivem (X₄) statisticky nevýznamný. Z toho důvodu jsem regresor X₄ z regresní analýzy vyřadil a provedl nový výpočet stejným způsobem. Tabulka 35: Výsledky regresní analýzy se čtyřmi regresory je k nalezení v příloze.

²³ Pro výpočet byl prostřednictvím SW Excel použit Pearsonův korelační koeficient (koeficient pro spojitě proměnné).

²⁴ Podle některých autorů (Hušek, 2007) je multikolinearita nezdravá, pokud je korelační koeficient libovolné dvojice vysvětlujících proměnných X větší než 0,8. V tomto případě je korelační koeficient rovný 0,7.

Nové výsledky opětovně prokázaly statistickou významnost modelu jako celku. Zároveň potvrdili statistickou významnost všech jednotlivých vysvětlujících proměnných s tím, že regresor křížová elasticita vína s pivem (X_5) se nachází na hranici statistické významnosti a vzhledem k nezpochybnitelnému vlivu substituce alkoholických nápojů na cenovou elasticitu je regresor v modelu ponechán. Výsledky také ukázaly, že 86,89% rozptylu vysvětlované proměnné (Y), tedy spotřeby vína na osobu, bylo vysvětleno zvolenými regresory X_1 , X_2 , X_3 , X_5 .

V souladu s uvedenými výpočty má potom regresní rovnice následující tvar:

$$Y = -4,2760 - 0,0986 * X_1 + 97,0177 * X_2 + 0,0028 * X_3 - 0,1285 * X_5, \quad (9)$$

Jedná se v podstatě o rovnici poptávky, kterou lze použít pro odhad cenové elasticity dosazováním cen vína ceteris paribus, čímž zjistíme, jak by se vyvíjela spotřeba vína při změně ceny a beze změny ostatních parametrů (regresorů). Pro výpočet jsem použil uvedenou regresní rovnici.

Tabulka 15: Změna spotřeby vína při růstu ceny o 1%

spotřební cena			tržní podíl		peněžní vydání na alkohol a tabák		křížová elasticita víno-pivo		spotřeba vína		
b0	b1	X1	b2	X2	b3	X3	b5	X5	Y	litrů/os.	změna
-4,2760	-0,0986	80,00	97,0177	0,2277	0,0028	2900	-0,1285	-3,1592	18,4900	18,49	
-4,2760	-0,0986	80,80	97,0177	0,2277	0,0028	2900	-0,1285	-3,1592	18,4117	18,41	-0,43%
-4,2760	-0,0986	81,61	97,0177	0,2277	0,0028	2900	-0,1285	-3,1592	18,3326	18,33	-0,43%

Zdroj: vlastní zpracování

Do tabulky jsem dosadil příslušné konstanty a u vysvětlujících proměnných tržní podíl, úroveň spotřeby a křížová elasticita vína s pivem jsem ponechal stejnou hodnotu, jaká byla použita pro výpočet za rok 2014. Ke změně došlo pouze u proměnné spotřební cena, kterou jsem zvyšoval o 1%. V posledním sloupci spotřeba vína je potom vývoj spotřeby vína na osobu při růstu jeho ceny o 1% a zachování stejných hodnot u ostatních vysvětlujících proměnných.

Z těchto skutečností tedy lze odvodit, že nárůst ceny vína o 1% vyvolá snížení jeho spotřeby o 0,43%, což odpovídá hodnotě **cenové elasticity poptávky po víně -0,43**.

Zjištěný koeficient cenové elasticity poptávky po víně naznačuje, že **poptávka po víně v ČR je cenově neelastická** ($|-0,43| < 1$).

5.2.3 Validace výsledku

Určitou validaci výsledku lze provést na základě Fogartyho studie (2004) srovnáním cenové elasticity u států s obdobnou strukturou trhu alkoholických nápojů. Z analyzovaných zemí mají nejvíce podobnou strukturu trhu alkoholických nápojů a tím i podobné spotřebitelské zvyky Nizozemí a Německo. V následující tabulce je uvedena struktura trhu alkoholických nápojů v těchto zemích, přičemž pro ČR jsem využil průměrných hodnot tržních podílů za roky 1995-2014.

Tabulka 16: Cenová elasticita v zemích s podobnou strukturou trhu alkoholických nápojů

	lihoviny	pivo	víno	cenová elasticita
Česká republika	31,27%	48,40%	20,33%	0,43
Nizozemí	35,40%	48,60%	16,10%	0,50
Německo	23,10%	56,40%	20,50%	0,38

Zdroj: ČSÚ, 2015b; Fogarty, 2004; vlastní zpracování

Cenová elasticita poptávky po víně v ČR se nachází v intervalu mezi Německem a Nizozemím a i přes absenci parametru úrovně spotřeby, u které lze předpokládat, že po roce 1989 a tím spíše po vstupu do EU má tendenci ke sbližování s těmito vyspělými západními zeměmi, je možné považovat tyto údaje za potvrzení správnosti výpočtu cenové elasticity poptávky po víně v ČR.

Na druhé straně Janda et al. (2010) odhadl koeficient cenové elasticity u vína v České republice hodnotou 1,09, když promítl do svého modelu založeného na „téměř ideálním poptávkovém systému“ nejrelevantnější data české statistiky rodinných účtů. Z těch nejprve třístupňovou metodou posuzoval rozdělení celkových nákladů na potraviny, průmyslový sektor a služby a v dalším stupni zkoumal spotřebitelský výběr mezi nápoji, masnými výrobky, zeleninou a ovocem, cereálními výrobky a jinou skupinou potravin. V posledním stupni se zaměřil na segment nápojů.

Je patrné, že výpočet cenové elasticity provedený v této diplomové práci nešel ve spotřebitelských údajích do takové hloubky (ať již z důvodu problematické dosažitelnosti potřebných dat či s ohledem na rozsah této diplomové práce) jako Janda et. al. (2010), nicméně na druhé straně do výpočtu promítl i vývoj tržních podílů vína na trhu alkoholických nápojů a svůj výsledek ověřil srovnáním se zeměmi s podobnými spotřebitelskými návyky na trhu alkoholických nápojů.

6 Dopady zavedení nenulové spotřební daně na dotčené skupiny

V této kapitole budou za použití dat a výpočtů z předcházejících kapitol analyzovány dopady zavedení nenulové spotřební daně na dotčené skupiny, tedy zejména na spotřebitele, výrobce a stát, resp. státní pokladnu. Bude ověřena hypotéza, že zavedení spotřební daně je, z důvodu významného snížení poptávaného množství, nevýhodné pro všechny dotčené skupiny, konkrétně spotřebitele, výrobce a stát.

Proto abych mohl ověřit, jak ovlivní uvalená spotřební daň poptávku po víně, je potřeba znát cenovou elasticitu poptávky po víně v ČR. Vzhledem k rozporu, který vznikl mezi mým odhadem koeficientu cenové elasticity a odhadem který provedl ve své práci Janda et al. (2010), využiji pro další výpočty střední hodnotu intervalu mezi těmito dvěma odhady $[0,43; 1,09]$, která činí 0,76.

6.1 Dopad zavedení spotřební daně na spotřebitele a na výrobce

Jak již bylo uvedeno, spotřební daň tvoří součást daňového základu pro daň z přidané hodnoty. Pokud by tedy činila spotřební daň 10 Kč/l, činil by daňový odvod, při sazbě DPH 21%, 12,10 Kč/l. Průměrná cena jakostního bílého vína činila v roce 2014 71,24 Kč/l. Pokud by se dopad spotřební daně promítl plně do spotřebitelské ceny, došlo by ke zvýšení ceny o 16,98%, což by znamenalo snížení poptávaného množství (při cenové elasticitě 0,76) o 12,91%.

V krajním případě by tedy přenesení celé spotřební daně na konečné spotřebitele přineslo snížení poptávaného množství o cca 13%, čemuž lze sice u výrobců čelit snížením části variabilních nákladů (energie, mzdy, vstupní surovina, materiál), ale při stávajících nízkých ziskových maržích generovaných vysoce konkurenčním prostředím by to představovalo riziko devastujícího účinku na jejich hospodářské výsledky.

Naopak, pokud by tuto daň plně absorbovaly ostatní články spotřebitelského řetězce, tedy výroba nebo distribuce a prodej, k poklesu poptávaného množství by i při zavedení sazby spotřební daně ve výši 10 Kč/l nedošlo a spotřební daň by se promítla v hospodářských výsledcích výrobních a obchodních organizací.

Následující tabulka ukazuje podíl výroby a prodeje na ceně pro konečné spotřebitele.

Tabulka 17: Podíl průmyslových výrobců na spotřební ceně vína

		2003	2004	2005	2006	2007	2008
spotřební cena	Kč/litr	61,45	62,31	59,62	55,83	54,53	54,85
DPH *		22%	21%	19%	19%	19%	19%
spotřební cena bez DPH	Kč/litr	50,37	51,50	50,10	46,92	45,82	46,09
cena průmyslových výrobců	Kč/litr	39,39	35,62	37,42	30,56	30,48	35,65
podíl průmys. výrobců na spotř. ceně		78,20%	69,17%	74,69%	65,14%	66,52%	77,34%

		2009	2010	2011	2012	2013	2014
spotřební cena	Kč/litr	57,18	60,26	64,04	64,93	68,76	71,24
DPH		19%	20%	20%	20%	21%	21%
spotřební cena bez DPH	Kč/litr	48,05	50,22	53,37	54,11	56,83	58,88
cena průmyslových výrobců	Kč/litr	40,53	40,68	43,81	45,99	46,55	46,6
podíl průmys. výrobců na spotř. ceně		84,35%	81,01%	82,09%	85,00%	81,92%	79,15%

* V roce 2004 činila sazba DPH do 30.4. 22% a od 1.5. 19%. V tabulce je vážený průměr těchto sazeb ve výši 21%.

Zdroj: vlastní zpracování

V **prvním řádku** tabulky je uvedena spotřební cena jakostního bílého vína, tedy konečná cena pro spotřebitele čerpaná z datových podkladů ČSÚ. **Druhý řádek** obsahuje sazbu DPH příslušnou pro předmětný rok, která je součástí spotřební ceny. Ve **třetím řádku** je uvedena spotřební cena očištěná o příslušnou DPH. Ve **čtvrtém řádku** jsou dosazeny ceny průmyslových výrobců²⁵ zjištěné jako průměr cen jakostního bílého vína sudového a lahvého ze Zpráv o trhu vína a vinných hroznů zveřejňovaných Státním zemědělským intervenčním fondem v rámci Tržního informačního systému.²⁶ Poslední **pátý řádek** ukazuje výši podílu výrobců vína na ceně pro spotřebitele bez DPH, který se pohybuje v intervalu od 65% do 85% s průměrnou hodnotou za sledované období ve výši 77,05%.

²⁵ Cena průmyslových výrobců – cena, za kterou je víno odebíráno z výrobních podniků, bez dopravy a DPH.

²⁶ Dostupné na: <https://www.szif.cz/cs/zpravy-o-trhu>

V posledním roce sledovaného období (2014) činí hodnota spotřební (konečné) ceny jakostního vína 58,88 Kč/l (bez DPH) a na výrobce z ní připadá 46,60 Kč a na distribuci a obchod 12,28 Kč.

Z uvedených skutečností plyne, že přenesení každé 1 Kč plynoucí ze spotřební daně na výrobce nebo na obchodníky by znamenalo snížení jejich tržeb o 2,15% (výrobci), resp. o 8,15% obchodníci.²⁷

V případě přenesení celé spotřební daně na výrobce (velké obchodní řetězce mají dostatek sil a prostředků, aby dopad spotřební daně eliminovaly) by to znamenalo snížení tržeb o cca 21,50% při zachování stejného objemu produkce v měrných jednotkách, tedy při stávajících nákladech, což by bylo pro celé odvětví likvidační.

Na základě výsledků mohu částečně potvrdit hypotézu, že zavedení spotřební daně na tiché víno ve výši 10 Kč/l ovlivní dotčené skupiny tím, že se významně sníží poptávané množství s tím, že to bude mít velmi negativní dopad jak na spotřebitele tak na výrobce. S největší pravděpodobností by v případě zavedení nenulové sazby spotřební daně nedošlo k ani jednomu z uvedených extrémů, ale naopak k rozložení daně na všechny články spotřebitelského řetězce, nicméně pokaždé s výrazným tvrdým dopadem do ekonomiky celého odvětví výroby vína.

6.2 Dopad zavedení spotřební daně na státní rozpočet

Aby mohla být přijata nebo vyvrácena celá hypotéza, že zavedení spotřební daně na tiché víno je nevýhodné pro všechny dotčené skupiny, je potřeba ještě odhadnout dopad na státní rozpočet. Jelikož nelze přesně určit, jak se rozloží daňové břemeno plynoucí ze zavedení sazby spotřební daně na tiché víno ve výši 10 Kč/l mezi spotřebitele a výrobce²⁸, provedl jsem i u zkoumání dopadu na státní rozpočet výpočet modelově na datech z roku 2014 ve dvou krajních variantách, první varianta ukazuje daňovou bilanci v případě

²⁷ Toto rozdělení neplatí pro importované víno ze zahraničí, neboť zde ponese celé daňové břemeno obchodník/importer.

²⁸ Pro zjednodušení v této fázi neuvažuji s rozdělením daňového břemene mezi výrobce a obchodníky jako v předcházející kapitole.

přenesení celé spotřební daně na konečného spotřebitele, druhá varianta v případě přenesení celé spotřební daně na výrobce.

6.2.1 Spotřební daň dopadne plně na vrub konečného spotřebitele

V této variantě počítám s tím, že se celé daňové břemeno plynoucí ze spotřební daně přenesou na konečného spotřebitele, tedy cena vína ve výši 71,24 Kč/l (rok 2014) se zvýší o 12,10 Kč/l (výpočet proveden v předcházející kapitole) na konečnou spotřební cenu 83,34 Kč/l. V následující tabulce je uveden přínos pro státní rozpočet.

Tabulka 18: Daňový přínos při přenesení spotřební daně na konečného spotřebitele

spotřební cena	spotřební cena bez DPH	množství	základ DPH	DPH	spotřební daň	daň celkem
Kč/litr	Kč/litr	litrů	Kč	Kč	Kč	Kč
71,24	58,88	174 891 600	10 296 923 623	2 162 353 961	0	2 162 353 961
83,34	68,88	152 313 094	10 490 721 728	2 203 051 563	1 523 130 944	3 726 182 507
rozdíl:				40 697 602	1 523 130 944	1 563 828 546

Vlastní výpočty

V **prvním sloupci** tabulky je uvedena spotřební cena 1 litru bílého jakostního vína v roce 2014²⁹ a spotřební cena zvýšená o dopad spotřební daně. **Druhý sloupec** zahrnuje tyto ceny očištěné od DPH ve výši 21%. Ve **třetím sloupci** je v prvním řádku uvedeno celkové množství tichého vína uvedeného do volného daňového oběhu v roce 2014³⁰ a ve druhém množství snížené o pokles poptávaného množství zjištěný v předcházející kapitole (-12,91%). **Čtvrtý sloupec** je násobkem spotřební ceny bez DPH a množství za rok příslušného řádku. V **pátém sloupci** je vyčíslena DPH ve výši 21%. **Šestý sloupec** zahrnuje vyčíslenou spotřební daň a **sedmý sloupec** daň celkem.

Z tabulky je patrný mírný nárůst DPH o necelých 41 mil. Kč, což společně se spotřební daní představuje daňový výnos ve výši 1 564 mil. Kč.

²⁹ datové podklady ČSÚ

³⁰ statistická data Celní správy ČR. Dostupné:

<https://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Stranky/vino.aspx>

Na druhé straně je nezbytné zahrnout do výpočtu daňové bilance i dopad na daň z příjmu, který je shrnutý v následující tabulce.

Tabulka 19: Daňový propad při přenesení spotřební daně na konečného spotřebitele

spotřební cena	spotřební cena bez DPH a spotřební daně	množství	obrat	hospodářský výsledek (5,16% z obratu)	základ daně z příjmu	daň z příjmu 19%
Kč/litr	Kč/litr	litrů	Kč	Kč	Kč	Kč
71,24	58,88	174 891 600	10 296 923 623	531 321 259	531 321 259	100 951 039
83,34	58,88	152 313 094	8 967 590 783	462 727 684	462 727 684	87 918 260
rozdíl:						-13 032 779

Vlastní výpočty

První sloupec je shodný s předcházející tabulkou. Ve **druhém sloupci** je první řádek shodný s předcházející tabulkou a na druhém řádku je uvedena cena i bez spotřební daně, jelikož ta je v tomto případě neutrální – konečný spotřebitel jí uhradí a dodavatel či výrobce odvede do státního rozpočtu. **Třetí sloupec** obsahuje množství shodně jako předcházející tabulka. Ve **čtvrtém sloupci** je uveden roční obrat na trhu s vínem jako součin množství a spotřební cena bez DPH a spotřební daně. V **pátém sloupci** je uveden hospodářský výsledek odvětví ve formě jeho podílu na obratu. Informaci o podílu hospodářského výsledku na obratu ve výši 5,16% jsem čerpal z datových podkladů Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, uvedených ve Finanční analýze podnikové sféry za rok 2014³¹. Jelikož výrobci jsou do značné míry také importéry vína ze zahraničí a jelikož neznáme podíl importu přes výrobce a přes čisté obchodníky, uvažuji pro zjednodušení, že veškerý import vína je prováděn výrobcí se stejným výsledkem hospodaření. **Šestý sloupec** představuje základ pro daň z příjmu a **sedmý sloupec** daň z příjmu spočtenou sazbou pro právnické osoby ve výši 19%.

Z tabulky plyne propad daně z příjmu ve výši cca 13 mil. Kč.

³¹ Ukazatel je nazván HV před zdaněním – podíl na obratu a je sestaven pro odvětví CZ NACE C 11 – výroba nápojů. Tento oddíl zahrnuje výrobu nealkoholických nápojů (limonád, toniků, minerálních vod apod.), výrobu alkoholických nápojů vyráběných hlavně kvašením (piva, vína atd.) a výrobu lihovin. Dostupné na: <http://www.mpo.cz/dokument157262.html>

Se zavedením nenulové sazby spotřební daně souvisí i zvýšené administrativní náklady na její správu a výběr. Poradenská společnost Ernst&Young vypracovala na základě zadání Svazu vinařů Analýzu možných dopadů zavedení nenulové spotřební daně na tiché víno (2012), kde odhadla celkový nárůstu administrativních nákladů ve výši 48 mil., když předpokládala nárůst počtu zaměstnanců Celní správy o 106 zaměstnanců (61 úředníků a 45 celníků).

Tento předpoklad lze těžko verifikovat a pro odhad nárůstu administrativní zátěže považují za vhodnější použít ukazatel nákladovosti správy daní vyjádřenou výdaji připadajícími na 100 Kč příjmů z daní. Dle Informací o činnosti Finanční správy České republiky za rok 2014 publikovaných Generálním finančním ředitelstvím pod č.j. 34577/15/7500-10201-050447³² činila nákladovost správy daní za rok 2014 1,30 Kč na 100 Kč daňových příjmů, tedy administrativní náklady činí 1,30% z výběru daně.

Nárůst administrativních nákladů zjištěných jako 1,30% ze salda daňových příjmů uvedených v předcházejících dvou tabulkách potom činí 20 160 tis. Kč. V následující tabulce je uvedena celková daňová bilance.

Tabulka 20: Daňová bilance při přenesení spotřební daně na konečného spotřebitele (v Kč)

daňová bilance	DPH	daň z příjmu	spotřební daň	daň celkem	zvýšené admin. náklady	celkem
bez spotř. daně	2 162 353 961	100 951 039	0	2 263 305 000	0	2 263 305 000
se spotř. daní	2 203 051 563	87 918 260	1 523 130 944	3 814 100 767	20 160 345	3 793 940 422
daňový přírůstek	40 697 602	-13 032 779	1 523 130 944	1 550 795 767	20 160 345	1 530 635 422

Vlastní výpočty

Na základě provedených výpočtů lze konstatovat významný nárůst daňových příjmů státního rozpočtu při zavedení sazby spotřební daně na tiché víno ve výši 10 Kč/l a přenesení celé spotřební daně na spotřebitele v objemu 1 531 mil. Kč ročně.

³² Dostupné na:

<http://www.financnisprava.cz/cs/vyhledavani?q=n%C3%A1kladovost+spr%C3%A1vy+dan%C3%AD>

6.2.2 Spotřební daň dopadne plně na vrub výrobce

V této variantě počítám s tím, že se celé daňové břemeno plynoucí ze spotřební daně přenesou na výrobce, tedy spotřební cena vína zůstane ve výši 71,24 Kč/l (rok 2014). Z důvodů vyjmenovaných v předcházející kapitole, i zde počítám s tím, že veškerý import vína ze zahraničí zprostředkovávají výrobci.

V následující tabulce je uveden přínos pro státní rozpočet.

Tabulka 21: Daňový přínos při přenesení spotřební daně na výrobce

spotřební cena	spotřební cena bez DPH	množství	základ DPH	DPH	spotřební daň	daň celkem
Kč/litr	Kč/litr	litrů	Kč	Kč	Kč	Kč
71,24	58,88	174 891 600	10 296 923 623	2 162 353 961	0	2 162 353 961
71,24	58,88	174 891 600	10 296 923 623	2 162 353 961	1 748 916 000	3 911 269 961
rozdíl:						1 748 916 000

Vlastní výpočty

Výpočet je proveden obdobně jako ve Variantě I s tím, že vzhledem k přenesení spotřební daně na výrobce nedochází ke změně poptávky a přínosem do daňových příjmů je výhradně spotřební daň. Její výběr je vyšší, neboť se prodá více litrů.

Dopad na daň z příjmů je uveden v následující tabulce.

Tabulka 22: Daňový propad při přenesení spotřební daně na výrobce

spotřební cena	cena průmyslo vých výrobců	množství	obrat	hospodářský výsledek (5,16% z obratu)	spotřební daň	základ daně z příjmu	daň z příjmu 19%
Kč/litr	Kč/litr	litrů	Kč	Kč	Kč	Kč	Kč
71,24	46,60	174 891 600	8 149 948 560	420 537 346	-1 748 916 000	-1 328 378 654	-252 391 944

Vlastní výpočty

V tomto případě byla pro výpočet obratu použita cena průmyslových výrobců za rok 2004 (datové podklady SZIF), spočten hospodářský výsledek před zdaněním (popsáno ve Variantě I) a odečtena spotřební daň, která jde v této variantě plně na vrub výrobce.

Z provedených výpočtů vyplývá, že výsledná daň z příjmu je po zavedení spotřební daně záporná, a to ve výši -252 mil. Kč. Důvodem je, že samotná spotřební daň je vyšší než hospodářský výsledek výrobců před zavedením daně.

V daném roce tedy bude daň z příjmu z pohledu státu nulová (stát nevyplácí zápornou daň), ale vzhledem k tomu, že daňová ztráta je zahrnuta do daňové bilance, a tedy s ohledem na možnost uplatnění daňové ztráty v následujících letech, popř. pro daňové optimalizace, budu pro další výpočty počítat s výslednou daní jako se záporným číslem.

Daňová bilance s aplikací výpočtu nárůstu administrativních nákladů shodnou jako ve Variantě I má potom následující podobu.

Tabulka 23: Daňová bilance při přenesení spotřební daně na výrobce (v Kč)

daňová bilance	DPH	daň z příjmu	spotřební daň	daň celkem	zvýšené admin. náklady	celkem
bez spotř. daně	2 162 353 961	100 951 039	0	2 263 305 000	0	2 263 305 000
se spotř. daní	2 162 353 961	-252 391 944	1 748 916 000	3 658 878 017	19 454 813	3 639 423 204
daňový přínos	0	-151 440 905	1 748 916 000	1 395 573 016	19 454 813	1 376 118 204

Vlastní výpočty

Na základě provedených výpočtů lze konstatovat nárůst daňových příjmů státního rozpočtu při zavedení sazby spotřební daně na tiché víno ve výši 10 Kč/l a přenesení celé spotřební daně na výrobce v objemu 1 376 mil. Kč ročně.

6.3 Shrnutí výsledků

Na základě uvedených zjištění lze konstatovat, že přínos pro stát ze zavedení sazby spotřební daně na tiché víno ve výši 10 Kč/l se bude pohybovat v intervalu [1.376.118 tis. Kč; 1.530.635 tis. Kč] v závislosti na poměru přenesení daňové zátěže spotřební daně na jednotlivé články spotřebitelského řetězce.

Zatímco u státního rozpočtu je patný přínos ve vyšším výběru daní, u výrobců vína je tomu naopak a opět podle poměru přenesení daňové zátěže spotřební daně na jednotlivé

články spotřebitelského řetězce by se pohybovalo celé odvětví v intervalu od ekonomického poklesu k likvidaci. Analýza tedy prokázala, že pro soukromý sektor, tedy zejména spotřebitele a výrobce, není uvalení daně výhodné a vede ke snížení poptávky po víně. V této souvislosti je nezbytné poznamenat, že jsem při výpočtu změn daňového výnosu u daní z příjmů uvažoval, že poměr hospodářského výsledku k obratu zůstane při poklesu poptávky (Varianta I) zachován, tedy, že výrobci dokáží úměrně snížení tržeb snížit i fixní náklady. Tento předpoklad není, alespoň v krátkém období, reálný a značí, že i ve Variantě I bude ekonomický dopad na výrobce tvrdší, než je uvedeno v tabulce. Nicméně s ohledem na neexistenci spolehlivých statistických dat ohledně poměru fixních a variabilních nákladů výroby vína, lze toto zjednodušení považovat za akceptovatelné.

Výsledek zjištění tak nepotvrdil hypotézu, že zavedení spotřební daně je nevýhodné pro všechny dotčené skupiny, neboť stát z takto uvalené daně bude významně profitovat. Do výpočtu však nebyly zahrnuty další vedlejší důsledky zavedení spotřební daně, které by měly negativní dopad na státní rozpočet.

Pro porovnání zde uvedu výsledky analýzy možných dopadů zavedení nenulové spotřební daně na tiché víno zpracované poradenskou společností Ernst & Young pro Svaz vinařů (Nytřay, 2012)³³: Státní rozpočet může očekávat dodatečný příjem ve výši 1,4-1,8 mld. Korun, avšak musí odečíst náklady spojené s výběrem a správou daně, které budou překračovat 48 mil. Korun, dále musí odečíst očekávaný pokles daně z příjmu v intervalu 59-148 mil Kč a v neposlední řadě také odečíst náklady spojené se ztrátou zaměstnání 1 520 – 3 470 lidí. Spotřebitele nejvíce ovlivní odhadovaný maloobchodní nárůst ceny ve výši 15%.

Mimo těchto základních dopadů definovali autoři výše zmíněné studie ještě další dopady zavedení nenulové spotřební daně dle návrhu ministerstva financí, a to že u skupiny vinařů, resp. výrobců, očekávají autoři dodatečné administrativní náklady okolo 42 mil korun ročně a snížení stavu zaměstnanců o 10-29%. Dále pak očekávají 7% pokles turismu v dotčených oblastech a s tím spojený 5% pokles pracovních míst. Poslední očekávání se týká černého trhu, kdy autoři odhadují celkové daňové úniky v intervalu 161 – 483 mil Korun ročně. Vzhledem k rozsahu a cíli této práce jsem dané výsledky

³³ Zveřejněny byly jen výsledky studie s komentářem. Kompletní studie je neveřejná.

nerevidoval, avšak vzhledem k tomu, že základní výsledky z citované studie se velmi blíží výsledkům zjištěným v této práci, očekávám, že bych došel k podobným závěrům.

7 Společnost VINIUM a.s.

Cílem této kapitoly je s použitím výsledků z předchozího zkoumání potvrdit předpoklad, že zvýšení sazby spotřební daně na 10 Kč za litr tichého vína by, při jinak nezměněných podmínkách, znamenalo pro společnost VINIUM těžký dopad do hospodaření, možná až její likvidaci.

7.1 Historie společnosti VINIUM a.s.

Dle podkladů z obchodního úseku a archívu společnosti sahá tradice zpracování hroznů a výroby vína akciové společnosti VINIUM až do roku 1936, kdy dvě stovky zemědělců založily ve Velkých Pavlovicích ovocnářsko-vinařské družstvo VINOPA. Ke sdružování do družstev tehdy vedla vinohradníky a vinaře z Velkých Pavlovic a okolí především snaha posílit svoji pozici na tuzemském trhu, zvýšit kredit a v neposlední řadě také rentabilitu domácího vinařství. Vinařská družstva a společnosti tak tehdy přispěly významně k rozvoji moravského vinařství.

Roky nacistické okupace znamenaly pro moravské vinařství stagnaci a vážné ohrožení, ale po druhé světové válce začalo družstvo VINOPA opět prosperovat. Rok 1946 byl navíc rokem rekordní sklizně. VINOPA v té době zřídila filiální sklady a prodejny vín v Liberci, Jeseníku a v Chomutově, bylo vybudováno několik nových sklepů a lisoven, révové i stromkové školky a moštárna.

Na přelomu 40. a 50. let došlo k omezování viniční plochy a vinařství zaznamenalo útlum. Nakonec v roce 1952 byla všechna vinařská družstva znárodněna. Velkopavlovičtí vinaři se na dlouhé roky stali součástí kolosu Jihomoravských a později Moravských vinařských závodů. Ve Velkých Pavlovicích byl ustaven samostatný závod, který byl v roce 1971 sloučen se závodem ve Velkých Bílovicích.

Po rozsáhlé přestavbě ukončené v roce 1984 se závod ve Velkých Pavlovicích stal v té době největším a nejmodernějším podnikem na zpracování vinné révy a největším výrobcem vína v českých zemích.

Sametová revoluce znamenala pro Moravské vinařské závody rozpad. Počátkem 90. let vznikl jako jeden z pěti nových subjektů státní podnik VINIUM Velké Pavlovice. V květnu roku 1992 byl v rámci 1. vlny kupónové privatizace transformován na akciovou společnost VINIUM s vedoucím postavením na trhu tichých vín.

Po roce 2000 společnost VINIUM několikrát změnila majitele, což mělo neblahý vliv na její fungování a hospodaření. Nakonec bylo VINIUM koupeno akciovou společností České vinařské závody a tím zachráněno před jistým bankrotem.

7.2 Současná situace společnosti na trhu

Důvodem vstupu společnosti České vinařské závody a.s. byla koncentrace výroby a rozšíření pozice na trhu. Každá ze společností má jiný cílový segment trhu. Zatím co České vinařské závody a.s. se soustředí zejména na nižší kategorie trhu, tedy stolní vína včetně nejprodávanějšího vína na trhu – Původní Sklepmistr, tak VINIUM, a.s. je producentem odrůdových a zejména jakostních a přívlastkových vín.

V současnosti je společnost VINIUM, a.s. jedním z předních producentů tichých vín v České republice s podílem mezi 2-3%. Z průzkumu AC Nielsen³⁴ dále vyplývá, že na významu nabývají zejména dovozová vína, jejichž podíl každoročně roste. Důvodem je mimo jiné rostoucí roční spotřeba na obyvatele, která byla v roce 2014 16,6 litrů hroznového vína na osobu a rok³⁵ a vyšší cena moravského vína, která je dána zejména omezenou rozlohou vinic a nižším průměrným hektarovým výnosem než v jižnějších vinařských zemích.

Roční produkce společnosti činila v roce 2014 přes 3,5 milionů lahví. Společnost zpracovává z padesáti procent hrozny od místních pěstitelů nebo z vlastních vinohradů, polovina produkce je vyráběna z dovezené suroviny, a to buďto hroznů, které zpracuje ve vlastním závodě, či přímo hotového vína. Zatímco hrozny z místních vinic jsou používány k výrobě vín střední a vyšší jakosti, z dovezených hroznů se vyrábí zejména víno jakosti

³⁴ Objemové podíly TOP 20-ti českých výrobců, Vývoj kategorie vín – Moderní trh 401+ m2, výsledky výzkumu AC Nielsen, který mi k nahlédnutí poskytl obchodní úsek společnosti (veřejně nedostupné).

³⁵ při započtení i vín z jiného ovoce je spotřeba na obyvatele 19,9 litrů. Zdroj: ČSÚ, 2015a

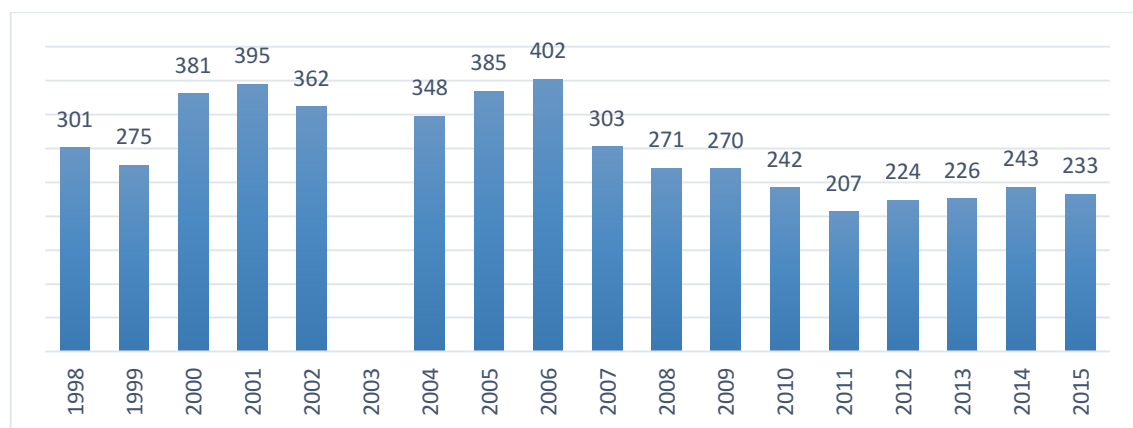
nižší. V současnosti společnost rozvíjí svojí vinohradnickou činnost nákupem a výsadbou nových vinic s tím, že aktuálně ovládá přes 200 hektarů vinic.

VINIUM dodává svou produkci tisícům maloobchodním i velkoobchodním prodejnám napříč českým trhem a přes dceřinou společnost působí také na Slovensku. Společnost prodává své výrobky ze 65% prostřednictvím nadnárodních obchodních řetězců (tzv. Moderní trh) a zbytek na tzv. tradičním trhu, který zastřešuje menší obchody, vinotéky, gastronomii atp.

7.3 Vývoj tržeb

Přesto, že to tržby v roce 2006 nenaznačují, tak několikanásobná změna majitelů zanechala společnost v kritickém stavu. Po převzetí většinového akciového podílu společností České vinařské závody a.s. v roce 2007 byla okamžitě započata první restrukturalizace, zreálnily se skladové zásoby a účetnictví a byla vykázána ztráta kolem 100 mil Kč. Společnost VINIUM byla na pokraji zhroutení se stamilionovými úvěry od bankovních institucí.

Graf 11: Vývoj tržeb mezi lety 1998-2015 (v mil. Kč)

Zdroj: výroční zprávy společnosti, za rok 2003 chybí data, vlastní zpracování

I přes přesunutí celé výroby a veškerých technologií společnosti České vinařské závody a.s. do Velkých Pavlovic se nepodařilo zastavit pokles tržeb ani tržního podílu na českém trhu. Problémem byly zejména vysoké náklady, z důvodu značné předimenzovanosti výrobního závodu a vysokého zadlužení. Situaci nepomáhala ani nepřiliš vysoká jakost

vín v zásobách při převzetí v roce 2007. Chyběla také stabilní surovinová základna, neboť VINIUM v té době nevlastnilo žádné vinice, které byly ze společnosti vyvedeny ještě před rokem 2007. Situaci ve společnosti nepřispělo ani časté střídání managementu.

Byla započata celková restrukturalizace společnosti a hledal se nový management. Od poloviny roku 2012, kdy společnost narazila na dno, začaly být zřetelné první výsledky restrukturalizace (byl zastaven pokles tržeb) a do společnosti nastoupil kompletně nový management včetně představenstva. V následujících měsících se povedlo společnost stabilizovat a racionalizace nákladů a nové řízení obchodního úseku započaly novou éru společnosti.

7.4 Dopad spotřební daně na společnost VINIUM

Pro odhad dopadu spotřební daně z tichého vína na společnost VINIUM jsem zvolil roky 2013 a 2014. Důvodem byla skutečnost, že rok 2013 již nebyl tolik ovlivněn restrukturalizačními problémy a rok 2014 odpovídá parametrům zvoleným pro výpočty v předcházejících kapitolách.

V následující tabulce jsou uvedeny hodnoty výkazů zisků a ztrát za zvolené období.

Tabulka 24: Výkaz zisků a ztrát společnosti VINIUM za roky 2013 a 2014 (v Kč)

označ.	Text	č.ř.	2013	2014
I.	Tržby za prodej zboží	01	10 581 169	8 414 939
A.	Náklady vynaložené na prodané zboží	02	7 017 168	6 117 310
+	Obchodní marže	03	3 564 001	2 297 630
II.	Výkony	04	215 237 594	234 328 466
II.1.	Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	05	216 161 688	230 048 290
II.2.	Změna stavu vnitropodnikových zásob vlastní výroby	06	-3 987 629	1 550 064
II.3.	Aktivace	07	3 063 535	2 730 112
B.	Výkonová spotřeba	08	190 847 630	208 322 456
B.1.	Spotřeba materiálu a energie	09	122 336 786	138 873 551
B.2.	Služby	10	68 510 844	69 448 906
+	Přidaná hodnota	11	27 953 965	28 303 640
C.	Osobní náklady	12	24 421 384	23 717 359
C.1.	Mzdové náklady	13	17 329 541	17 118 233
C.2.	Odměny členům orgánů společnosti a družstva	14	487 000	426 000
C.3.	Náklady na sociální zabezpečení	15	6 100 275	5 703 923
C.4.	Sociální náklady	16	504 568	469 203
D.	Daně a poplatky	17	721 754	537 485
E.	Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	18	11 773 527	11 145 129

III.	Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu	19	12 131 729	7 948 680
III.1.	Tržby z prodeje dlouhodobého majetku	20	2 935 135	239 785
III.2.	Tržby z prodeje materiálu	21	9 196 594	7 708 895
F.	Zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku a materiálu	22	9 004 881	7 961 141
F.1.	Zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku	23	65 016	44 562
F.2.	Prodaný materiál	24	8 939 865	7 916 579
G.	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplex. nákl. příští. období	25	870 541	-150 811
IV.	Ostatní provozní výnosy	26	20 122 141	1 365 341
H.	Ostatní provozní náklady	27	12 710 062	3 712 168
V.	Převod provozních výnosů	28	0	0
I	Převod provozních nákladů	29	0	0
*	Provozní výsledek hospodaření	30	705 687	-9 304 810
VI.	Tržby z prodeje cenných papírů	31	0	0
J.	Prodané cenné papíry a vklady	32	0	0
VII.	Výnosy z dlouhodobého finančního majetku	33	0	0
VII.1.	Výnosy z podílů v ovládaných a řízených osobách a v účetních jednotkách pod podstatným vlivem	34	0	0
VII.2.	Výnosy z ostatních dlouhodobých cenných papírů a vkladů	35	0	0
VII.3.	Výnosy z ostatního dlouhodobého finančního majetku	36	0	0
VIII.	Výnosy z krátkodobého finančního majetku	37	0	0
K.	Náklady z finančního majetku	38	0	0
IX.	Výnosy z přecenění cenných papírů a derivátů	39	0	0
L.	Náklady z přecenění cenných papírů a derivátů	40	0	0
M.	Změna stavu rezerv a OP ve finanční oblasti	41	1 587 000	897 000
X.	Výnosové úroky	42	13 827	11 555
N.	Nákladové úroky	43	6 272 215	6 106 724
XI.	Ostatní finanční výnosy	44	355 329	179 206
O.	Ostatní finanční náklady	45	2 505 174	2 034 293
XII.	Převod finančních výnosů	46	0	0
P.	Převod finančních nákladů	47	0	0
*	Finanční výsledek hospodaření	48	-9 995 233	-8 847 256
Q.	Daň z příjmů za běžnou činnost	49	0	0
Q.1.	splatná	50	0	0
Q.2.	odložená	51	0	0
**	Výsledek hospodaření za běžnou činnost	52	-9 289 546	-18 152 066
XIII.	Mimořádné výnosy	53	0	0
R.	Mimořádné náklady	54	0	0
S.	Daň z příjmů z mimořádné činnosti	55	0	0
S.1.	splatná	56	0	0
S.2.	odložená	57	0	0
*	Mimořádný výsledek hospodaření	58	0	0
T.	Převod podílu na výsledku hospodaření společníkům (+/-)	59	0	0
***	Výsledek hospodaření za účetní období (+/-)	60	-9 289 546	-18 152 066
	Výsledek hospodaření před zdaněním (+/-)	61	-9 289 546	-18 152 066

Zdroj: výroční zprávy společnosti, vlastní zpracování

Z výkazů zisků a ztrát je patrný výrazný vliv finančních nákladů na hospodářské výsledky společnosti VINIUM a.s. Důvodem jsou zejména vysoké úrokové náklady, které mají svůj historický původ ve změnách majitelů po roce 2000 (viz. kapitola historie). Tyto nestandardní položky eliminuji tím, že se dále zaměřuji pouze na provozní hodnoty

výkazu zisků a ztrát. Tento postup má svou logiku i z hlediska srovnávání, jelikož existují i jiné formy financování aktiv než cizí úročený kapitál. Příkladem může být vlastní kapitál, jehož náklady, ačkoliv je obvykle dražší než cizí kapitál, se do výkazu zisků a ztrát nepromítají. Jinými slovy v rámci odhadu dopadu spotřební daně na společnost VINIUM pomímám strukturu a formu financování zdrojů pro podnikání, ale zaměřuji se výhradně na provozní činnost.

Poslední úpravou, kterou jsem za účelem posouzení dopadu spotřební daně učinil, bylo zjištění průměrných hodnot provozních položek za roky 2013 a 2014 a eliminace některých z nich. Úprava je uvedena v následující tabulce.

Tabulka 25: Průměrný provozní HV společnosti VINIUM za roky 2013 a 2014 (v Kč)

označ.	Text	č.ř.	průměr
I.	Tržby za prodej zboží	01	9 498 054
A.	Náklady vynaložené na prodané zboží	02	6 567 239
+	Obchodní marže	03	2 930 815
II.	Výkony	04	224 783 030
II.1.	Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	05	223 104 989
II.2.	Změna stavu vnitropodnikových zásob vlastní výroby	06	-1 218 782
II.3.	Aktivace	07	2 896 824
B.	Výkonová spotřeba	08	199 585 043
B.1.	Spotřeba materiálu a energie	09	130 605 168
B.2.	Služby	10	68 979 875
+	Přidaná hodnota	11	28 128 802
C.	Osobní náklady	12	24 069 371
C.1.	Mzdové náklady	13	17 223 887
C.2.	Odměny členům orgánů společnosti a družstva	14	456 500
C.3.	Náklady na sociální zabezpečení	15	5 902 099
C.4.	Sociální náklady	16	486 885
D.	Daně a poplatky	17	629 619
E.	Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	18	11 459 328
III.	Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu	19	8 452 745
III.1.	Tržby z prodeje dlouhodobého majetku	20	0
III.2.	Tržby z prodeje materiálu	21	8 452 745
F.	Zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku a materiálu	22	8 428 222
F.1.	Zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku	23	0
F.2.	Prodaný materiál	24	8 428 222
G.	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplex. nákl. příšt. období	25	359 865
IV.	Ostatní provozní výnosy	26	10 743 741
H.	Ostatní provozní náklady	27	8 211 115
V.	Převod provozních výnosů	28	0
I	Převod provozních nákladů	29	0
*	Provozní výsledek hospodaření	30	-5 832 232
.	Provozní výsledek hospodaření před odpisy	31	5 627 096

Zdroj: výroční zprávy společnosti, vlastní výpočty

Průměrná hodnota snižuje význam nahodilých jednorázových položek v příslušných letech, což byl i důvod pro vyjmutí položek týkajících se prodeje dlouhodobého majetku, které s výrobou vína přímo nesouvisí.

Za etalon jsem zvolil ukazatel **provozní výsledek hospodaření před odpisy**, jehož kladná hodnota dokáže generovat zdroje na úhradu alespoň určité hodnoty finančních nákladů, které je potom nutné přizpůsobit vhodnou strukturou financování. Pokles tohoto ukazatele pod nulovou hodnotu značí v podstatě bankrotní riziko společnosti.

Dopad spotřební daně na společnost VINIUM jsem odhadl opět ve dvou variantách, a to zaprvé pokud by dopadla spotřební daň plně na spotřebitele a ve druhé variantě na výrobce.

7.4.1 Dopad spotřební daně na společnost VINIUM při jejím přenesení plně na vrub konečného spotřebitele

Jak je uvedeno v kapitole 6., přenesením celé spotřební daně na konečné spotřebitele by došlo ke snížení poptávaného množství o cca 13%. V případě společnosti VINIUM by se taková skutečnost projevila poklesem tržeb za prodej vína, uvedeným v následující tabulce.

Tabulka 26: Pokles tržeb společnosti VINIUM při poklesu poptávaného množství o 13% (v Kč)

tržby	2013	2014	průměr	snížení o 13%
za zboží	10 581 169	8 414 939	9 498 054	8 405 358
z vlastní výroby	182 326 067	202 551 970	192 439 019	170 300 017
za služby	33 835 621	27 496 320	30 665 971	30 665 971
os. provozní výnosy	20 122 141	1 365 341	10 743 741	10 743 741

Zdroj: výroční zprávy společnosti, vlastní výpočty

S poklesem produkce je samozřejmě spojen i pokles variabilních nákladů. Pokud vyjdeme z dostupných údajů, lze pokládat za variabilní náklady především náklady na výkonovou spotřebu (náklady na materiál a energie a náklady na služby). Ze struktury

nákladů na materiál a energie plyne poměr 90:10, přičemž u materiálových nákladů lze předpokládat úsporu ve stejné procentní výši jako by činil pokles tržeb a u služeb ve výši poloviční. Celková úspora nákladů na materiál a energie by potom činila 12,35%. V případě služeb by potenciál úspor spojených s poklesem výroby činil pouze 4%.

U mzdových nákladů by byla nákladová úspora v krátkodobém čase nereálná, a i z dlouhodobého hlediska je její výše otázkou, protože celou řadu obslužných činností by bylo nutné zajišťovat i při snížení odbytu. Ve společnosti VINIUM navíc došlo v předmětném období k racionalizaci zaměstnanců, když jejich stav poklesl z 80 v roce 2013 na 68 v roce 2014.

Náklady na prodané zboží (víno od jiných výrobců) by se snížili stejně jako tržby za jeho prodej, tedy o 13%.

Úpravy nákladů jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 27: Pokles variabilních nákladů společnosti VINIUM při poklesu poptávaného množství o 13% (v Kč)

náklady	průměr	snížení
na prodané zboží	6 567 239	5 811 716
spotř. materiálu a energ.	130 605 168	116 247 446
služby	68 979 875	66 326 803

Zdroj: výroční zprávy společnosti, vlastní výpočty

Provozní výsledek při dosazení upravených položek nákladů a výnosů do výkazu provozních zisků a ztrát je uveden v následující tabulce.

Tabulka 28: Provozní HV společnosti VINIUM při poklesu poptávaného množství o 13% (v Kč)

označ.	Text	č.ř.	průměr	pokles poptávaného množství o 13%
I.	Tržby za prodej zboží	01	9 498 054	8 405 358
A.	Náklady vynaložené na prodané zboží	02	6 567 239	5 811 716
+	Obchodní marže	03	2 930 815	2 593 642
II.	Výkony	04	224 783 030	202 644 028
II.1.	Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	05	223 104 989	200 965 987
II.2.	Změna stavu vnitropodnikových zásob vlastní výroby	06	-1 218 782	-1 218 782
II.3.	Aktivace	07	2 896 824	2 896 824
B.	Výkonová spotřeba	08	199 585 043	182 574 249
B.1.	Spotřeba materiálu a energie	09	130 605 168	116 247 446
B.2.	Služby	10	68 979 875	66 326 803
+	Přidaná hodnota	11	28 128 802	22 663 421
C.	Osobní náklady	12	24 069 371	24 069 371
C.1.	Mzdové náklady	13	17 223 887	17 223 887
C.2.	Odměny členům orgánů společnosti a družstva	14	456 500	456 500
C.3.	Náklady na sociální zabezpečení	15	5 902 099	5 902 099
C.4.	Sociální náklady	16	486 885	486 885
D.	Daně a poplatky	17	629 619	629 619
E.	Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	18	11 459 328	11 459 328
III.	Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu	19	8 452 745	8 452 745
III.1.	Tržby z prodeje dlouhodobého majetku	20	0	0
III.2.	Tržby z prodeje materiálu	21	8 452 745	8 452 745
F.	Zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku a materiálu	22	8 428 222	8 428 222
F.1.	Zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku	23	0	0
F.2.	Prodaný materiál	24	8 428 222	8 428 222
G.	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplex. nákl. příšt. období	25	359 865	359 865
IV.	Ostatní provozní výnosy	26	10 743 741	10 743 741
H.	Ostatní provozní náklady	27	8 211 115	8 211 115
V.	Převod provozních výnosů	28	0	0
I	Převod provozních nákladů	29	0	0
*	Provozní výsledek hospodaření	30	-5 832 232	-11 297 614
	Provozní výsledek hospodaření před odpisy	31	5 627 096	161 715

Zdroj: výroční zprávy společnosti, vlastní výpočty

Z tabulky plyne, že přenesení spotřební daně z tichého vína ve výši 10 Kč/l plně na spotřebitele a s tím spojený pokles poptávaného množství by způsobil u společnosti VINIUM kritický ekonomický stav, kdy by provozní hospodářský výsledek stačil v podstatě pouze na pokrytí prosté reprodukce majetku (odpisů). Taková situace by pravděpodobně vyústila v postupnou cestu k ekonomickému exitu.

7.4.2 Dopad spotřební daně na společnost VINIUM při jejím přenesení plně na vrub výrobce

V této variantě by došlo k přenesení celého daňového břemene plynoucího ze spotřební daně na výrobce, přičemž objem produkce v měrných jednotkách, tedy i náklady, by zůstaly zachovány. Promítnutí spotřební daně do výkazu společnosti VINIUM je tedy v tomto případě snadnější, jelikož zůstane zachována hodnota všech položek. Pouze do nákladové položky daně a poplatky přibude spotřební daň ve výši součinu prodaných litrů vína a sazby spotřební daně na litr (10 Kč/l).

V následující tabulce je uveden prodej vína ve společnosti VINIUM.

Tabulka 29: Prodej vína ve společnosti VINIUM v letech 2013 a 2014 (v ks, l)

	2013		2014		průměr	
	kusy	litry	kusy	litry	kusy	litry
vlastní výrobky	3 350 042	3 090 964	3 310 524	2 959 093	3 330 283	3 025 028
zboží	239 541	232 985	210 989	192 185	225 265	212 585
celkem	3 589 583	3 323 949	3 521 513	3 151 278	3 555 548	3 237 613

Zdroj: obchodního oddělení společnosti VINIUM a.s., vlastní zpracování

V tabulce jsou uvedeny hodnoty prodejů jak vlastního vyrobeného vína, tak vína od jiných výrobců. V souladu s předpokladem vysloveným pro tuto variantu je spotřební daň přenesena na výrobce čili pro další výpočet budeme kalkulovat se spotřební daní pouze u vlastních výrobků (u přeprodávaného vína absorbují spotřební daň jeho výrobci).

Průměrná hodnota množství vyrobeného a prodaného vína ve společnosti VINIUM za roky 2013 a 2014 činí 3 025 028 litrů, což při sazbě spotřební daně ve výši 10 Kč/l představuje roční daňovou povinnost ve výši 30 250 280 Kč. V provozním hospodaření společnosti VINIUM by se to projevilo následovně.

Tabulka 30: Provozní HV společnosti VINIUM při přenesení spotřební daně na výrobce (v Kč)

označ.	Text	č.ř.	průměr	SD na výrob.
I.	Tržby za prodej zboží	01	9 498 054	9 498 054
A.	Náklady vynaložené na prodané zboží	02	6 567 239	6 567 239
+	Obchodní marže	03	2 930 815	2 930 815
II.	Výkony	04	224 783 030	224 783 030
II.1.	Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	05	223 104 989	223 104 989
II.2.	Změna stavu vnitropodnikových zásob vlastní výroby	06	-1 218 782	-1 218 782
II.3.	Aktivace	07	2 896 824	2 896 824
B.	Výkonová spotřeba	08	199 585 043	199 585 043
B.1.	Spotřeba materiálu a energie	09	130 605 168	130 605 168
B.2.	Služby	10	68 979 875	68 979 875
+	Přidaná hodnota	11	28 128 802	28 128 802
C.	Osobní náklady	12	24 069 371	24 069 371
C.1.	Mzdové náklady	13	17 223 887	17 223 887
C.2.	Odměny členům orgánů společnosti a družstva	14	456 500	456 500
C.3.	Náklady na sociální zabezpečení	15	5 902 099	5 902 099
C.4.	Sociální náklady	16	486 885	486 885
D.	Daně a poplatky	17	629 619	30 879 899
E.	Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	18	11 459 328	11 459 328
III.	Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu	19	8 452 745	8 452 745
III.1.	Tržby z prodeje dlouhodobého majetku	20	0	0
III.2.	Tržby z prodeje materiálu	21	8 452 745	8 452 745
F.	Zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku a materiálu	22	8 428 222	8 428 222
F.1.	Zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku	23	0	0
F.2.	Prodaný materiál	24	8 428 222	8 428 222
G.	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti a komplex. nákl. příšt. období	25	359 865	359 865
IV.	Ostatní provozní výnosy	26	10 743 741	10 743 741
H.	Ostatní provozní náklady	27	8 211 115	8 211 115
V.	Převod provozních výnosů	28	0	0
I	Převod provozních nákladů	29	0	0
*	Provozní výsledek hospodaření	30	-5 832 232	-36 082 512
	Provozní výsledek hospodaření před odpisy	31	5 627 096	-24 623 184

Zdroj: výroční zprávy společnosti, vlastní výpočty

Z tabulky je naprosto zřejmé, že přenesení celé spotřební daně na společnost VINIUM by pro ni bylo likvidační.

7.4.3 Dopad spotřební daně na společnost VINIUM – shrnutí

Na základě provedených výpočtů je možné konstatovat, že zavedení sazby spotřební daně na tiché víno ve výši 10 Kč/l by mělo pro společnost VINIUM fatální následky, jejichž intenzita by se odvíjela od poměru, v jakém by se spotřební daň přenesla na jednotlivé články spotřebitelského řetězce.

Současně se promítnutím spotřební daně na konkrétní subjekt potvrdily obecné závěry učiněné v předcházejících kapitolách.

8. Závěr

Tato diplomová práce se zabývala aspekty zdanění tichého vína formou spotřební daně a zkoumáním důsledků takového opatření ze strany ministerstva financí.

Z národohospodářského pohledu je téma je významné, neboť zavedení spotřební daně na tiché víno významně ovlivní celé odvětví (vinařství a vinohradnictví) a bude mít jistě dopad i do oborů blízkých nebo návazných (obchod a distribuce, turismus a další). Zároveň ani odhadovaný přínos pro státní rozpočet po uvalení daně není zanedbatelný, když ministerstvo financí očekává výnos 1,3 mld. Korun, a z pohledu určité spravedlnosti by se zároveň jednalo o narovnání určitého zvýhodnění vína oproti jiným alkoholickým nápojům.

Cílem diplomové práce bylo zejména zkoumat dopady nenulové sazby daně spotřební daně z tichého vína na tři základní dotčené skupiny – spotřebitele, výrobce a stát ve formě přínosů pro státní pokladnu. Pro dosažení cíle diplomové práce jsem formuloval dvě hypotézy. První hypotéza předpokládala, že zavedení spotřební daně významně ovlivní poptávku po víně. V rámci prokazování hypotézy jsem se nejprve zabýval cenovou elasticitou poptávky.

Pro výpočet cenové elasticity poptávky po víně v České republice jsem, na základě dosud zjištěných jak teoretických, tak i empiricky podložených poznatků, sestavil funkci cenové elasticity poptávky, kterou jsem promítl do regresního modelu a dospěl k hodnotě cenové elasticity poptávky po víně ve výši 0,43 a tedy ke zjištění, že tato poptávka není cenově elastická.

Vzhledem k řadě zjednodušení, kterých jsem se dopustil z důvodu neexistence relevantních dat, a vzhledem k rozsahu této práce, kdy pro výpočet byla použita pouze cenová data bílého jakostního vína, jsem provedl validaci svých závěrů srovnáním se zjištěními učiněnými v práci jiných autorů a pro další výpočty jsem dále uvažoval s cenovou elasticitou 0,76.

Vypočtený odhad dopadu spotřební daně na spotřebitele a výrobce ukázal, že při spotřební dani 10 Kč na litr tichého vína by v případě přenosu celého daňového břemene na spotřebitele došlo ke snížení poptávaného množství o necelých 13%, a naopak při přenosu daňového břemene na výrobce, by došlo, při zachování kvantity produkce, ke snížení tržeb o více než 21%.

Výsledný dopad spotřební daně na státní rozpočet jsem kvantifikoval v intervalu [1,38 mld. Kč; 1.53 mld. Kč], čímž nebyl potvrzen původní předpoklad, že zavedení spotřební daně nebude pro stát výhodné. Správnost mých výpočtů můžeme částečně validovat i porovnáním s výsledky analýzy provedené společností Ernst & Young (Nyitray, 2012), kde se uvažuje příjem státu v intervalu 1,4-1,8 mld. Kč, a s očekávanými ministerstva financí (Kalousek, 2012), které byly na úrovni 1,3 mld. Kč.

Výsledky analýzy tedy potvrdily zkoumanou hypotézu pouze v rozsahu, že zavedení spotřební daně významně ovlivní poptávku po víně, neboť způsobí, díky neelastické poptávce, pokles zájmu o víno ze strany spotřebitelů - sníží užitek spotřebitelů a významně sníží tržby výrobců. Naopak nebyla potvrzena ta část hypotézy, která předpokládá, že zavedení spotřební daně nebude výhodné pro žádnou z dotčených skupin, neboť stát bude z uvalení daně, i přes negativní důsledky na trh, profitovat.

Druhou hypotézu, že největší dopad bude mít spotřební daň na vína nižší jakosti (levná vína) z důvodu vyšší elasticity poptávky, můžu potvrdit jen omezeně, neboť chybí dostatek relevantních dat. Přesto však z dat poskytnutých společností Vinium, i z prosté logiky je zřejmé, že spotřebitelé, kteří kupují levná vína, jsou cenově elastičtější než spotřebitelé kupující vína drahá. V případě uvalení jednotné sazby bude pokles prodeje levných vín větší než pokles prodeje vín dražších.

Na závěr jsem zjištěné následky zavedení spotřební daně promítl do provozní ekonomiky jednoho z velkých výrobců vína společnosti VINIUM a.s. a potvrdil tím předpoklad, že pro společnost VINIUM a.s. by zavedení spotřební daně znamenalo, v případě přenesení celého daňového břemene na spotřebitele, velmi kritickou finanční situaci společnosti, kdy by byly sotva pokryty odpisy, a v případě přenesení břemene čistě na výrobce, by mohlo vést až k ukončení podnikatelské činnosti.

Diplomová práce z části potvrdila formulované hypotézy a splnila stanovený cíl.

Výsledky této práce by bylo možné, v případě získání relevantních dat, dále zpřesnit vyčíslením daňových úniků z pravděpodobného růstu černého trhu, nebo vyčíslením vlivu různých jakostí vína na cenovou elasticitu poptávky a tím ovlivnit výsledky dopadů na jednotlivé dotčené skupiny.

Seznam použitých zdrojů

- BECKER**, Gary S. *Teorie preferencí*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 1997, 352 s. ISBN 80-716-9463-0.
- BUCHANAN**, James M. *Veřejné finance v demokratickém systému*. Vyd. 1. Praha: Computer Press, 1998, xvi, 324 s. Ekonomie (Computer Press). ISBN 80-7226-116-9.
- BUUS**, Tomáš. *Daně z příjmu versus daň z přidané hodnoty v malé otevřené ekonomice*. Politická Ekonomie [online]. 2012, 60(1), 58-80. ISSN 00323233.
- CELNÍ SPRÁVA ČR**, 2014a. *Vyměřená daň z lihu v roce 2012* [online]. 8. leden 2014. Dostupné z: http://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Lih_inkaso/2012_l%C3%ADh_vyměr_SPD.pdf
- CELNÍ SPRÁVA ČR**, 2014b. *Vyměřená daň z piva v roce 2012* [online]. 8. leden 2014. Dostupné z: http://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Pivo_inkaso/2012_pivo_vymer_SPD.pdf
- CELNÍ SPRÁVA ČR**, 2014c. *Vyměřená daň z vína a meziproductů v roce 2012* [online]. 8. leden 2014. Dostupné z: http://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Vino_inkaso/2012_vino_vymer_SPD.pdf
- CELNÍ SPRÁVA ČR**, 2016a. *Vyměřená daň z vína a meziproductů v roce 2016* [online]. 13. prosinec 2016. Dostupné z: https://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Vino_inkaso/2016_vino_vymer_SPD.pdf
- CELNÍ SPRÁVA ČR**, 2016b. *Vyměřená daň z lihu v roce 2016* [online]. 13. prosinec 2016. Dostupné z: https://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Lih_inkaso/2016_l%C3%ADh_vyměr_SPD.pdf
- CELNÍ SPRÁVA ČR**, 2016c. *Vyměřená daň z piva v roce 2016* [online]. 13. prosinec 2016. Dostupné z: https://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Pivo_inkaso/2016_pivo_vymer_SPD.pdf

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD.** *Statistická ročenka České republiky 2013* [online]. 2013. ISBN 978-80-250-2386-0. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/publ/0001-13-r_2013
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD.** *Spotřeba potravin - 2013* [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/spotreba-potravin-2013-de0e4yvg8q>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD.** *Spotřeba potravin - 2014* [online]. 2015a. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/spotreba-potravin-2014>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD.** *Spotřeba potravin - 2015* [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/spotreba-potravin-2015>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD.** *Česká republika od roku 1989 v číslech - 2014* [online]. 2015b. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech>
- Daně – hlavní příjem státního rozpočtu.* 2015. *Finance.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-v-cr-a-v-eu/dane-v-cr/inkaso-dani/>
- EDWARDS,** Griffith et al. *Alcohol policy and the public good.* Oxford: Oxford University Press, 1995, 226 s. ISBN 9780192625625.
- FOGARTY,** James. *The own-price elasticity of alcohol: a meta-analysis.* Crawley, Austrálie, 2004, 39 s. University of Western Australia. Dostupné také z: http://www.library.uwa.edu.au/__data/assets/pdf_file/0018/102528/04_01_Fogarty.pdf.
- HOLMAN,** Robert. *Mikroekonomie: středně pokročilý kurz.* Praha: C. H. Beck, 2007, 2. vyd., 592 s., ISBN 978-80-7179-862-0
- HUŠEK,** Roman. *Ekonometrická analýza.* Praha: Oeconomica, 2007, 368 s. ISBN 9788024513003.
- JANDA,** Karel et al. *Complete almost ideal demand system approach to the Czech alcohol demand.* *Zemědělská ekonomika.* 2010, 56(9). ISSN 0139-570X. Dostupné také z: <http://81.0.228.28/publicFiles/27101.pdf>
- JURUSS,** Maris a Elza **SEILE.** *Impact of introducing unhealthy products excise duty on cross border trade and gain of low-income persons.* In: *Economic Science for Rural Development Conference Proceedings.* 43. 2016, s. 266-273.
- KALOUSEK,** Miroslav, 2012. *Prezentace ministra financí – Stabilizační rozpočtová opatření pro období 2012 - 2014.* In: [online]. B.m. 27.2. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2012/2012-02-27-tiskova-zprava-5137-5137>

- KEŘKOVSKÝ**, Miloslav. *Ekonomie pro strategické řízení: teorie pro praxi*. Praha: C.H. Beck, 2004. Beck pro praxi. ISBN 8071798851.
- KOMISE EU**, 2012. *Prováděcí nařízení komise EU č. 927/2012* [online]. 9. říjen 2012. Dostupné z: http://www.celnisprava.cz/cz/clo/sazebni-zarazeni-zbozi/spolecny-celni-sazebnik-es/Spolen%20celn%20sazebnk%20EU%20platn%20pro%20rok%202013/1_30420121031cs00010915.pdf
- KOMISE EU**, 2016. *Excise duty tables: Part I – Alcoholic Beverages. REF 1045 rev1. 2016*. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/excise_duties/alcoholic_beverages/rates/excise_duties-part_i_alcohol_en.pdf
- KOMISE EU**. *Tabulka spotřebních daní - alkoholické nápoje: Situace k 1. lednu 2016. REF 1045 rev1. 2016*. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/excise_duties/alcoholic_beverages/rates/excise_duties-part_i_alcohol_en.pdf
- KOMISE EU**. *Excise duties on alcohol, tobacco and energy: General overview*. [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/taxation_customs/business/excise-duties-alcohol-tobacco-energy/general-overview_en
- KRÁLOVÁ**, Táňa. *Vinaři vyhráli boj proti spotřební dani*. E15 [online]. 3.12.2012. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/zemedelstvi/vinari-vyhrali-boj-proti-spotrebni-dani-937316>
- KUBÁTOVÁ**, Květa. *Daňová teorie a politika*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 275 s. ISBN 978-80-7357-574-8.
- KUČEROVÁ**, Vladimíra a Jaroslav **ZEMAN**. *Cenová elasticita poptávky jako nástroj pro plánování úspěšných akčních slev*. Trends: Economics [online]. 2013, 7(17), 101-112. ISSN 18028527.
- KÜTNER**, Dušan, 2013. *Petr Pavlík: Černý trh s lihovinami po afěře klesl. Ale na jak dlouho?* E15.cz [online]. Dostupné z: <http://nazory.euro.e15.cz/rozhovory/petr-pavlik-cerny-trh-s-lihovinami-po-afere-klesl-ale-na-jak-dlouho-997331>
- LEUNG**, S.F. a C.E. **PHELPS**. *"My kingdom for a drink . . .?": A review of estimates of the price sensitivity of demand for alcoholic beverages*. In: NIAAA Research Monograph No. 25: Economics and the Prevention of Alcohol-Related Problems. Hilton, M.E. and Bloss, G., eds.: Rockville, MD : U.S. Dept. of Health and Human Services, Public Health Service, National Institutes of Health, National Institute on

- Alcohol Abuse and Alcoholism, 1991, s. 31. Dostupné také z: <https://archive.org/details/economicsprevent00work>
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR.** *Zpráva o činnosti daňové a celní správy České republiky* [online]. 2014 [cit. 2015-05-23]. Dostupné také z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/regulace/dane/danova-statistika>
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR.** *Zpráva o činnosti Finanční správy ČR a Celní správy ČR za rok 2014* [online]. 10.7.2015. Dostupné také z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/dane/danova-statistika/2014/zprava-o-cinnosti-financni-spravy-cr-a-c-22059>
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR.** *Situační a výhledová zpráva: Réva vinná a víno* [online]. 2014 [cit. 2015-05-16]. ISBN 978-80-7434-176-2. Dostupné z: http://www.apic-ak.cz/data_ak/15/k/Vino/VinoSVZ1412.pdf
- MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR.** *Situační a výhledová zpráva: Réva vinná a víno* [online]. 2016. ISBN 978-80-7434-316-2. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/504109/SVZ_Vino_2016.PDF
- NYITRAI, Tibor.** (SVAZ VINAŘŮ ČESKÉ REPUBLIKY). *Představení hlavních výsledků studie Analýzy možných dopadů zavedení nenulové spotřební daně na tiché víno.* 2012.
- OECD.** *Consumption Tax Trends 2014 - Taxation of Wine: situace k 1. lednu 2014.* 2014. Dostupné z: <http://www.oecd.org/tax/tax-policy/tax-database.htm#VATTables>
- PARLAMENT ČR,** 2003. *Zákon 353/2003 Sb. o spotřebních daních* [online]. 26. září 2003. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=0&idBiblio=55953&nr=353~2F2003&rpp=100#local-content>
- PARLAMENT ČR,** 2004. *Zákon 321/2004 Sb. o vinohradnictví a vinařství* [online]. 28. května 2004. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-2004-321-viceoblasti.html
- PŮČEK M.,** *Důrazné NE spotřební dani na tiché víno,* časopis: Vinařský obzor 2/2012, http://issuu.com/vinarsky_obzor/docs/vo_02_12.pdf
- RADA EU,** 1992. *Směrnice Rady 92/83/EHS ze dne 19. října 1992 o harmonizaci struktury spotřebních daní z alkoholu a alkoholických nápojů* [online]. 19. říjen 1992. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0083:CS:NOT>

- RADA EU**, 1992. *Směrnice Rady 92/84/EHS ze dne 19. října 1992 o sbližování sazeb spotřební daně* [online]. 19. říjen 1992. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/NOT/?uri=CELEX:31992L0084&qid=1462787367330>
- RADA EU**, 2008. *Směrnice Rady 2008/118/ES ze dne 16. prosince 2008 o obecné úpravě spotřebních daní a o zrušení směrnice 92/12/EHS* [online]. 16. prosinec 2008. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008L0118:CS:NOT>
- ROTHBARD, Murray Newton**. *Ekonomie státních zásahů*. Praha: Liberální institut, 2001. ISBN 80-86389-10-3.
- SAMUELSON, Paul Anthony a William D NORDHAUS**. *Ekonomie: 18. vydání*. Vyd. 1. Praha: NS Svoboda, 2007, 775 s. ISBN 978-80-205-0590-
- SCHWARZ, Jiří**. *Rovná daň a dopady jejího zavedení v zemích střední a východní Evropy*. Praha, 2007. Bakalářská práce. Univerzita Karlova.
- SVÁTKOVÁ S., Klazar S., Slintáková B., Zelený M.**: *Zatížení spotřebního koše domácností daněmi ze spotřeby v České republice*. Eurolex Bohemia, 2007. Dostupné z: <http://www.scribd.com/doc/7283852/ZatizeniSKdomacnostidanemizespotreby-howgh>
- SVÁTKOVÁ, Slavomíra**. *Dvacet let samostatnosti spotřebních daní v české daňové soustavě*. Studies of Socio-Economics [online]. 2013, **3**(2), 60-74. ISSN 18046797.
- STIGLITZ, J. E.**, *Ekonomie veřejného o sektoru*. Praha: Grada, 1997, 664 s., ISBN 80-7169-454-1
- ŠIROKÝ, J. a kol.**: *Daňové teorie - s praktickou aplikací*. Praha: C.H.Beck. 2008, 301 s., ISBN 978-80-7400-005-8
- VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ**. *Daňový systém ČR 2012*. 11. aktualiz. vyd. V Praze: Vox, 2012, 368 s. ISBN 9788087480052.
- VÍTEK, Libor**. *Resveratrol a léčebné účinky červeného vína*. In: Sportvital [online]. 2015. Dostupné z: <http://www.sportvital.cz/zdravi/resveratrol-a-lecebne-ucinky-cerveneho-vina>

Seznam grafů

Graf 1: Daňový mix – podíl výnosu jednotlivých daní na celkových daňových výnosech státu v roce 2014 (v mld. Kč).....	6
Graf 2: Podíl výnosu jednotlivých daní na celkovém výběru spotřebních a energetických daní za rok 2014.....	9
Graf 3: Tržní podíly alkoholických nápojů v ČR v hodnotě čistého lihu (v %).....	27
Graf 4: Grafické znázornění elasticity poptávky	31
Graf 5: Elasticita poptávky a přesun daně	32
Graf 6: Decilové rozdělení cenové elasticity poptávky po víně	35
Graf 7: Relativní tržní podíl alkoholických nápojů dle jednotlivých států.....	36
Graf 8: Koeficienty dlouhodobé a krátkodobé cenové elasticity poptávky po víně v ČR	41
Graf 9: Regresní analýza spotřeby a ceny vína.....	42
Graf 10: Porovnání cenové elasticity dle jakosti prodáváných vín.....	43
Graf 11: Vývoj tržeb mezi lety 1998-2015 (v mil. Kč)	64

Seznam tabulek

Tabulka 1: Sazby spotřebních daní z minerálních olejů a tabákových výrobků.....	11
Tabulka 2: Harmonizace spotřebních daní – minimální sazby daně (výbrané komodity)	13
Tabulka 3: Sazby spotřební daně z alkoholu dle zákona č. 535/2003 Sb., o spotřebních daních.....	17
Tabulka 4: Přehled o vývoji sazeb spotřební daně z vína v České republice	20
Tabulka 5: Výše spotřebních daní u tichého a šumivého vína v roce 2015 v rámci Evropské unie.....	21
Tabulka 6: Výše spotřebních daní u tichého a šumivého vína v roce 2014 ve světě mimo Evropskou unii	23
Tabulka 7: Vývoj produkce vína v ČR v letech 2010 – 2015 v tis. hl.....	26
Tabulka 8: Spotřeba alkoholu na osobu v litrech.....	28
Tabulka 9: Cenová elasticita poptávky po víně dle jednotlivých zemí	34
Tabulka 10: Datové zdroje z ČSÚ	39
Tabulka 11: Koeficienty krátkodobé a dlouhodobé cenové elasticity poptávky po víně v ČR	40
Tabulka 12: Podíl vína na trhu alkoholických nápojů v ČR.....	45
Tabulka 13: Křížová elasticita vína pro období 1994-2014.....	46
Tabulka 14: Korelační matice souboru vstupních dat.....	48
Tabulka 15: Změna spotřeby vína při růstu ceny o 1%	49
Tabulka 16: Cenová elasticita v zemích s podobnou strukturou trhu alkoholických nápojů	50
Tabulka 17: Podíl průmyslových výrobců na spotřební ceně vína.....	53
Tabulka 18: Daňový přínos při přenesení spotřební daně na konečného spotřebitele....	55
Tabulka 19: Daňový propad při přenesení spotřební daně na konečného spotřebitele...	56
Tabulka 20: Daňová bilance při přenesení spotřební daně na konečného spotřebitele (v Kč).....	57
Tabulka 21: Daňový přínos při přenesení spotřební daně na výrobce.....	58
Tabulka 22: Daňový propad při přenesení spotřební daně na výrobce.....	58
Tabulka 23: Daňová bilance při přenesení spotřební daně na výrobce (v Kč)	59
Tabulka 24: Výkaz zisků a ztrát společnosti VINIUM za roky 2013 a 2014 (v Kč).....	65

Tabulka 25: Průměrný provozní HV společnosti VINIUM za roky 2013 a 2014 (v Kč)	67
Tabulka 26: Pokles tržeb společnosti VINIUM při poklesu poptávaného množství o 13% (v Kč)	68
Tabulka 27: Pokles variabilních nákladů společnosti VINIUM při poklesu poptávaného množství o 13% (v Kč)	69
Tabulka 28: Provozní HV společnosti VINIUM při poklesu poptávaného množství o 13% (v Kč)	70
Tabulka 29: Prodej vína ve společnosti VINIUM v letech 2013 a 2014 (v ks, l)	71
Tabulka 30: Provozní HV společnosti VINIUM při přenesení spotřební daně na výrobce (v Kč)	72
Tabulka 31: Cenová elasticita vína (komplet Fogarty)	85
Tabulka 32: Soubor vstupních dat pro regresní analýzu	86
Tabulka 33: Korelační matice souboru vstupních dat	87
Tabulka 34: Výsledky regresní analýzy s pěti regresory	87
Tabulka 35: Výsledky regresní analýzy se čtyřmi regresory	89

Přílohy

Příloha č. 1: Kompletní tabulka cenových elasticit - Fogarty

Tabulka 31: Cenová elasticita vína (komplet Fogarty)

PRICE ELASTICITY FOR BEER WINE AND SPIRITS: SUMMARY INFORMATION											
Author	Country	Period	η_{bb}	η_{ww}	η_{ss}	Author	Country	Period	η_{bb}	η_{ww}	η_{ss}
1. Johnson and Oksanen (1974)	Canada 1 (S)	1955-1971	.22	.50	.91	38. Duffy (1987)	UK 12	1963-1983	.29	.77	.51
2. _____(1974)	Canada 2	1955-1971	.38	1.30	1.60	39. Selvanathan (1988)	UK 13	1955-1985	.13	.37	.32
3. Johnson and Oksanen (1977)	Canada 3 (S)	1955-1971	.27	.67	1.14	40. Jones (1989)	UK 14	1964-1983	.27	.77	.95
4. _____(1977)	Canada 4	1955-1971	.33	1.78	1.77	41. _____(1989)	UK 15	1964-1983	.40	.94	.79
5. Quek (1988)	Canada 5	1953-1982	.28	.58	.30	42. Selvanathan (1991)	UK 16	1955-1985	.13	.40	.31
6. Johnson et al. (1992)	Canada 6 (S)	1956-1983	.28	.79	.64	43. Baker and McKay (1990)	UK 17	1970-1986	.88	1.37	.94
7. _____(1992)	Canada 7	1956-1983	.19	1.2	-	44. Duffy (1991)	UK 18	1963-1983	.09	.75	.86
8. Selvanathan (1991)	Canada 8	1953-1982	.26	.16	.10	45. Salo (1990)	Finland 1	1969-1986	.60	1.30	1.00
9. Niskanen (1962)	USA 1	1934-1960	.70	1.00	2.00	46. Selvanathan (1991)	Finland 2	1969-1983	.54	.86	.73
10. Hogarty and Elzinga (1972)	USA 2	1956-1959	.89	-	-	47. Horverak (1979)	Norway 1	1960-1974	-	1.50	1.20
11. Simon (1966)	USA 3	1955-1961	-	-	.79	48. Selvanathan (1991)	Norway 2	1960-1986	.14	.07	.18
12. Comanor and Wilson (1974)	USA 4 (S)	1947-1964	.56	.68	.25	49. Malmquist (1948)	Sweden 1	1923-1939	-	.90	.30
13. _____(1974)	USA 5	1947-1964	.39	.84	.30	50. Brydning and Rosen (1969)	Sweden 2	1920-1951	1.20	1.60	.50
14. Norman (1975)	USA 6	1946-1970	.87	-	-	51. Sundstrom-Ekstrom (1962)	Sweden 3	1931-1954	-	1.60	.30
15. Smith (1976)	USA 7	1970	-	-	1.95	52. Huifeldt and Jorner (1972)	Sweden 4	1956-1968	-	.70	1.20
16. Labys (1976)	USA 8	1954-1971	-	1.04	-	53. Selvanathan (1991)	Sweden 5	1960-1986	.35	.87	.22
17. Clements and Selvanathan (1987)	USA 9	1949-1982	.09	.22	.11	54. Miller and Roberts (1972)	Australia 1	1957-1971	-	1.80	-
18. Selvanathan (1991)	USA 10	1949-1982	.11	.05	.10	55. Clements and Selvanathan (1987)	Australia 2	1956-1977	.12	.34	.52
19. Eecen (1985)	Netherlands 1	1960-1983	-	.50	-	56. Clements and Jonhson (1983)	Australia 3	1956-1977	.11	.40	.53
20. Labys (1976)/EEC (1972)	Belgium 1	1954-1971	-	1.14	-	57. Selvanathan (1991)	Australia 4	1955-1985	.15	.60	.61
21. Labys (1976)	France 1	1954-1971	-	.06	-	58. Clements and Selvanathan (1991)	Australia 5	1956-1986	.15	.32	.61
22. _____(1976)	Italy 1	1954-1971	-	1.00	-	59. Pearce (1986)	New Zealand 1	1966-1982	.15	.35	.32
23. _____(1976)	Portugal 1	1954-1971	-	.68	-	60. Selvanathan (1991)	New Zealand 2	1965-1986	.12	.42	.52
24. _____(1976)	Spain 1	1954-1971	-	.37	-	61. Wette et al. (1993)	New Zealand 3	1983-1991	1.10	1.10	.50
25. _____(1976)	W. Germany 1	1954-1971	-	.38	-	62. Partanen (1991)	Kenya 1	1963-1985	.33	-	-
26. Walsh and Walsh (1970)	Ireland 1	1953-1967	.17	-	.64	63. _____(1991)	Kenya 2	1963-1985	1.00	-	-
27. Prest (1949)	UK 1	1870-1938	.66	-	.57	64. Selvanathan (1991)	Japan 1	1964-1983	.25	-	.68
28. Wong (1988)	UK 2	1920-1938	.25	.99	.51	Summary Statistical Information					
29. Stone (1945)	UK 3	1920-1938	.73	-	.72	Mean			.38	.77	.70
30. Stone (1951)	UK 4	1920-1948	.69	1.17	.57	Mode			.13	1.00	.30
31. Walsh (1982)	UK 5	1955-1975	.13	.28	.47	Median			.28	.76	.59
32. Clements and Selvanathan (1987)	UK 6	1955-1975	.19	.23	.24	Mean Standard Error			.04	.06	.07
33. McGuinness (1983)	UK 7	1956-1979	.30	.17	.38	Standard Deviation			.297	.45	.48
34. Duffy (1983)	UK 8	1963-1978	-	1.00	.77	Maximum			1.20	1.80	2.00
35. Godfrey (1988)	UK 9	1956-1980	-	.67	.72	Minimum			.09	.05	.10
36. _____(1988)	UK 10	1956-1980	-	.95	1.49	Number of Elasticity Estimates			46	54	50
37. Treasury (1980)	UK 11	1980	.20	1.10	1.60						

Source: Edwards et al. (1994, pp. 112-14) provided most estimates. See Appendix I for further details.

(S) = Short-Run elasticity estimate

Zdroj: Fogarty, 2004, str. 5

Příloha č. 2: Vstupní data pro regresní analýzu

Tabulka 32: Soubor vstupních dat pro regresní analýzu

rok	množství	spotřební cena	tržní podíl	peněžní vydání na alkohol a tabák	křížová elasticita vino- lihoviny ECDvl	křížová elasticita vino-pivo ECDvp
	litrů / os.	Kč / litr	%	Kč / os.		
	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
1995	15,40	47,29	19,15%	2004	0,00	0,00
1996	15,80	50,09	18,95%	2219	1,73	0,49
1997	15,90	54,32	19,39%	2379	-14,84	0,11
1998	16,00	55,22	19,39%	2587	0,04	0,14
1999	16,10	54,82	20,20%	2691	-0,48	0,12
2000	16,10	57,43	20,20%	2691	0,00	0,00
2001	16,20	66,10	20,20%	2778	0,80	0,26
2002	16,20	63,35	19,00%	2885	0,00	0,00
2003	16,30	61,45	18,63%	2933	0,40	0,27
2004	16,50	62,31	19,39%	2900	0,29	-0,88
2005	16,80	59,62	18,63%	2900	0,34	-2,20
2006	17,20	55,83	19,61%	2900	-8,69	-2,22
2007	18,50	54,53	20,19%	2900	4,24	1,50
2008	18,47	54,85	20,29%	2700	-0,03	-0,04
2009	18,70	57,18	20,54%	2800	0,77	-3,79
2010	19,41	60,26	22,55%	2800	0,65	0,36
2011	19,44	64,04	22,53%	2900	0,02	-0,06
2012	19,84	64,93	22,88%	2800	-0,45	0,30
2013	18,77	68,76	22,11%	2800	-1,54	-4,69
2014	19,50	71,24	22,77%	2900	-1,71	-3,16

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha č. 3: Postup výpočtu vícenásobné regresní analýzy

Vzhledem k podmínce použitelnosti nejmenších čtverců, která stanovuje, že mezi nezávisle proměnnými nesmí být silná lineární korelace, jsem nejprve provedl kontrolu korelace jednotlivých vysvětlujících proměnných.

Tabulka 33: Korelační matice souboru vstupních dat³⁶

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
X ₁	1,00	0,59	0,70	0,08	-0,42
X ₂	0,59	1,00	0,31	0,08	-0,24
X ₃	0,70	0,31	1,00	0,18	-0,27
X ₄	0,08	0,08	0,18	1,00	0,17
X ₅	-0,42	-0,24	-0,27	0,17	1,00

Z tabulky plyne silná korelace mezi hodnotami spotřební ceny a čistých peněžních vydání na alkohol a tabák, nicméně s ohledem na výsledky zde citovaných studií ohledně vlivu úrovně spotřeby na cenovou elasticitu, jsem ve výpočtu ponechal i tento regresor³⁷.

Regresní analýzu jsem realizoval pomocí analytického nástroje Regrese s hodnotou spolehlivosti nastavenou na 95%. Tento nástroj je spolu s jinými analytickými nástroji součástí doplňků programu Microsoft Excel. Výsledky regresní analýzy jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 34: Výsledky regresní analýzy s pěti regresory

<i>Regresní statistika</i>	
Násobné R	0,934377587
Hodnota spolehlivosti R	0,873061475
Nastavená hodnota spolehlivosti R	0,827726287
Chyba stř. hodnoty	0,630901096
Pozorování	20

³⁶ Pro výpočet byl prostřednictvím SW Excel použit Pearsonův korelační koeficient (koeficient pro spojitě proměnné).

³⁷ Podle některých autorů (Hušek, 2007) je multikolinearita nezdravá, pokud je korelační koeficient libovolné dvojice vysvětlujících proměnných x větší než 0,8.

ANOVA

	<i>Rozdíl</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Významnost F</i>
Regrese	5	38,32674831	7,665349661	19,2579	7,9E-06
Rezidua	14	5,572506695	0,398036192		
Celkem	19	43,899255			

	<i>Koeficienty</i>	<i>Chyba stř. hodnoty</i>	<i>t Stat</i>
Hranice	-3,90420191	2,456168887	-1,58954945
X ₁	-0,09791775	0,041172448	-2,37823489
X ₂	96,37134092	12,60220324	7,64718193
X ₃	0,002713791	0,000833862	3,254484997
X ₄	0,025812065	0,0382082	0,675563487
X ₅	-0,14345977	0,10023726	-1,43120205

Zdroj: vlastní výpočet

V případě použití statistických modelů je nezbytně nutné zabývat se statistickou významností zjištěných hodnot. Za tímto účelem jsem použil hodnotu statistiky F. Jedná se o hodnoty Fisher-Snedecorova rozložení, které se porovnávají s tabulkovými hodnotami nebo s hodnotou vypočtenou. V případě programu Excel lze tuto hodnotu určit pomocí specializované funkce FINV. Tato funkce vyžaduje tři argumenty – hodnotu hladiny významnosti a dvě čísla označující počty stupňů volnosti. První číslo počtu stupňů volnosti je rovno počtu regresních koeficientů bez jedné a druhé je rovno počtu dat bez počtu koeficientů použitých pro vyrovnávání. Odborná literatura o lineární regresi (Hušek, 2007) uvádí, že hodnota statistiky F (tedy společná statistická významnost všech koeficientů jako skupiny) je určující pro významnost jednotlivých koeficientů. To znamená, že nejvhodnější je zjišťovat hodnotu F-testu, a pokud naznačuje významnost regresních koeficientů jako sady, teprve pak kontrolovat významnost jednotlivých koeficientů. Pokud nejsou koeficienty významné jako sada, je zbytečné zjišťovat významnost u jednotlivých hodnot.

V případě, že F statistika potvrdí statistickou významnost sady zjištěných koeficientů lze přistoupit k testování významnosti jednotlivých regresních koeficientů pomocí tzv. Studentova testu t (t-test). Tento test se opírá o skutečnost, že hodnota regresního koeficientu (např. b_0) je statisticky významná, pokud platí, že absolutní hodnota koeficientu dělená standardní chybou koeficientu je větší, než je kritická hodnota Studentova testu pro stanovenou hodnotu hladiny významnosti alfa a počet stupňů

volnosti $p = n - k - 1$ (kde k je počet odhadovaných regresních koeficientů, do kterých se počítá konstanta). Kritickou hodnotu t -testu lze získat pomocí statistické funkce Excelu TINV.

Z tabulky plyne, že je model jako celek statisticky významný, protože významnost F je menší než hodnota FINV (0,1707) na hladině významnosti 0,05. To znamená, že existuje pravděpodobnost menší než 5%, že příslušné vysvětlující proměnné mají na proměnnou vysvětlovanou nulový vliv.

Pro t -statistiku, která měří statistickou významnost jednotlivých vysvětlujících proměnných, jsem stanovil kritickou hodnotu t -testu pomocí excelovské funkce TINV ve výši 1,3450 (hladina významnosti 0,05, 14 stupňů volnosti). Z tabulky plyne, že hodnota t -statistiky je pod kritickou hodnotu u koeficientu X_4 - křížová elasticita víno-lihoviny (0,6756), což značí její statistickou nevýznamnost pro zvolenou regresní funkci.

Z toho důvodu jsem regresor X_4 z regresní analýzy vyřadil a provedl nový výpočet s následujícím výsledkem:

Tabulka 35: Výsledky regresní analýzy se čtyřmi regresory

VÝSLEDEK

<i>Regresní statistika</i>					
Násobné R				0,932160611	
Hodnota spolehlivosti R				0,868923405	
Nastavená hodnota spolehlivosti R				0,833969647	
Chyba stř. hodnoty				0,619363375	
Pozorování				20	
ANOVA					
	<i>Rozdíl</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Významnost F</i>
Regrese	4	38,14509015	9,536272537	24,85922663	1,8E-06
Rezidua	15	5,75416485	0,38361099		
Celkem	19	43,899255			

	<i>Koeficienty</i>	<i>Chyba stř. hodnoty</i>	<i>t Stat</i>
Hranice	-4,27598935	2,349944314	-1,81961305
X ₁	-0,09864225	0,040405785	-2,44129024
X ₂	97,01773566	12,33602742	7,864584956
X ₃	0,002812815	0,000805865	3,490428002
X ₅	-0,12846709	0,095961992	-1,33872888

Zdroj: vlastní výpočet

FINV u takto upravené funkce ukazuje statistickou významnost modelu jako celku, když hodnota FINV na hladině významnosti 0,05 činí v tomto případě 0,1150 (5%, 3, 16).

Potvrdila se i statistická významnost jednotlivých vysvětlujících proměnných, když *t*-statistika většiny koeficientů vykázala vyšší hodnotu, než činí TINV ve výši 1,3461 (hladina významnosti 0,05, 15 stupňů volnosti). Na hranici se nachází regresor X₅ – křížová elasticita víno-pivo, nicméně rozhodujícím hlediskem pro hodnocení regresního modelu je věcná znalost problematiky a splnění zadaného úkolu, tedy jak model plní svou funkci, pro kterou byl vybrán. Ze studií uvedených v rámci této práce, stejně jako z dalších teoretických prací, je nezpochybnitelný vliv substituce alkoholických nápojů na cenovou elasticitu a z toho důvodu jsem tento regresor ve výpočtu ponechal. V případě záporných hodnot koeficientů se jedná o nepřímou závislost.

Konečně ukazatel vysvětlující síly regresní analýzy R^2 má pro zvolenou regresní rovnici hodnotu ve výši 86,89% (tabulka Regresní statistika, Hodnota spolehlivosti R), což lze v závislosti na regresi interpretovat tak, že 86,89% rozptylu spotřeby vína na osobu v příslušném časovém období bylo vysvětleno zvolenými regresory, tj. cenou, podílem na trhu, úrovní spotřeby a křížovou elasticitou vína s pivem.